

Utrikesdepartementet
PIK-PR/klippet

**Pressklipp om den svensk-ryska Wallenberg-
kommissionens rapport som presenterades
den 12 januari 2001**

Invit utväxla Wallenberg nonchalerades

SvD
3
1

Sovjets syfte med att gripa Raoul Wallenberg kan ha varit att utväxla honom mot ryssar i Sverige. Men svenska UD bortsåg från signalerna och upprepade i stället i Moskva att Wallenberg antagligen redan dödats. Ett sådant besked vore "utmärkt", sade Sveriges Moskvaambassadör.

► De nya uppgifterna om den svenske diplomaten finns i det material som den svensk-ryska expertgruppen om Wallenberg fått fram. Det uppger källor med insyn i arbetet för SvD. Gruppen har arbetat sedan 1991 och lägger fram en svensk och en rysk rapport den 12 januari.

Raoul Wallenberg greps 17 januari 1945 och fördes till fängelser i Moskva. Några avgörande nya bevis om Wallenbergs slutliga öde i Sovjet finns inte.

Ryssarna anser att han dog 1947 medan Sverige fortfarande har frågor.

Däremot diskuterar den ryska rapporten mera ingående att Sovjet kan ha gripit Wallenberg för att använda honom i en utväxling. Det är första gången det förs fram ett sovjetiskt motiv för Wallenbergs arrestering. Orsaken har hittills varit oklar.

I så fall skulle Wallenberg ha gripits i ett större svep över Budapest, där kidnappade diplomater skulle utväxlas mot Sovjetmedborgare i väst. För detta talar nya uppgifter om två schweiziska diplomater vilka arresterades dagen före Wallenberg. Enligt ett

ryskt dokument greps de två på order av Sovjetdiktatorn Josef Stalin själv. De utsattes under 1945 i Sovjet för samma antal förhör och av samma rutinkaraktär som Wallenberg.

Schweiz satte hårt mot hårt

Schweiz fick liksom Sverige inga klara besked om deras öde. Medan svenska UD under 1945 gjorde litet satte schweizarna hårt mot hårt och hotade att försämra relationerna med Sovjet om de två inte släpptes. Sovjet svarade då med att kräva att två avhoppade sovjetmedborgare som redan fått politisk asyl i Schweiz skulle utlämnas. I en dramatisk förhandling då en rysk delegation besökte Schweiz i december 1945 gick regeringen med på denna principvidriga eftergift. Totalt sex ryssar utväxlades mot fem schweizare i januari-februari 1946.

Stalins besöksjournal

Ett nytt Wallenbergdokument är Stalins besöksjournal ett halvt år efter denna utväxlingsaffär, den 15 juli 1946. Stalin tog i princip aldrig emot diplomater men gjorde ett undantag för Sveriges sändebud Staffan Söderblom som begärt en avskedsaudiens. Enligt journalen hade Stalin en timma till förfogande innan nästa möte skulle ta vid. Varför tog Stalin emot Söderblom? Mycket talar för att det var för att diskutera just Raoul Wallenbergs framtid.

Den svenska originaluppteckning av samtalet som Söderblom skickade till utrikesminister Östen Undén är borta. Men enligt en kopia som påträffats i Riksarkivet och blev känd 1980 inledde Söderblom med att prisade goda förbindelserna mellan länderna. Stalin frågade om Söderblom inte hade något ärende och denne tog först då upp Wallenberg. Stalin var uppenbarligen redan väl insatt: "Ni vet väl att vi gävo befallning om att svenskarna skulle skyddas".

Söderblom tog inte fasta på detta utan svarade tvärtemot: "Ja, och jag är personligen övertygad om att Wallenberg fallit offer för en olycka eller rövare".

Stalin: "Ha ni ej fått något meddelande om saken från oss?". Söderblom: "Nej, och jag anser det sannolikt att de sovjetryska militärmyndigheterna ej ha några ytterligare uppgifter om Wallenbergs vidare öden att tillgå".

Olika tidsuppgift

Samtalet avslutades med att Söderblom önskade "ett officiellt meddelande om att alla möjliga åtgärder vidtagits för hans efterforskning, även om de tyvärr hittills varit resultatlösa". Stalin lovade ta sig an saken och få den upklarad.

1980 sade Staffan Söderblom i en intervju med SvD:s Ingmar Lindmarker att samtalet med Stalin varat en halvtimme. Men enligt den nu funna besöksjournalen var besöket över på fem minuter. Detta är också den version svenska UD idag fäster störst tilltro till. Stalins påpekanden om beskydd och om ett meddelande kan vara vinkar om att Sovjet höll Wallenberg och att han väntade ett svenskt budskap eller en motprestation. Medan Söderbloms svar signalerade öintresse att följa upp detta spår, var på audiensen avslutas.

Undén kände olust

Hur mycket Staffan Söderblom agerade på egen hand eller med den svenska regeringens välsignelse diskuterar inte rapporten. Klart är att utrikesminister Östen Undén kände skepsis och olust inför Wallenbergärendet. Strävan att bevara ett gott förhållande till Sovjet fick inte äventyras. Svenska påtryckningar, som att ställa in ryska krediter, avvisade han. Likaså var Undén emot alla tankar på en utväxling "sådan gör inte svenska regeringen", han ville inte bedriva "människohandel".

Men om Sovjet tänkt utväxla Wallenberg förklarar det också varför Sovjets vice utrikesminister Dekanozov redan den 16 januari 1945 meddelade Sverige att sovjetiska trupper påträffat Wallenberg i Budapest och han man

Om Wallenberg alltså kidnappades och Sverige inte visade något intresse att lösa ut honom fanns från sovjetisk sida ingen anledning att hålla honom vid liv.

→

vidtagit åtgärder för att skydda honom. Det är denna befallning Stalin nämnde för Söderblom.

När Söderblom träffade Dekanov för första gången nämnde denne att det i Sverige fanns sex avhoppade ryska sjömän som Sovjet ville ha tillbaka. Söderblom gjorde dock i sin rapportering hem till Stockholm ingen koppling mellan sjömännen och Wallenberg som diskuterades vid samma möte.

Stalins andra hänvisning till ett meddelande syftar på de besked som Sovjets Sverigeambassadör Alexandra Kollontay gav i februari 1945 till Raoul Wallenbergs mor och till

utrikesminister Christian Günther. Wallenberg var i säkerhet i Sovjet och mådde bra. Det ena beredets kom fram i svensk press och bör ha varit känt av Söderblom. Men budskapet till Günther underrättade denne inte UD om för-rån 1949 - ett av många svenska missgrepp i Wallenbergärendet.

Den nya rapporten har flera graverande uppgifter om Söder-

bloms agerande i Moskva, som kulminerade under mötet med Stalin. Enligt sovjetiska uppteckningar drev han linjen att Wallenberg nog dött i strider eller i en olycka i Ungern. I ett möte med Dekanov i april 1945 förde Söderblom fram att Wallenberg "dö-dats i en bilkrasch en kort tid efter att han hittades".

I december 1945, samtidigt som Schweiz slutförhandlade utväxlingen av Wallenbergs schweiziska kolleger, sade Söderblom till avdelningschefen i det sovjetiska utrikeskommissariatet Abramov: "Det är min tro att Wallenberg ej

längre är i livet" följt av spekulationer att han omkommit i strider där de sovjetiska trupperna fallits i ryggen: "Det skulle vara utmärkt om beskickningen kunde få svar i denna anda, det vill säga att Wallenberg avlidit". När det kom nya vittnesmål om Wallen-

bergs öden i april 1946 telegraferade UD: "Viktigaste ledtråden hittills. Påminn Abramov. Söderbloms linje inför Abramov-

var: "Jag har än en gång övertygats om att Wallenberg inte är i livet".

Enligt sovjetisk uppfattning kunde en ambassadör inte framföra några personliga åsikter. Söderbloms uttalanden kan därför ha setts som sonderingar om hur Sverige ville avsluta Wallenbergärendet.

Men det svenska legationsrådet i Moskva Ulf Barck-Holst som var med vid audiensen hos Stalin fick under slutet av 1946 signaler om att ryssarna ville förhandla om en frigivning av Wallenberg, även om det inte sades rakt ut. Det fanns namngivna sovjetmedborgare i Sverige som fördes på tal av rys-

sarna. Ulf Barck-Holsts förslag om utväxling och snabbt besked från UD möttes med kompakt tystnad i Stockholm. Inget skedde.

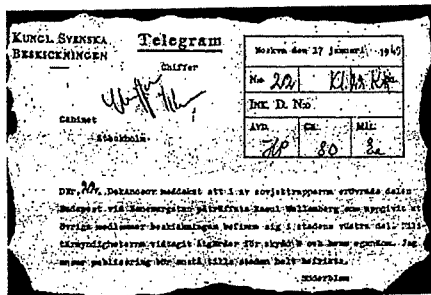
Om Wallenberg alltså kidnappades och Sverige inte visade något intresse att lösa ut honom fanns från sovjetisk sida ingen anledning att hålla honom vid liv. Enklaste lösningen var att utplåna spåren av denna sovjetiska missbedömning.

Mycket talar för att Wallenberg avrättades sommaren 1947. Den 18 augusti samma år meddelade vice utrikesminister Vysjinskij att "Wallenberg icke finnes i Sovjetunionen och han är okänd för oss". Sovjets omsvängning förklarades på ett sätt som stämde förbluffande väl med de teorier vi nu vet att Söderblom fört fram. Enligt Sovjets not hade fterforskningarna va-

rit resultatlösa häftiga strider i och Wallenberg Ungern eller hade troligen om-fångats in av fiendekommit under den.

MIKAEL HOLMSTRÖM

08-13 36 36, mikael.holmstrom.svd.se

Telegram. Den 17 januari 1945, samma dag som Raoul Wallenberg greps, telegraferade Moskvaambassadören Staffan Söderblom till UD att den svenske diplomaten ställts under Röda Arméns beskydd. Trots detta drev UD linjen att Wallenberg var död. Schweiz däremot krävde att utlämning av sina diplomater som greps vid samma tillfälle.

Josef Stalin. Sovjetdikator som gav order om att gripa Wallenbergs kolleger i Budapest, vilka senare utväxlades. Tog emot Staffan Söderblom 1946 i en märklig audiens.

Ulf Barck-Holst. Svensk legationsråd i Moskva fick i slutet av 1946 ryska signaler om en utväxling av Wallenberg. Hans förslag möttes med tystnad i Stockholm.

Östen Undén. Svensk utrikesminister som kände olust inför Wallenbergärendet, ville inte störa relationerna med Sovjet och var emot "människohandel". (Avled 1974)

Staffan Söderblom. Sveriges Moskvaambassadör sade medan Wallenberg satt fängslad i Moskva gång på gång till ryssarna att Wallenberg dött i Ungern. Avgörande möte med Stalin 1946.

Program: Nyhetsmorgon 06:00 Kanal: TV 4
Sänt: 2001-01-09 Utskrivet: 2001-01-09
I studio: Lennart Persson Lotta Mossberg Vår ref: 29017-14
Reporter: Thomas Kanger

Vad avslöjas i nya Raoul Wallenberg-rapporten?

Programledare/LM: - Tio år efter Sovjetunionens fall presenterar på fredag en svensk-rysk expertgrupp en rapport om fallet Raoul Wallenberg. Var det svenska diplomaters likgiltighet och sjabbel som bäddade för att vi aldrig fått klarhet i vad som egentligen hände Wallenberg efter att han hade gripits i Budapest 1945.

Programledare/LP: - Och var det så att den svenska regeringen offrade Wallenberg för att ha goda handelsförbindelser med den mäktiga grannen Sovjetunionen?

Reporter: - Raoul Wallenberg mördades med största sannolikhet 1947 av den sovjetiska regimen. Men nu visar det sig att han samtidigt varit offer för den svenska regeringens likgiltighet. Det tycks bli resultatet av de undersökningar som en svensk-rysk expertgrupp nu lägger fram efter tio års arbete. Raoul Wallenberg är vår ende internationellt kände hjälte från andra världskriget. Han var diplomat i Budapest och räddade 10.000-tals ungerska judar undan Förintelsen, bland annat genom att dela ut svenska skyddspass.

Per Anger, Wallenbergs medarbetare: - /ur arkiv 1994/ Jag frågade honom då, är du inte rädd? Vore det inte på tiden att du tänker på att försöka klara dig själv? Det är då han säger det här "jag kan inte göra det, jag kan inte komma tillbaka till Sverige och inte veta med mig att jag gjort allt för att rädda så många människor som möjligt".

Reporter: - Men i januari 1945 greps han av sovjetiska trupper och fördes till Moskva där han spärrades in i det fruktade Ljubjanka-fängelset. Först 1957 kom ett officiellt besked från Sovjet om vad som hänt honom. Ryssarna hävdade att Wallenberg avlidit i en hjärtattack tio år tidigare. Som bevis presenterades en dödsattest signerad av fängelseläkaren Smoltsov(?), men starka tvivel på den versionen har funnits sedan dess. När expertgruppen började arbeta med fallet i samband med att Sovjetimperiet föll visade det sig att det var svårt att få fram sanningen. Dokument om Wallenberg hade systematiskt förstörts och de få kvarvarande vittnena har vägrat berätta om vad de vet. Så här sa till exempel den man som förhörde Wallenberg i fängelset när TV4 lyckades få tag på honom.

Daniil Kopelanskiij, förhørsledare KGB: - /talar engelska/ /ur arkiv 1994/ Jag har ingenting att säga. Jag berättade vad jag kunde för den statliga kommittén. Det var ingenting. Noll.

Reporter: - Men ditt namn står ju på pappret?

Daniil Kopelanskiij: - Jag förstår det inte. Det kanske är ett misstag. Det skedde många misstag på den tiden.

Reporter: - Men även om vittnena tiger och dokument förstörts tyder det mesta på att Wallenberg faktiskt dog 1947. Men inte av en hjärtattack utan genom ett mord. Ett funnet dokument visar nämligen hur de sovjetiska ledarna planerade för Wallenbergs död bara tio dagar innan dödsattesten skrevs ut. Desto mera bittert är det faktum att den svenska regeringen försummade alla chanser att rädda Wallenbergs liv. Det tycks nu som om Sovjet försökt utväxla Wallenberg mot ryssar som fanns i Sverige, men alla antydningar om den möjligheten viftades bort av det svenska utrikesdepartementet. Den dåvarande utrikesministern Östen Undén var mera mån om att inte komplicera förhållandet till den mäktiga grannen i öster. Ryssarna tog det som en klar markering om att svenskarna var ointresserade av att lösa fallet och därmed gav de klartecken om att Wallenberg skulle likvideras. Den förfärande sanningen kan bli slutpunkten i gåtan Raoul Wallenberg.

/tillbaka till studion/

Programledare/LP: - Frågan är vad som kommer fram på fredag när den här rysk-svenska expertgruppen kommer med sin rapport. Vi har gäster här i studion, Per Anger, ambassadör och Wallenbergs medarbetare. Vi har också Helene Carlbäck som är historiker och vår reporter Thomas Kanger. Ska vi börja med dig Helene, tror du att sanningen om Raoul Wallenberg nu kommer att presenteras på fredag?

Helene Carlbäck, historiker: - Det beror ju på vad det är för frågor som den här kommissionen har ställt till ett material, tror jag. Sanningen om när han dog? jag tror att vi har ganska klart för oss vid det här laget att han dog 1947

och det sägs ju också i det här inslaget. Personligen tycker jag kanske att det

är intressantast att få veta skälen till att han dog och kanske hur han behandlades, vad han förhöordes om av de sovjetiska myndigheterna.

Programledare/LP: - Du låter lite skeptisk till att den här gruppen skulle kunna komma fram till någonting vettigt?

Helene Carlbäck: - Av det som har kommit fram om vad gruppen har gjort så får jag inte alls känslan av att de har bett om dokument i presidentarkivet eller i säkerhetspolisens arkiv. Eller så har de bett om det och inte fått det.

Programledare/LM: - De har inte ställt de rätta frågorna till det rätta materialet?

Helene Carlbäck: - Nej, inte av de artiklar som har kommit fram i Dagens Nyheter, tycker jag.

Programledare/LM: - Om man ser till den här gruppen, är det en trovärdig och seriös expertgrupp?

Helene Carlbäck: - Jag kan inte uttala mig om det, men de artiklar, åtminstone de två artiklar som har funnits i Dagens Nyheter, tycker jag har gett ett väldigt förvirrande intryck. Jag har väldigt svårt att förstå på vilket sätt de här experterna har letat efter material och vad det är man har använt sig av för arkiv och så vidare.

Programledare/LP: - Per Anger, är du förhoppningsfull om att vi ska få veta mer om fallet Raoul Wallenberg på fredag än vad vi redan vet i dag?

Per Anger, ambassadör: - Det har publicerats väldigt mycket både i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet, framför allt, har ju skrivit oerhört mycket om det här. Vad som framgår av tidningarna i alla fall, och vad deras källor är det kan jag inte yttra mig om, är att man på rysk sida nu kommer att ha den hypotesen i alla fall att han avrättades eller att han inte dog en naturlig död.

Men det återstår att se om man från rysk sida kan presentera ett dokument eller ett vittne som kan säga att han var med eller såg detta. Så länge detta bevis inte finns måste man utgå från att saken fortfarande är oklar.

Programledare/LM: - Då har man ju inte kommit längre alltså?

Per Anger: - Nej, vad jag vet så? men det kommer väl att framgå av rapporten, antar jag. Jag bara citerar vad jag har läst i pressen om det här.

Programledare/LP: - Thomas Kanger, varför är det så svårt att få reda på sanningen om Raoul Wallenberg? Varför verkar det som om alla arkiv är låsta och ingenting sipprar ut?

Thomas Kanger, journalist: - Det är två problem, eller tre problem? dels att

5

vittnena tiger, de få som är kvar och att man fick tillgång till arkivmaterial först 1991, kan man säga, när Sovjetunionen föll sönder. Sedan var det en väldigt kort period mellan 1991 och 1994 någonting när arkiven var väldigt tillgängliga, sedan slöts allt det här igen ganska mycket. Och jag vet att när jag var med gruppen i Moskva 1994 då hade man försökt komma in just i presidentarkivet, som Helene talar om, där sanningen förmodligen kan finnas, men man kom inte in där. Och jag är rätt spänd på om man faktiskt fick tillgång till det så småningom eller om man inte har fått det, för har man fått komma in där och inte fått ut någonting där, då finns det inga fler dokument, det kan jag inte tänka mig, som verkligen kan klargöra detta.

Programledare/LM: - Per Anger, varför är det så viktigt att få veta den absoluta sanningen om Raoul Wallenbergs öde?

Per Anger: - Varför det är viktigt? Naturligtvis är det oerhört om man inte får veta vad som har hänt en person som har räddat så mycket människor och som har blivit en symbol för kampen för mänskliga rättigheter och så. Jag tycker att det ligger i sakens natur att hela världen vill veta vad som hände honom.

Programledare/LP: - Helene, det här som antydde i reportaget om sjabbel och likgiltighet från svenska regeringens sida, svenska UD:s sida? var det så att Sverige inte ville bry sig om vad som hände med Raoul Wallenberg, att man hellre såg att han var borta och död?

Helene Carlbäck: - Å ena sidan om man tittar i både svenska och ryska dokument som finns publicerade, som finns tillgängliga numera, så kan man se hur svenska regeringen fram till 1947, när man fick besked om att Raoul Wallenberg inte fanns eller hade funnits i Sovjetunionen, fram till dess, två och ett halvt år, så gör man upprepade påstötningar och frågor om besked om Raoul Wallenberg. Men då hade inte svenska regeringen de kunskaper som de fick i början av 50-talet, nämligen att Raoul Wallenberg faktiskt hade funnits i

Sovjetunionen. Och det fick man ju genom att tyska krigsfångar blev hemskickade från Sovjetunionen efter Stalins död, så kallade krigsförbrytare? sådana som kunde tala om att Raoul Wallenberg hade suttit i två fängelser, att han hade funnits där.

Programledare/LP: - Men den svenske ambassadören, Lars /sic/ Söderblom, som fick audiens hos Stalin i Moskva, det verkar som om han är väldigt njugg, han bryr sig liksom inte om? Stalin ger honom bitar, men han är nöjd om Wallenberg är borta? Man får den uppfattningen när man läser om det här.

Helene Carlbäck: - Jag tycker inte att Stalin ger honom några bitar, men när Staffan Söderblom säger att Raoul Wallenberg troligen föll offer för något attentat i Budapest, då gör han vad jag förstår ett stort? jag menar, då

sjabblade han. Och det kan ha varit allvarligt för Raoul Wallenberg.

Programledare/LP: - Var det medvetet eller omedvetet han sjabblade?

Helene Carlbäck: - Det tror jag inte var medvetet, jag kan inte tänka mig att det var medvetet. Han hade väl inget skäl att vilja offra Raoul Wallenberg. Det var ju så att det fanns en uppfattning bland den judiska gruppen i Budapest 1945-1946 om att Raoul Wallenberg hade fallit offer för fascisterna och det var också det naturliga. Han räddade ju judar, alltså borde det ha varit

de ungerska fascisterna som hade tagit livet av honom, men så var det inte.

Programledare/LP: - Vad tror du, Thomas Kanger?

Thomas Kanger: - Om sjabbel?

Programledare/LP: - Ja.

Thomas Kanger: - Där tycker jag att man måste invänta och se vilka dokument som den här gruppen lägger fram innan man fäller ett definitivt omdöme. Jag tycker också att de citat som nu har förekommit om Staffan Söderbloms agerande som Moskvaambassadör i varje fall inte tyder på något intresse av att få loss det, det finns ingen drive, inget försök att klarlägga vad som har hänt.

Programledare: - Men vad kan ha legat bakom den svenska politiken, Sovjet var en mäktig granne, vi skulle ha stora handelsavtal med Sovjet, kan det vara sådant som bidragit?

Thomas Kanger: - Sovjet tillhörde ju den vinnande sidan i kriget och det är klart att man av en rad skäl ville ha goda förbindelser med Sovjet i det läget och kalla kriget var under uppsegling. Ett annat skäl är det som anförts av Östen Undén, utrikesministern då, att man ville inte bedriva människohandel, om det då handlade om utväxling. Jag tror att det kan vara en kombination av någon slags olust att hamna i en "wheeling and dealing" (?) med ryssarna och det här att man vill vara mån om att inte komplicera förhållandet med Sovjet. Jag tror att det är en kombination, men det ska bli intressant att se vad de säger.

Programledare/LM: - Per Anger, är det också din uppfattning att det var feghet från Sveriges regering att man inte hjälpte Wallenberg?

Per Anger: - Det var väl helt enkelt så här, det har jag skrivit om i min bok, att redan 1950 eller 1949 när jag hade hand om ärendet, under de två åren fick jag klart för mig när jag frågar Undén och han säger att svenska regeringen

agerar inte på detta sättet. Då förstod jag att det inte var mycket för mig att göra, så jag avsåg mig då ärendet för jag kunde inte fortsätta arbeta under sådana förhållanden när jag ansåg att enda vägen var att försöka med ett utbyte. Vi hade redan exempel på hur ryssarna hade tagit schweizarna, de schweiziska diplomaterna, och hur schweizarna under ett år förhandlade med ryssarna om att få tillbaka dem och det lyckades alltså. Även om vi då inte hade något bevis 1949, 1950? 1951 kommer de första italienska diplomaterna tillbaka och berättar att Raoul Wallenberg finns där. Men innan dess, när jag höll på med det såg 1949-1950 då hade man inga bevis, men man kunde ändå dra slutsatser, ryssarna har en gång meddelat att de har hittat Raoul Wallenberg och han var under deras beskydd och så vidare. Sedan hör man ingenting och de svarar då bara att de inte vet var han finns och så vidare.

Programledare/LM: - Och utväxling var emot svensk policy alltså?

Per Anger: - När man föreslår utväxling säger Undén att vi agerar inte på det sättet. Det är alldeles tydligt att man inte ville göra någonting som kanske skulle irritera ryssarna, det gick ju igenom hela vår politik under den tiden att vad ni än gör, så får ni inte göra någonting som irriterar ryssarna.

Helene Carlbäck: - Det kan bli en missuppfattning här och det är det att man kan tro att ryssarna föreslog utväxling, men det gjorde de alltså inte. Det finns ingenting belagt att det förekom något förslag om utväxling, däremot föreslog Raoul Wallenbergs familj det, så vitt jag vet var det Raoul Wallenbergs halvbror som hade det framme hos regeringen och så att man kanske skulle pröva det här.

Programledare/LP: - Debatten går vidare.

Programledare/LM: - Och möjligen klarnar det på fredag.

Program: Luncheko 12:30 Kanal: P 1
 Sämt: 2001-01-12 Utskrivet: 2001-01-12
 I studion: Ej angivna Vår ref: 29017-14
 Reporter: Sten Sjöström Fredrik Furtenbach

I dag framlades rapporten om Raoul Wallenberg

Programledare: - Här är Lunchekot fredag som till stor del handlar om Raoul Wallenbergs öde. En svensk-rysk arbetsgrupp som i tio års tid har försökt att få klarhet i vad som hände den svenske diplomaten har i dag offentliggjort resultatet av sitt arbete. Den svenska delen i utredningen riktar stark kritik mot hur svenska myndigheter har skött Wallenbergfallet, framför allt i början. Kommissionen har inte lyckats fastställa vad som hände med Wallenberg sedan han greps av sovjetiska trupper i Budapest 1945.

Hans Magnusson, departementsråd, svensk ordförande i kommissionen: - Sedan finns det alltså ett antal olika versioner om hur Raoul Wallenberg skulle ha dött. De mesta implicerar avrättning eller död till följd av våld, men

det finns inga hållbara bevis. Vi har därför inte kunnat utesluta att Raoul Wallenberg levte längre.

Reporter: - Internationella experter ska nu fortsätta att undersöka vittnesmål om att Wallenberg var i livet långt senare. Kommissionen har försökt att i detalj följa Wallenbergs förflyttning genom fängelserna i Gulagarkipelagen, men någon klarhet om vad som skett med Raoul Wallenberg har man alltså inte kommit fram till. De ryska medlemmarna i kommissionen menar att man måste utgå ifrån att Wallenberg avrättades 1947. De svenska ledamöterna anser att de varken kan bekräfta eller förkasta den versionen, trots att man har

kunnat gå igenom ett mycket stort, hittills hemligt arkivmaterial.

Samtidigt är den svenska delen av kommissionen också mycket kritisk mot att svenska myndigheter och kanske framför allt ambassaden i Moskva inte gjorde tillräckligt för att få Wallenberg fri. Det gäller framför allt åren 1945

till 1947, bland annat beskylls den dåvarande ambassadören i Moskva för att närmast har vädjat till ryssarna om att dödförklara Wallenberg. Den sovjetiska sidans antydningar om att Wallenberg skulle kunna utväxlas mot ryssar i Sverige verkar inte ha uppfattats på svensk sida. Det är oklart i vilken utsträckning ambassadören handlade på eget bevåg eller om han hade order från UD.

Hans Magnusson: - Vi vet helt enkelt inte i vilken utsträckning han ansåg sig ha tackning för det han sa. Vi vet inte vad han sa eller vad utrikesministern sa

till honom när han besökte Stockholm, till exempel. Å andra sidan framhåller han ju hela tiden att det är hans personliga mening, så det betyder att han i åtminstone rätt stor utsträckning gör det här på eget initiativ. Om han anser sig ha tackning i någon utsträckning hemifrån kan vi inte fastslå ännu.

Reporter: - Regeringen ska nu låta oberoende historiker undersöka den här frågan, alltså hur svenska myndigheter agerade. Raoul Wallenbergs halvbror Guy von Dardel säger i en kommentar att han tycker att utredningen avbrutits i förtid, innan man fått någon klarhet. Även den svenska kommissionen anser att det finns en rad frågor att undersöka vidare, inte minst vad som skedde den 17 juli 1947, då Wallenberg alltså ska ha dött eller avrättats. I dag på presskonferensen när utredningen presenterades sa den ryske kommissionsordföranden att de ska försöka att få fram mer material. Wallenbergfrågan är alltså inte avslutad trots dagens kommissionsrapport.

Program: Dagens eko 17:45 Kanal: P 1
Sänt: 2001-01-12 Utskrivet: 2001-01-12
I studion: Folke Waxin Vår ref: 29017-14
Reporter: Sten Sjöström

Ingen klarhet i Wallenbergs öde - Statsministern beklagar Sveriges agerande

Programledare: - I dag kommer hård kritik mot hur de svenska myndigheterna har skött fallet Raoul Wallenberg. Det här är en av slutsatserna i den svenskryska kommission om Wallenbergs öde som lades fram i dag. Några nya fakta om vad som hände Wallenberg sedan han gripits av sovjetiska trupper i Budapest 1945 presenterades inte.

Reporter: - Den gemensamma svensk-ryska kommissionen om Raoul Wallenberg har suttit i nästan 10 år, och trots ett omfattande arbete är de stora frågorna om Wallenbergs öde obesvarade. Kommissionen kan inte ge ett svar på frågan om varför han greps av ryssarna i Budapest i krigets slutskede och inte heller vad som slutgiltigt skedde med honom. De ryska ledamöterna säger att Wallenberg dog juli 1947, med all sannolikhet avrättad. Den svenska sidan godkänner inte den slutsatsen. Departementsrådet Hans Magnusson har varit svensk ordförande i kommissionen.

Hans Magnusson, departementsråd, svensk ordförande i kommissionen: - Sedan finns det alltså ett antal olika versioner om hur Raoul Wallenberg skulle ha dött. De mesta implicerar avrättning eller död till följd av våld, men

det finns inga hållbara bevis, därför har vi inte kunnat utesluta att Raoul Wallenberg levtt längre.

Reporter: - Vad som verkligen skedde med Raoul Wallenberg måste därför utredas vidare. Den svenska delen av kommissionen riktar också skarp kritik mot hur svenska myndigheter skötte Wallenbergärendet. Bland annat verkar de inte ens ha fattat att ryssarna sände signaler om att de ville utväxla

Wallenberg mot ryssar i Sverige, speciellt den svenska ambassadören i Moskva under de första efterkrigsåren får kritik för att närmast har motverkat ett frigivande av Wallenberg. Men det är oklart om han verkade på eget initiativ eller på uppdrag av UD.

Hans Magnusson: - Vi vet helt enkelt inte i vilken utsträckning han ansåg sig ha tackning för det han sa. Vi vet inte vad han sa eller vad utrikesministern sa

till honom när han besökte Stockholm, till exempel. Å andra sidan framhåller han ju hela tiden att det är hans personliga mening, så det betyder att han i åtminstone rätt stor utsträckning gör det här på eget initiativ.

Reporter: - Statsminister Göran Persson framförde i varje fall ett beklagande till Raoul Wallenbergs familj för hur svenska myndigheter har handlagt hans fall.

Göran Persson (s), statsminister: - Det är en mycket allvarlig kritik och långtgående. Dess värre tycker jag att det ser ut som, när man tittar på rapporten, att det finns stöd för ett sådant påstående i de dokument som redovisas. Mot den bakgrunden har jag också i går kväll direkt till Raoul Wallenbergs syster och bror framfört den svenska regeringens beklagande över det sätt på vilket utrikesförvaltningen skötte den här frågan under åren 1945, -46, -47.

Programledare: - Moderatledaren Bo Lundgren kräver att en fristående kommission av oberoende fackhistoriker ska utreda den svenska regeringens hantering av Raoul Wallenbergs försvinnande. Han anser att den nya

9

undersökningen lämnar viktiga frågor obesvarade. Folkpartiledaren Lars Leijonborg säger att den viktigaste slutsatsen av materialet är att utrikesminister Östen Undén var feg och undfallande mot Sovjetunionen. Enligt Leijonborg bekräftas den svenska utrikesledningens och regeringens kryperi för Stalin. Raoul Wallenbergs halvbror Guy von Dardel säger att när det gäller den ryska delen av utredningen har han svårt att tror att alla dokument om Wallenbergs öde har förstörts, vilket ryssarna hävdar.

I Moskva upprepade i dag de ryska riksåklagarämbetet att det inte finns några bevis för att Wallenberg var vid liv efter 1947. Ämbetets avdelning för politisk rehabilitering har samlat all information om Wallenberg. Det säger Vasilij Glusenko (?) på det ryska riksåklagarämbetet. Och efter 1947 finns inga spår av hans namn i några dokument. Vittnesmål från folk som säger att de träffat Wallenberg senare kan vara enbart myter, säger Glusenko.

10

Program: Dagens eko 17:45 Kanal: P 1
Sänt: 2001-01-12 Utskrivet: 2001-01-12
I studion: Folke Waxin Vår ref: 29017-14
Reporter: Stefan Winiger Sten Sjöström

Trots utredning är Raoul Wallenbergs öde fortfarande okänt

Programledare: - Efter presskonferensen då den officiella svensk-ryska arbetsgruppen om Raoul Wallenbergs öde lade fram sina slutsatser höll de fyra oberoende forskarna som varit knutna till utredningen sin presskonferens.

De vill på avgörande punkter gå längre i sina slutsatser.

/Reportaget som följer är identiskt med det i 16.45-sändningen./

Programledare: - Här finns alltså olika uppgifter om vad som hände Raoul Wallenberg, vad är det då som gör att den svenska respektive den ryska sidan

har kommit fram till så olika uppfattningar om exempelvis när Wallenberg dog? Jag ställde frågan till Ekots utrikesreporter och tidigare Moskvakorrespondent Sten Sjöström.

Sten Sjöström: - Jag är inte helt övertygad om att uppfattningarna skiljer sig åt

så där totalt. Den ryska sidan hävdar ju inte att de har riktiga bevis för att

Raoul Wallenberg avrättades i juli 1947. De menar att det är den enda rimliga

slutsatsen, kanske med tanke på att de lever i ett land där miljontals människor har dött på det här sättet framstår det som naturligt. Däremot den

svenska sidan kräver handfasta, väldigt konkreta bevis för att Wallenberg antingen dog en naturlig död eller avrättades. Sådana bevis menar man att den

ryska sidan inte har kommit med, och så länge som några sådana bevis inte läggs fram, så kan man inte godkänna att Wallenberg dog på det sättet, utan man får i så fall hålla möjligheten uppe att Wallenberg fortsatte att leva

kanske lång tid.

Programledare: - De oberoende konsulterna, hörde vi här, talar om att Wallenberg kan ha varit i livet ända in på 80-talet. Hur troligt är det?

Sten Sjöström: - Det är väl väldigt svårt att bedöma, jag menar hur länge, man

kan bara konstatera att om den ryska versionen inte stämmer, att han dog 1947, har man öppnat möjligheten för att han kan ha levt mycket längre, hur länge kan vi inte säga.

Programledare: - Många trodde ju att den här kommissionen skulle kunna vara en slutpunkt för fallet Wallenberg, vilket det alltså inte är. Hur kan arbetet fortsätta nu?

Sten Sjöström: - Det blev alltså inte alls den slutpunkt som många kanske hade trott och hoppats. Tio års arbete, vi har ännu inte den definitiva sanningen om vad som skedde med Wallenberg. Nu ska utredningar fortsätta på olika sätt. Först och främst ska den mer inflammerade, för svenska förhållanden, utredningen sättas i gång om hur svenska myndigheter skötte den här frågan. Det som Göran Persson bland annat tog upp i dag. Sedan kan man utgå ifrån att de internationella forskarna kommer att gräva vidare och försöka att hitta olika bevis för att Wallenberg levde vidare. Den ryska sidan

sa i dag att man även i fortsättningen kommer att försöka att gräva fram nya bevis eller nya handlingar för att hjälpa forskningen, även fast man annars sa i

sin delrapport att man nu ansåg det här arbetet slutfört.

Programledare: - Hur troligt är det att det finns fler dokument kvar som skulle kunna ge viktig information om Wallenbergs öde?

//

Sten Sjöström: - Någon gång har det ju uppenbarligen upprättats en rad väldigt viktiga dokument som exakt beskriver vad som skedde med Wallenberg, sedan är frågan om de här dokumenten har förstörts och är helt försvunna eller om de finns kvar någonstans, det är omöjligt att säga, det finns

en möjlighet att de finns. Jag tycker samtidigt att det finns en stort orosmoln och det är att möjligtvis är tiden passerad för att verkligen kunna hitta saker

i de ryska arkiven. Möjligen var det så att för tio år sedan när den här utredningen startade hade vi ett gyllene läge, för då ville verkligen ryssarna

öppna sig för omgivningen och presentera sådant här material och annat material. De senaste åren ser vi tendenser i varje fall, tecken på ökad slutenhet

återigen i Ryssland. Det är möjligt att det i framtiden kommer att bli svårare

återigen att hitta den här typen av känsligt material.

12

Program: Luncheko 12:30 Kanal: P 1
Sänt: 2001-01-13 Utskrivet: 2001-01-16
I studion: Li Hellström Vår ref: 29017-14
Reporter: Gunilla Österlund

Tidningskrönika

Programledare: - Tidningarnas ledarsidor domineras i dag av reaktioner på utredningen om Raoul Wallenbergs öde. Trots tio års arbete i den svensks-ryska kommissionen är det fortfarande oklart varför han greps av ryssarna i slutet av andra världskriget och vad som hände sedan. Enligt de ryska ledamöterna dog han i juli 1947, med all sannolikhet avrättad.

Men de svenska ledamöterna godkänner inte den slutsatsen. Enligt departementsråd Hans Magnusson, som varit svensk ordförande, finns det ett antal olika versioner om hur Raoul Wallenberg skulle ha dött.

Hans Magnusson: - Det mesta implicerar avrättning eller död till följd av våld, men det finns inga hållbara bevis. Därför har vi inte kunnat utesluta att Raoul Wallenberg levte längre.

Programledare: - Det slående i rapporten är det ointresse som regeringen visade, skriver oberoende liberala Dagens Nyheter. De svenska myndigheterna får kritik i rapporten för att de inte verkat förstå signaler från

ryssarna om att de var beredda att utväxla Raoul Wallenberg mot ryssar i Sverige. Framför allt den dåvarande svenska ambassadören i Moskva får hård kritik för att mer eller mindre ha motverkat ett frigivande. Det är fortfarande,

enligt kommissionen, oklart om man hade regeringen bakom sig.

Men liberala Kristianstads-Bladet skriver: Den svenska utrikesledningen, med den närmast formalianeurotiske Östen Undén som ansvarig minister, höjde inte ett finger för att undsätta Wallenberg, snarare tvärtom. Det finns starka

misstankar om att Raoul Wallenbergs sak offrades för den svenska regeringens ambition att stå på god fot med ryssarna. Här skymtar vi bilden av ett lika cyniskt som kusligt, diplomatiskt spel, skriver Kristianstads-Bladet.

Varför ville Östen Undén inte rädda Raoul Wallenberg?, skriver oberoende liberala Sydsvenska Dagbladet. Var det för att Wallenberg även arbetade på amerikanskt uppdrag? Det kalla krigets vindar hade börjat blåsa och Sovjet misstänkte av allt att döma att Wallenberg kunde vara agent för OSS, som var CIA:s föregångare.

Även senare regeringar får kritik. När det gällde Wallenberg uppträdde till exempel Olof Palme och Ingvar Carlsson med en slutenhet och en ovilja som fick dem att likna öststatspolitrucker, skriver liberala Expressen och fortsätter: Men med Göran Persson klipptes banden till den sunkiga och förljugna historiebild som tidigare socialdemokrater varit lojala med. Det ska han ha all

heder av.

Göran Persson: - Det är en mycket allvarlig kritik och mot den bakgrunden har jag också direkt till Raoul Wallenbergs syster och bror framfört den svenska regeringens beklagande över det sätt varpå utrikesförvaltningen skötte den här frågan under åren 1945, 1946 och 1947.

Programledare: - Men oberoende socialdemokratiska Aftonbladet rycker ut till den dåvarande regeringens försvar: Moskvaambassadören görs till syndabock. Några skulle helst placera Östen Undén och Tage Erlander i samma fördömda fålla. Är det tillåtet att undra: hur skulle Undén ha förhandlat om en utväxling med en motpart som vid den tidpunkten nekade till att känna till Wallenberg? Och om det ändå fanns några signaler om att Sovjet önskade en byteshandel, vilket inte styrkts, hade det varit så humant?

På den tiden tvingades handelsminister Myrdal avgå för att han slutit ryssavtalet på för generösa villkor. Regeringens utlämning av balter angreps med rätta och Herbert Tingsten hottade upp debatten med sin anti-Sovjetkampanj. Liberalerna kanske erinrar sig, skriver Aftonbladet, och fortsätter: Men postumt krävs av den svenska regeringen, då så hårt kritiserad för fegt svassande för Sovjet, att den skulle ha kastat några ryska flyktingar i

gapet på Stalin, för det är väl den logiska slutsatsen, skriver Aftonbladet sist i Tidningskrönikan.

DOW JONES NEWSWIRES™

Swedish Report On Wallenberg: Questions Still Unanswered

01/12/2001

Dow Jones International News

(Copyright (c) 2001, Dow Jones & Company, Inc.)

STOCKHOLM (AP)—After nearly a decade of sifting through tantalizing if sketchy evidence on the fate of former Swedish diplomat **Raoul Wallenberg**, a panel of experts issued a report Friday that doesn't even try to write the end of the story.

A Swedish-Russian panel shed little light on what happened to the man who vanished in 1945 in Soviet custody after helping tens of thousands of Jews escape Nazi-occupied Hungary.

"There are still questions that remain unanswered," the report summary stated.

While the diplomats and experts on the semiofficial commission said it was likely that Wallenberg died in 1947, they conceded that no evidence has been found to confirm that. The report did say that Sweden may have missed chances to win his freedom in the month after his disappearance.

Russia says Wallenberg died in 1947, a victim of the Soviets, but some researchers believe he survived in Soviet custody perhaps even into the 1980s.

Investigators working since 1991 scrutinized thousands of archive documents in Russia, Hungary, Switzerland and Sweden; interview dozens of people with connections to Wallenberg and made repeat appeals on television and in newspapers for anybody with any information to come forward.

"Unfortunately, none of them could provide any concrete information about the fate of **Raoul Wallenberg**," the Russians said in their summary.

Sweden left the door open in hopes answers may some day come. The government released thousands of newly declassified Wallenberg-related documents Friday, though it withheld others to protect the integrity of any future investigations.

Wallenberg belonged to one of Sweden's wealthiest and most prominent families. While a diplomat in Hungary, he distributed Swedish passports to Jews in deportation trains and on death marches, won diplomatic protection for whole neighborhoods in Budapest, and organized food and medical supplies. His efforts are credited with saving at least 20,000 lives.

He was arrested on espionage charges in Budapest soon after the Soviet army entered in January 1945, and he vanished at the age of 32.

Moscow first claimed he was killed during fighting in Budapest, then that he was taken under the protection of Soviet troops. A 1957 memo from then-Foreign Minister Andriei Gromyko said Wallenberg died of a heart attack in Soviet custody in 1947.

Last month, Russia acknowledged for the first time that Wallenberg and his driver, Vilmos Langfelder, were imprisoned for political reasons until they died in 1947.

The two men were officially rehabilitated as "victims of Soviet repression," but Russian prosecutors failed to provide details about how, where or exactly when they died. Wallenberg's family have pressed for details.

Susan Mesina, an independent researcher who worked with the panel, said the answers are out there but more documents need to be made available to find them.

"We're confident that we'll be able to finish our work," she said Thursday. "I really believe ... the documentation exists enough to know" what happened to Wallenberg.

Many former prisoners have claimed they saw Wallenberg alive in the 1970s and 1980s. Mesina and other researchers have said they believe Wallenberg most likely didn't die in 1947, but was isolated under a false identity in the Gulag penal system and could have lived as late as the 1980s.

Staunchly neutral Sweden came under some criticism in the report, said a likely scenario was that the Soviets wanted to exchange Wallenberg for defectors and other Soviet citizens in Sweden, but the offers were neglected.

Wallenberg's home country also was too slow in pursuing the case, initially accepting assurances that the diplomat was being held for safekeeping, then refusing to insist on more concrete action in order to facilitate negotiations on a Swedish-Russian trade agreement.

RUSSIA: INTERVIEW-Wallenberg killed in secret service turf war By Karina Melikyan

01/12/2001

Reuters English News Service

(C) Reuters Limited 2001.

MOSCOW, Jan 12 (Reuters) - A top Kremlin adviser said on Friday that **Raoul Wallenberg** was killed in 1947 in a vicious turf war between rival branches of the Soviet secret services.

Alexander Yakovlev, who heads a presidential probe into Soviet repression, said Soviet troops may have arrested the young Swedish diplomat in 1945 because they wanted to tap the connections in German and U.S. intelligence which he used to save thousands of Jews from the Nazis.

"Clearly, there was no definitive order to do it (kill Wallenberg)," Yakovlev said. "There was an inter-departmental rivalry between military intelligence and (the future) KGB, and the man was a victim of this."

"But of course, people who get involved in such activities rarely stay alive. Sooner or later someone takes an interest in their activities", added.

16

He said Wallenberg was shot by agents of the future KGB who then tried to hide the crime from their political masters.

Their systematic destruction of his files has added to the mystery surrounding the Swede's fate, and Swedish Prime Minister Goran Persson said on Friday after a 10-year investigation that Moscow had failed to provide decisive evidence that Wallenberg is dead.

Yakovlev, once a member of the former ruling Communist Party politburo of the Soviet Union, told Reuters he had ordered investigations into "sightings" brought to his attention by Andrei Sakharov, the Nobel prize winner and human rights activist.

But these had drawn a blank.

"Wallenberg knew an awful lot. It's no joke saving 30,000 from death camps...you had to have very good contacts with German intelligence," Yakovlev said in an interview.

"It was clear that he represented certain Swedish services ...and evidently he was connected to Americans of such a high level that, course, (he) was of interest to us.

"Clearly they (Soviet intelligence) hoped for more, but they got nothing," Yakovlev added.

Systematic destruction of all but a few case files showed that

Wallenberg's killers wanted to cover their tracks, he said.

NO ORDER TO KILL WALLENBERG

On the recommendation of Yakovlev's commission on political repression, Russia acknowledged last month that Wallenberg was illegally arrested in 1945 for political reasons and died in a Soviet prison more than two years later.

A scion of a wealthy Swedish industrial dynasty, Wallenberg became a legend by saving tens of thousands of Hungarian Jews from Nazi persecution, only to disappear after his detention by Soviet troops in wartime Budapest.

Defying threats from leading Nazi Adolf Eichmann, Wallenberg sheltered Jews in "protected houses" flying the flags of neutral state and issued Swedish identity documents to thousands of Jews, hauling some off trains even as they left for Nazi extermination camps.

His bravery earned him the title of "righteous gentile", a honour awarded by Israel in instances of courage in helping save Jews from the Holocaust. Wallenberg is believed to have saved as many as 100,000 lives.

After his arrest Wallenberg was taken to Moscow even as the Soviet Union lied to Sweden over his fate.

LETTER TO STALIN

Interfax news agency quoted Yakovlev as saying Wallenberg wrote Soviet dictator Josef Stalin from a Moscow prison demanding release. What happened to the letter and the official reaction to it remained a mystery, he said.

The Swedish diplomat communicated with German prisoners in adjacent cells by tapping on the walls.

Yakovlev, dubbed the father of the "glasnost" or openness policy pursued by Soviet leader Mikhail Gorbachev in the mid 1980s, discounted reports that Wallenberg could have languished for decades in the Soviet gulag.

Reported sightings of the Swede abounded: one report spoke of him walking around Moscow, another put him in a prison in Vladimir, 19 km (120 miles) east of Moscow, while others had him in Kemerovo in Siberia, Yakovlev told Reuters.

"And there were a dozen other places where prisoners were supposed to have seen him," he said, adding that Sakharov had twice urged him to probe reported "sightings".

"On one occasion I sent a car and people to investigate, but it turned out that it was a tractor factory and had never been a prison."

Yakovlev said credible reports of encounters with the Swedish diplomat ceased after 1947, the year Moscow said Wallenberg had died of a heart attack in Moscow's notorious Lubyanka prison.

Some researchers believe that the Swedish envoy may have been alive as recently as 1989, and that German Chancellor Helmut Kohl

urged Gorbachev during a telephone conversation in that year to "let the old man go".

Raoul Wallenberg's True Heroism

By Paul A. Levine

UPPSALA, Sweden — Why does the world so fervently remember Raoul Wallenberg? Every piece of information about him that surfaces, like the recent Russian announcement that he was executed more than 50 years ago by the KGB, spawns renewed speculation about the mysterious circumstances of his disappearance. Are we fascinated by Mr. Wallenberg because of his life, because he was a man who did remarkable things during a time of extreme crisis, or because of the riddle of his fate? Had he never

MEANWHILE

vanished while in Soviet hands, had he returned to Stockholm to live to a ripe old age, would he still inspire our reverence?

Mr. Wallenberg is undeniably a hero of the Holocaust for his efforts on behalf of Jews in Budapest during World War II. But his deeds and his stature have been distorted by time and the mists of myth that have surrounded him since his arrest by the Soviets in 1945 and by the lingering questions about the truth and the manner of his death.

In 10 years of conducting research on him and Swedish diplomatic efforts to save Jews during the war, I have seen how Mr. Wallenberg's acts have been glorified over time. And as a teacher of Holocaust history, I know that this tendency to mythologize can prevent a real understanding of the

moral importance of his mission and its historic example.

The popular story of Raoul Wallenberg has the Swedish government sending the young diplomatic novice to Budapest to save the Jews of Hungary at the behest of President Franklin D. Roosevelt. Mr. Wallenberg is supposed to have confronted Adolf Eichmann and his henchmen and stopped them from deporting the nation's Jews. He is described as having been personally responsible for the security of Budapest's more than 200,000 Jews, and as having directly rescued the more than 70,000 who cowered in that city's ghetto. Romantic as it sounds, little of this narrative, according to available historical documentation, is exactly true.

Although Mr. Wallenberg accomplished much, he was but one link in an established chain of Swedish diplomacy working to save Jews. After November 1942, when the Nazis deported almost half of Norway's Jews to the Auschwitz extermination camp in Poland, Sweden began extending diplomatic protection to many Jewish individuals and families throughout Europe, often forestalling their deportation.

Swedish diplomats in Budapest had been trying to help Jews in Hungary before the country's occupation by its German "ally" in March 1944. Mr. Wallenberg was dispatched only after Stockholm received a request for help from its overworked diplomats, and because the U.S. War Refugee Board, the executive agency charged by Mr. Roosevelt with saving Jews, had asked neutral nations to strengthen their diplomatic representation in Hungary to help hinder a German assault on the Jews.

By the time Mr. Wallenberg arrived, Eichmann had already struck at the Jewish population of the Hungarian countryside. In seven murderous weeks beginning in mid-May 1944, the Germans and their Hungarian collaborators deported more than 435,000 Jews to Poland, up to 12,000 a day to Auschwitz. Budapest's neutral diplomats could do nothing to stop this well-organized machinery of death. It was Miklos Horthy, head of Hungary's rump government, who finally ordered the transports stopped on July 7, once he understood what Eichmann was doing, and thus saved Budapest's

Jews from deportation. Mr. Wallenberg arrived two days later.

Throughout Eichmann's onslaught, Swedish First Secretary Per Anger, the Swiss Carl Lutz and other diplomats had struggled to help the thousands seeking assistance. Mr. Wallenberg brought new energy and unorthodox creativity to these ongoing efforts. He was never, however, made personally responsible for the city's Jewish population.

After Mr. Horthy's overthrow in October 1944, deportation of Jews resumed and Mr. Wallenberg was able to help, partly because his diplomatic status gave him some protection and freedom of action. Diplomatic practice gave him the "working space" he needed to perform his tasks. Memorably, he expanded this space. Often leaving the safety of his embassy, he crisscrossed Budapest trying to save Jews.

He threatened, pleaded and argued with Hungarian and German officials. Armed with both real and false Swedish identification papers — including the famous Schutzpass, an elaborate document he designed to offer diplomatic protection to Jews — he went to train stations and elsewhere, insisting that Jews with his papers were Swedish citizens.

It is his constant visibility in these efforts that made its mark on survivors and lingers in their memories. Mr. Wallenberg's efforts saved hundreds. But the fact is that, while he saved some Jews from the transports, he couldn't stop the trains from leaving with others.

Mr. Wallenberg was a man who, unlike so many others, chose to help. Even at considerable risk to his own life, he used his diplomatic status and organizational skills to aid as many individuals as he could — saving hundreds personally, and assisting thousands of others.

Remembering Raoul Wallenberg in his real context is essential to honoring him. If we remember Mr. Wallenberg incorrectly, if we exaggerate his actions because of his tragic fate, we do not enlarge him and his example. We diminish his memory and the positive choices he made.

The writer, an assistant professor of history in the program for Holocaust and genocide studies at Sweden's Uppsala University, is working on a book about Raoul Wallenberg and Swedish diplomacy in Budapest in 1944 and 1945. He contributed this comment to The Washington Post.

*Intern. Herald
Tribune 12/11*

SVERIGES AMBASSAD
OSLO

Artiklar om Wallenberg-kommisjonens rapport

Wallenberg-rapport er klar i dag

Etter ti års arbeid leverer den svensk-russiske Wallenberg-kommisjonen sin rapport i dag.

Aftenpostens
korrespondent
HENRIK WIDTH
Stockholm

Overraskende. I går avsluttet den svenske regjeringen svært overraskende å frigi nesten alt hemmeligstemplett svensk arkivmateriale om Wallenberg.

Når kommisjonens rapport overleveres i dag, står seks hyllemeter med materiale åpent til disposisjon for forskere, historikere og journalister. Etter det Aftenposten forstår har kommisjonen ikke kommet frem til en felles konklusjon. Tre utenlandske forskere i kommisjonen, to amerikanere og en tysker mener å ha klare indisier på at Raoul Wallenberg var i live helt frem til 1989. Russerne mener derimot at Wallenberg døde i 1947, slik den offisielle versjonen fra Sovjetunionen alltid har vært.

Kommisjonens svensk-oppnevnte medlemmer, deriblant de tre

forskerne, beklager at arbeidet avsluttes nå. De mener at en fortsatt granskning ville bragt klarhet i Wallenbergs skjebne.

Mentalsykehus

Forskerne mener at diplomaten Wallenberg ble en hemmelig fange, uten identitet, effektivt gjemt i dypet av Sovjetunionens enorme apparat av fangeleirer og anstalter. Forskerne mener at Wallenberg ble ført til en psykiatrisk klinikk i Moskva-området på 1980-tallet.

De tre forskerne har gjennom omfattende studier sporet Wallenbergs opphold i ulike russiske fengsler etter 1947. Vladimir-fengslet er studert i detalj, og man har gjennomgått arkivopplysninger over 8000 fanger. Forskerne har hørt vitneutsagn om en svenske ved navn «Vandenberg» i fengslet på 1970-tallet.

Russerne ønsket å holde Wallenberg i live for å kunne bruke ham i utveksling med Vesten. Blant annet skal Wallenberg være foreslått utvekslet mot den svenske spionspioner Stig Wennerström på 1960-tallet.

henrik.width@aftenposten.no

Aftenposten

Persson ber Wallenbergs familie om unnskyldning

På vegne av myndighetene beklaget i går statsminister Göran Persson behandlingen av Raoul Wallenberg.

Aftenpostens
korrespondent
HENRIK WIDTH
Stockholm

Krigshelt. Diplomaten Raoul Wallenberg er det nærmeste man kommer en svensk krigshelt under Den annen verdenskrig. Som ung diplomat i Ungarn vinteren 1945 grep han personlig inn og reddet hundrevis, kanskje tusenvis, av jøder fra deportasjon og den sikre død.

Wallenberg ble arrestert av Den røde hær i 1945. Han ble sendt til Russland. I 1947 hevdet russerne at Wallenberg var død i russisk fangenskap. Kommisjonen har ikke nådd en felles konklusjon. Russerne mener Wallenberg ble henrettet i 1947. Andre medlemmer av kommisjonen mener det er sterke indisier på at Wallenberg levde helt frem til 1989.

Den del av kommisjonen som er oppnevnt fra Sverige, ville gjerne fortsatt grannskningsarbeidet fordi man mener det er mulig å finne svaret på gåten.

Kritikk av svensk UD

I går ble resultatene av ti års svensk-russisk granskning av Wallenbergs skjebne lagt frem.

Sentralt i rapporten står kritikken av den svenske utenrikstjenesten på 1940-tallet. Russerne grep Wallenberg for å kunne bytte ham med russiske fanger i vest, men Sverige var ikke interessert i å arbeide for noen utveksling for å få satt Wallenberg fri.

Sverige ga enten inntrykk av at man ikke ville ha Wallenberg fri, eller sendte i beste fall doble signaler.

Statsminister Göran Persson ber svært alvorlig på denne kritikken.

Det finnes bakgrunn i det fremlagte materialet som gjør det på sin plass at den svenske regjeringen fremfører en dyp beklagelse direkte til familien, sa Persson i går. Torsdag kveld var statsministeren i kontakt med Raoul Wallenbergs bror og søster og fremførte regjeringens unnskyldning.

Folkpartiets leder Lars Løkke Rasmussen er mer direkte i konklusjonen enn statsministeren. Rapporten bekrefter at den svenske utenriksledelsen og regjeringen krøp for Stalin, sier han og fortsetter:

«Raoul Wallenberg viste ufattelig heltetog i sin egen utøvelse av svensk utenrikspolitikk i menneskerettighetenes tjeneste. Man blir dypt berørt når det nå finnes svart på hvitt at hans høyeste oppdragsgivere ikke delte hans engasjement, sier Folkpartiets leder.

henrik.width@aftenposten.no

Den svenska regeringen gjorde sig skyldig till uppenbara missgrepp när den 1945–1947 inte förmådde Sovjetunionen att frige den fängslade Raoul Wallenberg. Det slog den svensk-ryska Wallenbergkommissionen på fredagen fast i sin slutrapport. Kort före publiceringen ringde statsminister Göran Persson till Wallenbergs

anhöriga för att be om ursäkt för försummelserna. Slutrapporten innehåller två versioner av Wallenbergs öde. Ryssland ser det som belagt att Wallenberg avrättades i juli 1947. Sverige ser en möjlighet att Wallenberg då i stället gömdes undan som hemlig fånge.

Göran Persson bad de anhöriga om ursäkt

Wallenbergkommissionen riktar skarp kritik mot den svenske Moskvaambassadören Staffan Söderblom.

SYDSVENSKAN Lördagen den 13 januari 2001

Av Erik Magnusson

STOCKHOLM. Statsminister Göran Persson bad på fredagen Raoul Wallenbergs anhöriga om ursäkt för de försummelser som gjordes inom regeringen 1945–1947 när svenska UD misslyckades med att få Raoul Wallenberg frigiven ur sovjetisk fångenskap.

– Naturligtvis åvilar huvudansvaret för Raoul Wallenbergs öde den sovjetiska regimen, som beordrade och verkställde Wallenbergs försvinnande från Ungern. Icke desto mindre står det i dag klart att ett mera energiskt och målmedvetet svenskt agerande under 1940-talet hade kunnat leda till en lyckligare utgång för Raoul Wallenberg och hans familj, sade Persson i ett uttalande.

Persson ringde tidigt på fredagsmorgonen Wallenbergs halvsyskon Nina Lagergren

och Guy von Dardel för att framföra sitt och den svenska regeringens djupa beklagande över tidigare regeringars missgrepp.

Samtidigt lovade han att den svenska regeringen ska fortsätta ansträngningarna för att få svar på vad som verkligen hände deras bror.

I gårdagens rapport framför den svensk-ryska Wallenbergkommissionen skarp kritik mot den svenske Moskvaambassadören Staffan Söderbloms agerande under efterkrigsåren. Söderbloms passivitet och undfallenhet i kontakterna med sovjetledningen i ärendet med "legationssekreterare Wallenberg", som Söderblom karakteriserade som en ung bankirson från Stockholm, kan på ett fatalt sätt ha bidragit till att Raoul Wallenberg aldrig skickades hem till Sverige.

Söderblom fick i juni 1946 den unika chansen att ta upp fallet Wallenberg under en kort audiens med sovjetledaren Josef Stalin, som till och med antecknade Wallenbergs namn.

– Var det Wallenberg han hette? frågade Stalin.

– Ja, Wallenberg, svarade Söderblom, som påpekade att Raoul Wallenberg var "spårlost försvunnen" sedan ett drygt år. Men han bagatelliserade snabbt fallet när han sade sig tro att Wallenberg redan hade avlidit.

– Jag är personligen övertygad om att Wallenberg fallit offer för en olycka eller för rövare... Jag anser det sannolikt att de sovjetiska militärmyndigheterna ej ha några uppgifter om Wallenbergs vidare öden att tillgå, sade Söderblom enligt sin egen dåtida uppteckning av samtalet.

Enligt Hans Magnusson, Wallenbergkommissionens svenske ordförande, bidrog Söderbloms samtal med Stalin "på ett allvarligt sätt till att Raoul

Wallenberg inte kunde återvända hem till Sverige".

Regeringen ska nu tillsätta en särskild historisk forskare

för att undersöka utrikesledningens agerande i Wallenbergärendet. Samtidigt ska regeringen avsätta forskningsre-

surser för att följa upp Wallenbergkommissionens rapport.

erik.magnusson@sydsvenskan.se

Möjligheten att Raoul Wallenberg, i stället för att avrättas, effektivt gömdes undan med döld identitet kan inte avfärdas, menar den amerikanske forskaren Marvin Mäkinen. Vid gårdagens presskonferens med den svensk-ryska Wallenbergkommissionen presenterade han sina slutsatser. I bakgrunden, fr.v. Susanne Berger, Susan E Mesina och Guy von Dardel, Raoul Wallenbergs bror.

Svensk ståndpunkt: Raoul Wallenberg kan ha hållits som hemlig fånge

Sydsvenskan 13/1

Av Erik Magnusson

STOCKHOLM. Raoul Wallenberg försvann från Lubjanka i juli 1947. Han kan ha avrättats, men han kan lika gärna ha förvandlats till en hemlig fånge i Vladimirfängelset.

Den slutsatsen drar de svenska ledamöterna av den

svensk-ryska Wallenbergkommissionen. Det är nu också Sveriges officiella ståndpunkt.

– Det skulle vara ett extraordinärt beslut för Sovjetunionen att avrätta en diplomat från ett neutralt land. Det skulle vara att föredra att isolera honom på ett säkerhetsfängelse och utradera alla spår av

hans vistelse där, säger ambassadör Hans Magnusson.

De svenska utredarna anser inte att det finns ovedersägliga bevis för att Wallenberg verkligen dog i juli 1947, inte heller för att han avlidit senare under sovjetisk fångenskap. Uträdarna har fått god hjälp av en grupp oberoende amerikans-

ka historiker för att kontrollera om Raoul Wallenberg hållits fången i Sovjetunionen också efter juli 1947.

Spåren har lett till flera fångläger i den ökända Gulag-arkipelagen, men framför allt till högriskfängelset Vladimir utanför Moskva.

Den amerikanska forskare

ren Marvin Mäkinen har gjort en omfattande kartläggning av alla fångar i Vladimirfängelset under åren 1946–1972. Med stöd av fångelsens registerkort har alla uppgifter om fångarnas födelsedata, dödsdagar, cellnummer, förflyttningsdagar osv lagts in i en stor databank.

Det finns minst ett 20-tal vittnesmål om att Raoul Wallenberg vistades i fångelset på 50-talet, ett tiotal uppgifter om att han fanns kvar där på 60-talet och en handfull uppgifter om att han vistades i Vladimirs fångelseblock II även under 1970-talet.

”Möjligheten att Raoul

Wallenberg i stället för att avrättas effektivt gömdes undan med dold identitet kan inte avfärdas. Även om vi vet att Stalin hade få, om ens några, moraliska skrupler skulle ett beslut att avrätta ett neutralt lands diplomat ändå ha varit exceptionellt. Det kunde därför ha tett sig enk-

lare att placera honom i isolering”, heter det i den svenska slutrapporten om Raoul Wallenberg.

Trots att de svenska utredarna inte vill slå fast att Wallenberg inte avrättades 1947 så betonar man att alla uppgifter om att han levde därefter enbart är spekulationer.

Rysk ståndpunkt: Wallenberg sköts

Av Erik Magnusson

STOCKHOLM. Raoul Wallenberg avrättades i Lubjankafängelset den 17 juli 1947. Troligen genom arkebusering. Men han kan också ha dödats genom en giftninjektion.

Den slutsatsen drar de ryska ledamöterna av den svensk-ryska Wallenbergkommissionen. Det är nu också Rysslands officiella ståndpunkt.

Det saknas skriftlig dokumentation eller otvetydiga bevis som styrker den ryska uppfattningen. Deras slutsatser bygger i stället på samtal med andrahandskällor, som 1957 fick veta att Wallenberg på ett lagvidrigt sätt hade dödats i sovjetisk fångenskap.

Sydsvenskan talade igår med kommissionsledamoten Andrej Ziborov, hög tjänsteman inom säkerhetstjänsten FSB (fd KGB), som säger sig ha intervjuat flera personer som med enfald hävdar att Raoul Wallenberg blev avrättad.

– Vi utfrågade en stor mängd människor, alltifrån fd vice-ministrar ner till plutar och fångvaktare. Vi fann då ett par människor med förstahandsuppgifter. Det var personer som sammanställde vice utrikesminister Andrej Gromykos promemoria om Wallenbergs död 1957, säger Ziborov till Sydsvenskan.

Enligt Ziborovs källor, som bett att få vara anonyma i den ryska kommissionsrapporten, rådde det ingen tvivel om att Raoul Wallenberg blev arkebuserad i Lubjanka 1947. Två av Ziborovs vittnen lämnade säkra och konkreta uppgifter om avrättningen, andra sade sig vara säkra på Wallenbergs arkebusering – dock utan att kunna lämna några detaljer.

Hur beskriver dina vittnen avrättningen?

– De kan inte beskriva den direkt. De kunde bara säga att han blev arkebuserad... Det var människor i säkerhetsstrukturen som berättade om detta.

Hur pass säkra var de på sina uppgifter?

– De var väldigt tydliga om detta. Men det fanns också vittnen som sade att det hade kunnat vara så.

Är dina vittnesuppgifter det starkaste beviset för att Wallenberg avrättades?

– Nja, det finns ingen dokumentation som bevisar Raoul Wallenbergs avrättning. Vi har bara dessa vittnesuppgifter om att han dog av våld.

Ser du vittnena som trovärdiga?

– Om du frågar mig om min personliga uppfattning så tror jag att dessa uppgifter är helt sanna, säger Andrej Ziborov.

Persson ber familjen om ursäkt

Statsminister Perssons ursäkt till familjen Wallenberg stärker bilden av att Raoul Wallenberg offrades av den svenska regeringen. Samtidigt reser den svensk-ryska arbetsgruppen nya frågor om vad Sovjetledarna gjorde med sin fänge.

► De rapporter som på fredagen lades fram innehåller, som SvD tidigare avslöjat, en rad graverande uppgifter om Sveriges agerande. Framför allt under de första åren, 1945-47. Allvaret i uppgifterna understryks av statsminister Göran Persson:

- Naturligtvis åvilar huvudsvar för Raoul Wallenbergs öde den sovjetiska regimen, som beordrade och verkställde Wallenbergs försvinnande från Ungern. Icke desto mindre står det idag klart att ett mera energiskt och målmedvetet svenskt agerande under 1940-talet hade kunnat leda till en lyckligare utgång för Raoul Wallenberg och hans familj.

- Över dessa missgrepp vill jag i dag framföra mitt och den svenska regeringens djupa beklagande till de anhöriga. Samtidigt lovar jag att ansträngningarna för att få svar på vad som verkligen hände Raoul Wallenbergska fortsätta, sade Göran Persson.

"Kryperier för Stalin"

Folkpartiledaren Lars Leijonborg anser att rapporten visar "regeringens kryperier för Stalin". Moderatledaren Bo Lundgren säger detta är en "skamfläck för svensk historia" och kräver en fristående historikerkommission. Regeringen talar om att en historiker ska granska den dåtida regeringens agerande.

Både svenska och ryska UD lovade på fredagen att fortsätta arbetet att finna sanningen även om arbetsgruppens tioåriga arbete nu avslutas.

- Detta är ingen slutrapport, det finns inga definitiva slutsatser, markerade den svenske ordföranden, ambassadör Hans Magnusson. I den svenska rapporten listas 17 obesvarade och avgörande frågor. Ändå uttalar sig UD numera med betydligt större säkerhet i fallet:

- Vi utgår från att det var Sta-

lin själv som gav order om Wallenbergs gripande, sade Hans Magnusson. Inte minst mot den bakgrunden blir den svenske Moskva-ambassadören Staffan Söderbloms möte med Josef Stalin den 15 juli 1946 katastrofalt. Söderblom sade då att han trodde att Wallenberg fallit offer för en olycka eller rövare och att sovjetiska myndigheter inte vet något om honom.

- Man måste från den sovjetiska sidan uppfattat detta som den svenska sidans egentliga uppfattning, sade Hans Magnusson. Han ville inte gå in på om Söderblom handlade på uppdrag av utrikesminister Östen Undén: "Vi vet inte vad Undén sade till Söderblom när han besökte Stockholm".

Ingen svensk reaktion

Lika märkligt är att Sverige under denna tid aldrig tog fasta på Sovjets officiella besked från 16 januari 1945 att Wallenberg tagits under dess beskydd (alltså dagen innan han greps). När utrikesminister Undén 21 november 1946 mötte sin kollega Molotov sade han icke ett ord om Wallenberg.

Den ryska expertgruppen skriver: "Det tycks som om frågan om R. Wallenberg alls inte existerade". När en rad ryska vinkar om en utväxling inte får någon respons betyder det att "den svenska ledningen finner sig uppenbarligen i sakernas tillstånd (...) Uppenbarligen hade beslut fattats om att tiden kommit för att sätta punkt för den 'olösta' frågan om R. Wallenberg".

I maj 1947 skriver utrikesminister Molotov till säkerhetschefen Abakumov att "ärendet avstannat" och ber om förslag om dess "likvidering".

Därefter går slutsatserna om vad som hänt isär mellan Sverige och Ryssland. Den ryska delen av arbetsgruppen utgår från att Wallenberg "antagligen" avled 17 juli. Men de underkänner samtidigt halvt om halvt det papper om dödsfallet som fängelseläkaren Smoltsov ska ha skrivit samma dag. Det har visat sig att han då inte längre tjänstgjorde vid fängelset utan kallats dit.

- Det är sannolikt ett fabrikerat dokument för att dölja spår efter mordet, sade den ryske ordföranden Vjateslav Tutjnin från UD i Moskva.

På SvD:s fråga om varför vi nu ska tro på ryska uppgifter när det som sagts 1947, 1957 och 1989 senare visat sig vara felaktigt, svarade Tutjnin att det är en berättigad fråga. Men relationerna mellan länderna har förändrats:

- Vi har gått från lögn, sedan halvsanning till sanning.

I en intressant gardering för framtiden sade sedan Tutjnin att centrala dokument tidigare dolts av sovjetiska presidenter: "Men jag tror inte att det finns några sådana om Wallenberg". Han sade också att president Putin informerats om ärendet.

Svenska UD anser däremot att det saknas övertygande bevisning för att Wallenberg verkligen dog 1947, alltför många detaljuppgifter saknas: "Börda att bevisa att Raoul Wallenberg är död ligger på den ryska regeringen".

Inte minst en rad vittnesuppgifter från Vladimirfängelset talar om att Raoul Wallenberg kan ha levt fram till åtminstone 1972 - kanske som anonym nummerfänge.

von Dardel tvivlar

Raoul Wallenbergs halvbror Guy von Dardel sade att han har svårt att tro att alla dokument om broderns öde hade förstörts, vilket ryssarna hävdar. Guy von Dardel har engagerat oberoende experter som arbetat parallellt med den

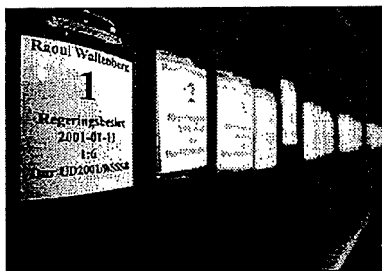
svensk-ryska gruppen. De har inga bevis, men många hypoteser.

De intressantaste kommer från Marvin Makinen som själv suttit i Vladimirfängelset. Han har datakört vittnesuppgifter

om Wallenberg med fångkort och andra administrativa uppgifter. Det visar sig att vad vittnena sagt om Wallenberg stämmer både till tid och plats. Enligt fängelsedokumentet skulle dock just Wallenbergs cell varit "tom" precis de perioder vittnen sett eller hört honom - alltså ett sätt att sätta ut spår efter honom.

MIKAEL HOLMSTRÖM

08-13 56 36 mikael.holmstrom@svd.se

Digert material.

"Ett svenskt ^{500 13}beställningsmord"

Raoul Wallenbergs halvsyster Nina Lagergren jämför den svenske Moskva-ambassadören Staffan Söderbloms agerande med ett beställningsmord på brodern Raoul.

► Det senaste dygnet har varit omtumlande för Nina Lagergren. På torsdagskvällen ringde statsminister Göran Persson. Han framförde den svenska regeringens ursäkt för det bristande engagemanget under Wallenberg-ärendets första år 1945-47. Detta hindrade "en lyckligare utgång för Raoul Wallenberg och hans familj".

- Det är modernt med ursäkter. Statsministern vill nog väl, men en ursäkt kan inte gottgöra de allvarliga missgrepp som gjordes från början och som var ödesdigra för Raoul, säger Nina Lagergren.

I 56 år har hon och den övriga familjen pendlat mellan hopp och förtvivlan. 1989 tog hon emot Raoul Wallenbergs pass och andra tillhörigheter i Moskva. Då bedyrades på hedersord att inga fler dokument fanns om broderns öde. Men det var lögn, en rad nyfunna ryska dokument är basen för den rapport som den svensk-ryska kommissionen lade fram på fredagen.

Tvivlar på uppgifter

Nina Lagergren tror inte på den nygamla ryska versionen att Raoul Wallenberg dog 1947 - nu sägs dödsorsaken ha varit avrättning istället för hjärtinfarkt.

- Det är precis samma ryska besked nu som tidigare, det är bara ett annat sätt att handskas med det hela. Men det är bara påståenden. Det här ändrar ingenting, vi ska ha fram sanningen!

- Ett officiellt kvitto på att ryssarna hade tagit honom kom redan den 16 januari 1945, påminner Nina Lagergren.

Trots detta upprepade ambassadör Staffan Söderblom i Moskva 1945-46 att Raoul Wallenberg antagligen omkommit i Ungern - en version som också spreds av en radiosändare på Sovjetkontrollerat område.

- Det är skakande. Vi har ju redan tidigare känt till vilken roll Söderblom spelat, men att den var så ödesdiger! Ambassadör Söderblom lade ju orden i mun på ryssarna vid varje tillfälle. Det blev ju nästan som ett beställningsmord.

Ett beställningsmord?

- Ja, oavsett om ett mord utfördes eller om Raoul isolerades eller sattes i mentalsjukhus. Söderblom upprepade ju samma sak hela tiden. Vad var meningen? Han var fel man på fel plats vid fel tidpunkt - de skulle aldrig satt honom i Moskva mitt under världskriget.

Svensk likgiltighet

Nina Lagergren berättar hur hennes mor May von Dardel fick besked av Sovjets Stockholmsambassadör Alexandra Kollontay att Raoul var i Sovjet och hade det bra i februari 1945. Samma besked fick utrikesminister Christian Günthers hustru litet senare under vintern 1945 av Kollontay, men det fördes inte vidare inom UD.

Den ryska rapporten säger att Sovjet efter mötet mellan utrikesministrarna Undén och Molotov 1946 drog slutsatsen att Sverige inte var intresserat av Wallenberg?

- Ja, det är fruktansvärt, denna svenska totala likgiltighet.

Hur länge tror du att Raoul har levt?

- Tror? Vad har det för betydelse vad jag tror, jag vill veta sanningen!

MIKAEL HOLMSTRÖM

Få försök rädda Wallenberg

Göran Persson ber anhöriga om ursäkt för svenska regeringens missgrepp

STOCKHOLM:

Raoul Wallenberg kunde ha räddats. Men UD – särskilt den svenske diplomaten i Moskva – försökte inte. Inte ens öga mot öga med Stalin. Statsminister Göran Persson kallar det "missgrepp".

G-P 3//

AV JAN HÖGLUND

t-62 42 29 jan.hoglund@gp.se

Efter nästan tio års arbete kom i går den svensk-ryska Wallenberg rapporten. Men den ger inga säkra besked om vad som hände den svenske diplomaten. Sannolikt dog han i fångenskap i Moskva 1947. Men han kan ha levt längre, isolerad och utan namn. Sanningen återstår att finna.

Frågan är också vad den svenska utrikesledningen höll på med. Gårdagens redovisning kastar en djup skugga av skam över de ansvariga. Kritiken är så graverande att statsminister Göran Persson så fort han fått ta del av expertgruppens bedömning ringde upp Wallenbergs anhöriga. Han framförde sitt och regeringens djupa beklagande för "dessa missgrepp".

– Naturligtvis vilar huvudansvaret för Raoul Wallenbergs öde på den sovjetiska regimen, som beordrade och verkställde Wallenbergs försvinnande från Ungern. Icke desto mindre står det i dag klart att ett mera energiskt och målmedvetet svenskt agerande under 1940-talet hade kunnat leda till en lyckligare utgång för Raoul Wallenberg och hans familj, säger Göran Persson.

Diplomaten Hans Magnusson, som var med och presenterade rapporten igår, är ännu tydligare.

– Agerandet har på ett allvarligt sätt bidragit till att Raoul Wallenberg inte kunde återvända hem till Sverige.

Hans Magnusson talar om undfallenhet, och syftar särskilt på Staffan Söderblom, som var minister vid svenska ambassaden i Moskva fram till i juli 1946. Bakgrunden är denna:

Wallenbergs öde fortfarande okänt

13 januari 1945:

Sovjetiska trupper intar Budapest.

17 januari 1945:

Sista dagen Wallenberg ses i frihet på svenska legationen i Budapest.

6 februari 1945: Wallenberg fängslas i NKVD:s fängelse Lubjanka.

25 maj 1945: Överförs till Lefortovofängelset i Moskva. Utsätts för förhör.

15 juni 1946: Svenska sändebudet i Moskva Staffan Söderblom träffar Josef Stalin och framför att Wallenberg troligen avlidit i Ungern, vilket förvånar Stalin.

14 maj 1947: Utrikesministern Molotov får förfrågan om Wallenbergs "likvidering".

17 juli 1947: Wallenberg avlider, enligt sovjetiska källor.

Augusti 1947: Vice utrikesminister Vysinskij svarar nekande på svensk fråga om Wallenberg finns i Sovjet.

6 februari 1957: Sovjetiska regeringen hävdar med stöd av läkar rapport att Wallenberg avled den 17 juli 1947.

24 april 1991: Wallenberg-kommissionen bildas av svenska och sovjetiska representanter.

12 januari 2001: Kommissionens slutrapport.

Raoul Wallenberg

försvagar genomgående kraften i de svenska kraven med att gång efter annan ge uttryck för sin personliga övertygelse att Wallenberg omkommit i Ungern". Vid ett tillfälle uppmanade han till och med det sovjetiska utrikesministeriet att be-

kräfta hans "övertygelse".

Från sovjetisk sida påminde man samtidigt vid de svenska framställningarna om kravet på återsändande av sovjetiska medborgare i Sverige. Det sker på ett sätt – heter det i rapporten –

"som indikerar att frågan om Raoul Wallenbergs öde kunde lösas genom utväxling".

Särskilt anmärkningsvärt är Staffan Söderbloms möte med Stalin, som anses ha beordrat Wallenbergs arrestering och – om det gick till så – hans avrättning. Söderblom utnyttjade inte tillfället att få till stånd en lösning. I stället gav han en uppenbarligen förvånad Stalin intrycket att Sverige ansåg att Wallenberg-fallet var ett avslutat kapitel.

"Jag är personligen övertygad om att Wallenberg fallit of-

fer för en olycka eller för rövare", sa Söderblom till Stalin enligt svenskens bevarade minnesanteckningar.

"Ha ni ej fått något meddelande om saken från oss?" undrade Stalin och syftade troligen på Alexandra Kollontajs budskap till Wallenbergs mor och utrikesminister Günthers fru.

"Nej", svarade Söderblom. "Jag anser det sannolikt, att de sovjetiska myndigheterna ej ha några uppgifter om Wallen-

bergs vidare öden att tillgå."

Staffan Söderblom sammanfattade intrycket av Stalin efter den fem minuter långa audien-

sen: "Hans röst och blick gävo intryck av en vänlig inställning till besökarna".

En ny utredning, med oberoende forskare, ska nu granska vad som sägs vara "utrikesledningens oengagerade hållning, i första hand 1945-47, i Wallenbergårendet". UD:s kabinets-

sekreterare Hans Dahlgren säger till GP att de andra riksdagspartierna ska få vara med och ha inflytande över vilka forskare som kan komma ifråga.

Samtidigt ska arbetet fortsätta för att få svar på vad som verkligen hände Raoul Wallenberg. UD:s genom tiderna största ärende har ingen slutpunkt.

• I Moskva upprepade det ryska riksåklagarämbetet i går att det inte finns några bevis för att Wallenberg var vid liv efter 1947.

– Vår avdelning för politisk rehabilitering har samlat all information om Wallenberg, sade Vasilij Glusjenko på ämbetet till nyhetsbyrån. AFP. Efter 1947 finns det inga spår av hans namn i några dokument och vi bygger våra slutsatser på dessa fakta. (TT)

Den 16 januari 1945 meddelade den sovjetiske vice utrikesministern Vladimir Dekanozov att Raoul Wallenberg påträffats och tagits om hand av sovjetiska trupper i Budapest. I februari samma år informerades den sovjetiska ministern i Stockholm, Alexandra Kollontaj, Raoul Wallenbergs mor och den svenske utrikesministern Christian Günthers fru att Raoul befann sig i säkerhet i Sovjetunionen.

UD begärde flera gånger besked om vad som hänt Wallenberg. Men – skriver Wallenbergutredarna – "Söderblom

Huvudansvaret vilar på den sovjetiska regimen, enligt Göran Persson

Spåren går isär efter kriget

STOCKHOLM:

Levde Raoul Wallenberg långt in på 80-talet? Blev han en nummerfänge utan namn? Tipsen är många.

AV JAN HÖGLUND

031-62 42 29 jan.hoglund@gp.se

Wallenbergutredarna skriver:

"Även om det konstaterats att Raoul Wallenberg i Moskva under åren 1945-47 (åtminstone om mars månad) registrerades under sitt eget namn har det inte bedömts möjligt att utesluta att han senare kan ha hållits fången under ett annat namn eller under ett nummer."

Svenska UD har ett kartotek med över 3 000 namn på personer och orter av intresse i sö-

kande efter ledtrådar. En stor del utgörs av uppteckningar av berättelser från folk som suttit i fångenskap i Sovjet. Det har varit svårt att följa upp dessa i detalj, enligt utredarna som också konstaterar:

"Vittnesmålen är ju mer eller mindre utförliga och trovärdiga. Många vittnen – och detta gäller inte bara tiden efter 1947 – har redan tidigare visat sig vara skojare och mytomaner."

Det finns vittnesmål om att Wallenberg skulle ha varit i Vladimir-fängelset i Moskva även efter 1947. Andra uppgifter gör gällande att han kan ha levt så sent som 1989.

De vittnesmål som bedömts ha något mer substans har ut-

retts. Ett typiskt exempel:

Polacken Boguslaw Baj uppsökte både 1988 och 1992 svenska ambassaden i Warszawa. Han berättade att han kämpade för den polska underjordiska hemmaarmén när han i januari 1945 greps av det sovjetiska kontraspionaget. Han förflyttades mellan olika läger och fängelser, bland annat Lubjanka i Moskva. Slutligen hamnade han i Tasjkent och 1949 i Bratsk.

Enligt Baj skulle Raoul Wallenberg ha arresterats i Budapest för spioneri. Han skulle ha förts till Kiev och senare till Leningrad och fängelset Kresta. I juni eller juli 1950 fördes han till Tasjkent och vidare till Bratsk. Därifrån skulle

300 fångar transporteras till ett läger i Magadan. I gruppen ingick Wallenberg. Under resan insjuknade svensken och togs in på fängelsesjukhus.

Där upphör spåren, enligt det polska vittnet.

I Wallenbergutredningen har 10 000 fängelseregistreringskort datorbehandlats och analyserats för att hitta namn och se hur fångarna flyttats mellan celler.

"Vissa av de redovisade vittnesmålen erfordrar ytterligare efterforskningar. Det gäller även möjligheten att Raoul Wallenberg kan ha placerats på en sluten psykiatrisk institution", skriver utredarna något uppgivet och efterlyser – precis som polisens Palmegrupp – ett nytt, förlösande tips som slutligen ska ge ett svar.

G-Dorten
13/1

Nyckelpersoner

Christian Günther, 1886-1966, utrikesminister 1939-45, mest känd för sin insats som medlare mellan Finland och Sovjet under vinterkriget. Günther påverkades av Sovjetunionens ambassad i Stockholm att inte aktivt agera i Wallenbergfallet.

Staffan

Söderblom

Född 1900, avled 1985, son till ärkebiskop Nathan Söderblom. Var Sveriges sändebud i Moskva 1944-46. Söderblom blev i efterhand starkt kritiserad då han underlät att direkt fråga Josef Stalin om Wallenberg vid deras möte 1946. Söderblom framförde då att Wallenberg troligen omkommit i en trafikolycka i Ungern, vil-

Staffan Söderblom

ket Söderblom sedan lär ha ångrat.

Osten Undén, 1886-1974, utrikesminister 1945-62. Undén kännetecknas som svensk neutralitetspolitikens främste uttolkare. Han kritiserades 1945 för den svenska baltutlämningen till Sovjet, ett beslut Undén var emot men var lojal mot regeringsmajoriteten. Samma kritik drabbade Undén i Wallenbergfallet för en svensk undfallande hållning mot Sovjetunionen.

Josef Stalin, 1879-1953, Sovjetunionens ledare 1929-53.

Alexandra Kollontaj, 1872-1952, sovjetisk ambassadör i Stockholm 1930-45, agerade som mellanhand vid vapenstilleståndsförhandlingar mellan Sovjet och Finland 1940 och 1944. Begärde att Sveriges utrikesminister Christian Günther inte skulle "bråka" i fallet Wallenberg.

GP Fakta, Benny Larsson

Så gömde UD dokumenten

Utrikesdepartementet har gjort grova misstag i fallet Raoul Wallenberg, medger nu UD.

Sveriges undfallenhet mot Sovjetdiktatorn Stalin slutade med att Wallenberg försvann 1947.

Följande år gömde UD:s ledning känsliga Wallenberg-handlingar i ett hemligt arkiv.

Expressen kan i dag avslöja flera märkliga turer i fallet Wallenberg.

UD:s hemliga specialarkiv kallas internt för gula skåpet.

- I flera fall användes skåpet av den svenska utrikesledningen för att dölja sanningen om UD:s missgrepp i fallet Wallenberg, säger en UD-tjänsteman.

Bernt Fredriksson, tidigare arkivchef och nu ansvarig för sekretessfrågor på UD:

- Det hände att tjänstemän glömde att diarieföra handlingar. Det är möjligt att det har gällt Wallenbergdokument, medger han.

I dag är inte skåpen gula. Men specialarkiven finns kvar.

- Här ska inga lock läggas på. Sanningen om Raoul Wallenberg ska fram, lovade UD:s kabinettsssekreterare Hans Dahlgren igår och offentliggjorde sex hyllmeter Wallenbergdokument.

Men fortfarande är många handlingar hemliga, enligt källor på UD. Bland annat utrikes underrättelsedokument om Wallenberg.

Hindrades av ledningen?

Tjänstemän på UD har under åren periodvis arbetat seriöst för att nå klarhet i fallet Wallenberg. Forskningsresultaten i gårdagens rapporter pekar på att Wallenberg mördades 1947. Eller då isolerades i Gulag, troligen i väntan på att svenskarna skulle vilja förhandla om honom.

- Vid flera tillfällen när det var nära ett genombrott, så upplevde tjänstemän att de blev hindrade att fortsätta av utrikesledningen, berättar en källa med mycket god insyn i UD.

Ett sådant tillfälle inträffade på 1960-talet. Svensken Carl-Gustav Svingel var under det kalla kriget en av västmakter-

nas kontakter i Västberlin för spionutväxling. Han var god vän med Västtysklands ledare Willy Brandt.

1966 kontaktades Svingel av advokat Wolfgang Vogel i Östberlin, Moskvas främsta kontakt vid utväxlingar över järnridån. Svingels motpart var Vogel, bekräftade advokaten 1999 när Expressen via ombud frågade honom om det.

Vogel hade mandat från Moskva att inleda förhandlingar om att utväxla Wallenberg mot storspionen Stig Wennerström, gripen i Sverige 1963.

Säpokommissarien Otto Danielsson, som avslöjade Wennerström, trodde på Svingel: "Vi är skyldiga Wallenberg att se vad detta kan ge", antecknade Danielsson. Han föreslog UD att svara på ryssarnas trevare för att se om Wallenberg levde.

Historien läckte ut

Men utrikesminister Torsten Nilsson och statsminister Tage Erlander var inte intresserade. De sa nej.

Strax efter det läckte historien ut. Utväxlingsförsöket var stoppat.

En PM som Otto Danielsson skrev om saken hamnade i UD:s hemliga gula skåp. Först 1986 flyttades det till ordinarie UD-arkiv i mappen "Tyskland, allmänt", enligt UD-rapporterna.

Otto Danielsson var mycket upprörd över att Sverige inte ens ville undersöka om Wallenberg levde. Han ansåg att ansvaret främst vilade på den föregående utrikesministern Osten Undén som i en PM 1957 hade slagit fast den svenska

inofficiella hållningen: "Wallenberg är sannolikt död"... "vi har ingen anledning att hålla igång ett kontinuerligt gräl med Sovjet", skrev Undén.

Otto Danielsson skrev i sina arbetsanteckningar, om Osten Undén:

- Jag hoppas för hans egen skull att han är död när historien hinner i fatt honom.

Osten Undén avled 1974.

Johan.wallqvist@expressen.se

Johan Wallqvist

Expressen 13/1

Historiker ska granska UD:s roll

Statsminister Göran Persson har bett Raoul Wallenbergs anhöriga om ursäkt för de missgrepp som gjordes inom svenska UD 1945-47 i försöken att få klarhet i den svenska diplomatens öde i Sovjetunionen. Regeringen skall nu tillsätta en särskild historiker för att undersöka utrikesledningens agerande i Wallenbergärendet.

GÖRAN PERSSON RINGDE redan i torsdags upp Wallenbergs halvsyskon Nina Lagergren och Guy von Dardel efter att ha tagit del av den svenskryska kommissionens rapport om Raoul Wallenberg, som publicerades på fredagen.

– Ett mera energiskt och målmedvetet svenskt agerande under 1940-talet hade kunnat leda till en lyckligare utgång för Raoul Wallenberg och hans fa-

milj. Över dessa missgrepp vill jag i dag framföra mitt och den svenska regeringens djupa beklagande till de anhöriga.

I Wallenbergrapporten riktas skarp kritik mot framför allt den svenske besiktningsschefen i Moskva Staffan Söderbloms undfallenhet gentemot sovjetiska myndigheter. Söderblom framförde ofta åsikten att Wallenberg sannolikt omkommit redan i Budapest, där han greps den 17 januari 1945 av sovjetiska trupper. Detta kan förstås ha gett ryssarna intrycket att Sverige inte brydde sig särskilt mycket om Wallenberg.

Svenska myndigheter förstod inte heller, eller ville inte förstå, sovjetiska signaler om en möjligt utväxling av Raoul Wallenberg mot sovjetiska avhoppare.

Kommissionens ordförande,

ambassadör Hans Magnusson sade på en preskonferens på fredagen att man inte kunnat fastställa om Söderblom ansåg sig ha fått instruktioner från Stockholm för att säga vad han sade i sina samtal med sovjetiska företrädare.

FOLKPARTILEDAREN Lars Leijonborg och moderatledaren Bo Lundgren tog snabbt chansen att utnyttja de besvärande och pinsamma fakta som redovisas i Wallenbergrapporten.

Leijonborg anser att rapporten bekräftar "den svenska utrikesledningens och regeringens kryperier för Stalin", och han anser att det var "skandalöst" att avvisa möjliga trevare om en utväxling. Men Leijonborg berömmar också Göran Persson för hans "kurage" att tillstå regeringens Tage Erlanders misstag.

Bo Lundgren är kritisk mot att rapporten efter nästan tio års arbete inte presenterar någon egentlig analys av den svenska regeringens agerande.

– Ärtigen bekräftas mönstret att Sverige har mycket lättare att göra upp med andra länders historia än sin egen.

Även andra bedömare anser att rapporten kunde ha dragit klarare slutsatser om de svenska missgreppen.

Ändå har det svenska agerandet aldrig tidigare kritiserats så hårt från officiellt håll som i denna rapport.

Ett av Söderbloms uttalanden i samtal med en hög sovjetisk diplomat betecknas i rapporten som "extremt egendomligt" och reser "frågor om hans omdöme". Söderbloms allmänna sätt att hantera Wallenbergärendet betecknas som "anmärkningsvärt".

Det noteras också att Söderbloms passivitet "inte synes ha föranlett någon erinran" från utrikesledningen i Stockholm.

I KLARTEXT drabbar kritiken naturligtvis i sista hand utrikesministern Osten Undén. Rapporten noterar utan kommentar att denne inte tog upp Wallenbergfallet när han i november 1946 träffade sin sovjetiske kollega Molotov i New York.

– Sverige agerade i viss utsträckning som om man inte ville ha Raoul Wallenberg frigiven eller skickade åtminstone dubbla signaler, i varje fall kan Moskva ha fått det intrycket, heter det på ett ställe i den nya rapporten.

En del kritiker finner det anmärkningsvärt att arbetsgruppen inte redan från början till sig knöt en eller flera historiker med möjlighet att närmare be-

lysa utrikesledningens roll under de första kritiska åren efter Wallenbergs försvinnande.

FÖRST NU skall en historiker tillsättas för denna uppgift.

Trots kritiken mot svenska UD betonar både Göran Persson och Hans Magnusson att huvudansvaret för Raoul Wallenbergs öde vilar på den sovjetiska regimen.

Denna uppfattning delas av den ryska arbetsgruppen, som emellertid i sin rapport fastslår att Wallenberg dog – "eller snarare stupade" – den 17 juli 1947 i Lubjankafängelset i Moskva.

De svenska utredarna anser emellertid att ovedersägliga bevis saknas för att Wallenberg dog denna dag, eller senare under sovjetisk fångenskap.

Kurt Mälarstedt
kurt.malarstedt@ch.se
08-738 15 85

Experter kritiserar rapporten:

Wallenberg kan ha gömts i tom cell

Hufvudstadsbladet
13/1

Var Raoul Wallenberg en av de fångar som i årtionden doldes i de celler i Gulagsystemet som enligt fängelseregistren stod tomma? Det anser några oberoende experter vara mycket sannolikt. De riktar nu kritik mot den officiella Wallenberg-rapporten.

STOCKHOLM/HBL

– Det mest sannolika scenariot är att Wallenberg inte dog i juli 1947. Hans identitet doldes så att han antingen blev en nummerad fånge eller så att han fick ett helt nytt namn. Ändå har tanken att Wallenberg kan ha varit en hemlig fånge i ryska fängelser inte redovisats ordentligt i rapporten.

Det säger Susan Mesinai, regeringens egen utredningskonsult, som nu riktar skarp kritik mot den officiella Wallenberg-rapporten. Mesinai arrangerade i går, tillsammans med två andra forskare som den svensk-ryska Wallenberg-arbetsgruppen anlitat, Marvin Makinen och Susanne Berger, en egen presskonferens där de presenterade en egen rapport.

Susan Mesinai säger att utredningskonsulternas beslut att på detta sätt gå direkt till pressen med sitt material fatades efter att de började se vartåt slutsatserna i den officiella rapporten började luta.

– Det såg ut som om de skulle gå in för en linje där de fastställer att Wallenberg dog år 1947. Och de vägrade att ta med vårt arbete i den slutliga rapporten med förklaringen att den skulle bli för omfattande.

Nu stannade ändå den svenska delen av den officiella arbetsgruppen för att inte fastställa en säker tidpunkt för

Wallenbergs död, medan den ryska håller fast vid dödsåret 1947.

Olika fängelser

Susan Mesinai och hennes kolleger målar upp ett tänkbart scenario för Wallenbergs öde efter 1947. I stället för att han avlidit skulle ett försvinnande ha iscensatts, vilket alltså innebär att Wallenberg fick en ny identitet inom fångvårdsväsendet och att hans mapp då förflyttades från det centrala registret till ett register med bara några, speciellt viktiga, fångars handlingar.

Därefter levde Wallenberg vidare inom fångvårdsväsendet i Sovjetunionen, främst i Vladimirfängelset i Ryssland, ända in på 1980-talet.

Orsaken till att några spår efter Wallenberg inte går att finna i de officiella registren har att göra med strategin med tomma celler. I en omfattande analys av 8 000 fångar och 100 000 cellbyten kan utredningskonsulterna visa att det fanns celler som var tomma i mer än tvåhundra dagar i sträck, trots

att fängelset i övrigt var överfullt.

– Poängen med dessa tomma celler var att de visat sig dölja fångar som inte fanns i det officiella registret, säger Mesinai.

Ögonvittnen

Susan Mesinai och hennes kolleger presenterar flera olika argument som stöder detta scenario. Wallenberg hade vid år 1947 bara förhörts några enstaka gånger och därför anser Mesinai att det är osannolikt att Wallenberg skulle ha döatts redan då. Han behövdes för vidare förhör och för en eventuellt utväxling senare. Mesinai anser också att man borde finna spår efter hur och när Wallenberg döddes i olika dokument, om så faktiskt vore fallet.

Mesinai presenterar också ögonvittnesskildringar som stöder teorin om att Wallenberg levde efter år 1947. Två oberoende vittnen har till exempel från ett fotografi lyckats identifiera Wallenberg som en fånge som levde under ett an-

nat namn på Vladimirfängelset.

Det faktum att Wallenbergs ägodelar återlämnades till de anhöriga först år 1989 anser Mesinai är det starkaste beviset för att han levde ända in på 1980-talet.

– Om en fånge döms utan konfiskering följer sådana värdesaker och pengar med honom från fängläger till mentalsjukhus, genom hela Gulagsystemet, ända tills han frisläpps eller dör. Om Wallenberg hade dött tidigare, skulle just dessa värdesaker och pengar ha konfiskerats av staten, om de inte hade överlämnats till de anhöriga inom sex månader.

JOHANNA TÖRN-MANGS

Vad hände? Nio år av utredning avslutades i går utan att Raoul Wallenbergs öde kunde klarläggas.

■ BAKGRUND

Räddade judar i Ungern

Raoul Wallenberg, född 1921, sändes år 1944 som svensk diplomat till Budapest. Med hjälp av svenska så kallade skyddspass och skyddshus räddade han tiotusentals judar från förintelsen. Han ledde räddningsaktioner för judarna i Ungern år 1944–1945.

- När sovjetarmén i januari 1945 intog den östra delen av Budapest fördes Wallenberg som fånge till Moskva.
- År 1947 meddelade Sovjetunionen att Wallenbergs öde var okänt. 1953 skärptes tonen. Påståenden om att Wallenberg

vistats i Sovjet ansågs vara helt grundlösa.

- År 1957 medgav Sovjet att han fängslats, men att han avlidit av hjärtinfarkt år 1947.
- Särskilt under 1970-talet krävde en världsomfattande opinion-besked av Sovjet om Wallenbergs öde. Sovjetregeringen höll dock fast vid att Wallenberg dött år 1947.
- År 1989 överlämnade Sovjet till Wallenbergs anhöriga bland annat hans diplomatpass, adressbok och ett fängelseregisterkort

- I slutet av november i fjol meddelade ordföranden för den ryska kommitté som arbetar för att återupprätta offren för Stalintidens terror att man nu var helt säker på att Wallenberg blivit skjuten i Lubjankafängelset i Moskva år 1947.
- För mindre än en månad sedan fick Wallenberg officiellt återupprättelse. Då slog Rysslands riksoverklagare officiellt fast att Wallenberg var ett offer för det politiska förtrycket.

HBL-JT-M

Ambassadör beseglade Wallenbergs öde

Handnotabel
13/11

Sveriges Moskvaambassadör Staffan Söderblom pekades i går ut som den enskilda person som från svensk sida gjorde mest skada i försöken att få Raoul Wallenberg fri-släppt. Det framgick när den svensk-ryska utredningen om Raoul Wallenbergs öde presenterades i går.

STOCKHOLM/VBL

I en två timmar lång presskonferens presenterade representanter för den svensk-ryska Wallenberg-arbetsgrup-

pen resultaten av mer än nio års forskning i form av två olika rapporter. Samtidigt offentliggjordes ungefär 60 000 sidor dokument om Wallenbergs öde, som alltså nu finns tillgängliga på UD:s arkiv i Stockholm.

Något svar på den fråga som är mest brännande i sammanhanget - när och hur Raoul Wallenberg egentligen dog - gavs ändå inte. I de två olika rapporterna som förelåg, en rysk och en svensk, presenterades två olika syner på saken.

Medan den ryska rapporten slog fast att Wallenberg dött år 1947 konstaterade den svenska rapporten att arbetsgrup-

pen inte fått fram några bevis som skulle medge definitiva slutsatser på denna punkt och än mindre på vilket sätt han i så fall avlidit eller bragts om livet.

Träffade Stalin

Det som däremot klart framgår i materialet är den roll som den svenska ambassadören i Moskva fram till i juli 1946, Staffan Söderblom, spelat i de första försöken att få Wallenberg till Sverige.

Raoul Wallenberg greps den 17 januari 1945 och fördes till fängelse i Moskva. Svenska UD krävde besked om vad som hänt Wallenberg, men Staffan

Söderblom försvagade genomgående kraften i de svenska kraven med att gång på gångge uttryck för sin personliga övertygelse att Wallenberg omkommit i Ungern.

Mest tydligt blev detta vid en unik audiens med Stalin den 15 juni 1946. Söderblom tog då upp ärendet Wallenberg och Stalin berättade för Söderblom att man på sovjetisk sida gett en befälning om att Wallenberg skulle skyddas - att Wallenberg alltså var vid liv. Söderblom uttryckte då som sin personliga övertygelse att Wallenberg fallit offer för en olycka eller för rövare och sade att han gärna skulle se att han fick ett offici-

ellt meddelande om att alla möjliga åtgärder vidtagits för hans efterforskning. - Har ni inte fått något meddelande om saken från oss? frågade då Stalin.

- Nej, och jag anser det sannolikt att de sovjetiska militärmyndigheterna ej ha några ytterligare uppgifter om Wallenbergs vidare öden att tillgå, svarade Söderblom.

Ointressant för Sverige

Ryssarna måste givetvis ha blivit förbryllade över Söderbloms agerande. Stalins kommentarer innebär att Sovjet efterlyste ett svenskt budskap eller en motprestation. Men

enligt Hans Magnusson, som fungerat som svensk ordförande i arbetsgruppen, signerade Söderbloms svar ointresse för detta.

Stalin måste ha uppfattat detta budskap som Sveriges regerings egentliga uppfattning, eftersom det kom från en officiell företrädare för Sverige. Söderblom bidrog allvarigt till att Wallenberg inte kunde återvända till Sverige.

Den 18 augusti 1947 meddelade sedan Sovjetunionen att Wallenberg icke finnes i Sovjetunionen och han är okänd för oss.

Också på högsta nivå medgavs i går att Sverige gjorde

stora misstag i sitt arbete för att få klarhet i den svenske diplomatens öde i Sovjetunionen. Statsminister Göran Persson bad Raoul Wallenbergs anhöriga om ursäkt för de missgrepp som gjordes inom utrikesdepartementet 1945-47.

Regeringen skall nu tillsätta en särskild forskare för att undersöka utrikesledningens agerande i Wallenberg-ärendet.

Både Persson och kommissionens svenske ordförande Hans Magnusson betonar ändå att huvudansvaret för Raoul Wallenbergs öde vilar på den sovjetiska regimen.

JOHANNA TÖRN-MANGS

Committee Divided on Holocaust Hero's Fate

Binational Panel Reaches No Conclusion

By T.R. Reid
Washington Post Foreign Service

LONDON, Jan. 12—A 10-year effort to solve the mystery of Swedish diplomat Raoul Wallenberg produced frustration today as a joint Russian-Swedish team reported it could not agree on any firm conclusion about the fate of the daring World War II figure who helped thousands of Jews avoid Nazi death camps.

The group has not succeeded in establishing any common, legally indisputable conclusion on the fate of Raoul Wallenberg, the study team reported at a meeting in Stockholm.

The researchers could not even agree about whether Wallenberg is dead or alive. The Russian side, citing a 1957 memo from Foreign Minister Andrei Gromyko, said Wallenberg died of a heart attack in a Soviet prison in 1947.

The Swedish investigators said they are not so sure. After reading the team's lengthy report, Swedish Prime Minister Goran Persson concluded that "it cannot be said that Raoul Wallenberg is dead." If alive, he would be 87.

However, the study did come up with evidence showing that Wallenberg's postwar fate—when he was arrested by the Soviet army in Hungary and taken to a Moscow prison—was largely a function of early Cold War suspicions. Soviet dictator Joseph Stalin evidently concluded that Sweden was a hero of the Holocaust was a U.S. spy.

In an emotional outburst in 1975, the study said, "the Soviet Deputy Foreign Minister Igor Zemnitsky told the Swedish ambassador in Moscow that Raoul Wallenberg had been spying for the U.S.A. and that the

RAUL WALLBERG
HELMUT KREBS/GETTY IMAGES

RAUL WALLBERG
HELMUT KREBS/GETTY IMAGES

Russia said in a report that Wallenberg died of a heart attack in 1947 while in a Russian prison.

Americans, privately admitted this. "Some outside accounts of Wallenberg's activities have supported the thesis that he helped U.S. intelligence agencies."

Late last year, Russian authorities gave a preview of their findings, saying that Wallenberg had been wrongly arrested on espionage charges and was held in a Soviet prison for 2½ years before he died. Alexander Yakovlev, who headed a presidential probe, cited interviews with officials that the diplomat was executed in today's report.

Hans Aarwan, second from left, tells a Jerusalem memorial for her uncle, Raoul Wallenberg, who saved Hungarian Jews during World War II.

the Russian side stuck with the heart attack explanation.

Sweden was neutral during World War II, but Swedish opinion turned sharply against the Nazis after the Germans began rounding up Jews in occupied Denmark and Norway in late 1942. The Swedes then took an active role in helping Jews avoid being sent to concentration camps. As part of that effort, the 30-year-old Raoul Wallenberg, son of a famous Swedish family, was dispatched to the Swedish Embassy in Budapest in 1944.

Wallenberg provided Swedish citizenship papers, real or fake, to hundreds of Hungarian Jews who would otherwise have been shipped to the death camps. Eschewing the relative safety of the embassy grounds, he went into the Budapest ghetto and traversed the city seeking out Jews before they could be apprehended.

In the half-century since, he has taken a position alongside the German industrialist Oskar Schindler as one of the few families who intervened on behalf of Jews in Nazi-controlled Europe.

Wallenberg provided Swedish citizenship papers, real or fake, to hundreds of Hungarian Jews who would otherwise have been shipped to the death camps. Eschewing the relative safety of the embassy grounds, he went into the Budapest ghetto and traversed the city seeking out Jews before they could be apprehended.

In the half-century since, he has taken a position alongside the German industrialist Oskar Schindler as one of the few families who intervened on behalf of Jews in Nazi-controlled Europe.

Swedish Foreign Ministry for not doing enough in the late 1940s to win Wallenberg's release.

The Swedish and Russian teams' reports, along with related material, are available on the Internet in English at www.ud.se or a Swedish Foreign Ministry Web site.

Despite the study's failure to resolve the Wallenberg mystery, Persson said Sweden won't give up. "I promise that our efforts to obtain an answer on what really happened to Raoul Wallenberg will be continued," he said.

Washington Post 13/1

Wallenberg: the riddle that will not unravel

Fate of 'Swedish Schindler' is still uncertain

A statue of Wallenberg in Great Cumberland Place, London. The Swedish war hero would be 88 if he were still alive today
Photograph: Sarah Lee

It does not seem possible to draw any real conclusion about the fate of Raoul Wallenberg'

The Guardian 13/11

Ian Traynor in Moscow

Shrouded in mystery and mendacity for more than half a century, the fate of Raoul Wallenberg, Sweden's war hero and Stalin's victim, was left unresolved yesterday when nine years of joint Swedish-Russian investigation ended with both sides agreeing to disagree as to whether Wallenberg was alive or dead.

Arrested by Stalin's secret police as the Red Army fought the Nazis for Budapest in January 1945, Wallenberg, a "Swedish Schindler" who singlehandedly saved thousands of Hungarian Jews from the gas chambers, was spirited away into the Gulag and never heard from again.

Ever since, his ghost has haunted Russia and Sweden and his mystery has gnawed at the consciences of Moscow and Stockholm. His story has been a long and sad tale of Russian cruelty, lying, and cynicism, buttressed by official Swedish complicity with Stalin's henchmen.

Both countries have spent nine long years poring over the archives, seeking out contemporary witnesses, prising open secrets to try, once and for all, to draw a line under the Wallenberg case. The riddle refuses to unravel.

Accentuating their lack of consensus, Moscow and Stockholm issued separate reports on the Wallenberg case yesterday, unable to agree on a common version.

Fundamentally, the Russians now insist that Stalin's executioners shot Wallenberg dead at the secret police headquarters, the Lubyanka, in Moscow on July 17 1947.

Not necessarily so, say the Swedes. The jury is still out. There is no death certificate and no documents proving the killing. "It does not seem possible to draw any definite conclusion about the real fate of Raoul Wallenberg," said the Swedish side. Born in 1912, Wallenberg would be 88 years old if he were alive today.

The Swedish prime minister, Goran Persson, said: "As long as there is no unequivocal evidence of what happened to Wallenberg, and this is still the case, it cannot be said that Raoul Wallenberg is dead."

By contrast, Vyacheslav Tuchnin, the head of the Russian side of the joint commission told the Guardian there was no doubt that Wallenberg was killed in July 1947 at the age of 34.

In November, Alexander Yakovlev, the

head of a Russian commission for the rehabilitation of Stalin's victims, also delivered the same verdict and among other evidence said that Vladimir Kryuchkov, the former KGB chief and leading coup plotter against Mikhail Gorbachev in 1991, had told him so.

The Russian authorities then rehabilitated Wallenberg as "a victim of the political repressions", referring to the alleged fact that he had "perished".

Independent Swedish researchers and Wallenberg's relatives refuse to accept this version and are convinced that the Swede was alive somewhere in the Soviet prison system well into the 1970s and maybe the 1980s. They note that it was only in 1989

that Moscow turned over Wallenberg's passport and other personal effects and take that as a sign that he had just died.

Mr Tuchnin said it was only last year, eight years into the work of the researchers, that Russia finally opened up the Kremlin archives and made available fresh documents on the case.

Secret mission

The Wallenberg saga of heroism and tragedy starts in early 1944 when Europe's Jews were perishing en masse in the Holocaust. Budapest was still home to the biggest surviving Jewish community on the continent, around 700,000.

Adolf Eichmann was overseeing their mass deportation to Auschwitz and other death camps. By July when Wallenberg, 32, arrived in Budapest on a secret mission as secretary of the Swedish legation, only 230,000 Jews remained in the city.

Within months he had saved at least 20,000 from certain death by doling out Swedish passports on trains, in the streets and among columns of prisoners being marched off. By January 1945 the Russians were encroaching and the Red Army had taken the eastern half of Budapest.

According to the Russian account disclosed yesterday, a Red Army intelligence officer reported to his superiors on January 14 1945 that Wallenberg was living in a street under Soviet control. Nikolai

Bulganin, the deputy defence minister and later prime minister, ordered Wallenberg's arrest.

A Soviet counter-intelligence team seized him on January 17 and by February 6 he was jailed in Moscow as a prisoner of war. Moscow officials variously branded him a British, American or German spy, though there is no record of him having been tried or condemned.

It was in the war's immediate aftermath that the lying and cover-ups began, prompting a ringing apology yesterday from Mr Persson for Sweden's "mistakes". But the Russians, while now admitting criminal conduct, have yet to issue a formal apology to Wallenberg's relatives.

'Heart attack'

When the Swedes inquired about Wallenberg, Moscow first answered that he was under Soviet protection, then that he had fallen in the battle for Budapest.

Then in an infamous memorandum in 1957, the Soviet Union's longest serving foreign minister, Andrei Gromyko, announced, on the basis of an alleged doctor's certificate, that Wallenberg had died of a heart attack on July 17 1947 in the Lubyanka, the time and place the Russians now say he was shot.

But yesterday's revelations also exposed Swedish complicity with the Soviet lies, and the inadequate pressure put on Moscow by Stockholm. The Swedish ambassador in Moscow met Stalin in June 1946 and did not press the case because he believed Wallenberg was dead when he clearly was still alive.

And despite the Soviet falsehoods, Moscow also secretly offered to trade Wallenberg for Soviet defectors in Sweden but the overtures were rebuffed.

"It is now clear that more energetic and purposeful action on the part of Sweden during the 1940s could have led to a more successful outcome for Raoul Wallenberg and his relatives," Mr Persson said. "I should like today, on my own behalf and on behalf of the Swedish government, to extend our deepest regrets to his relatives for these mistakes."

Although there has been no saying sorry from the Russians, a joint Swedish-Russian statement resonated with strong condemnation of Moscow's conduct.

"The trials that befell [Wallenberg] from January 1945 arouse deep bitterness and compassion," the statement said. "His illegal arrest and imprisonment and the subsequent actions of the Soviet authorities are a great tragedy. Irrespective of the fact that the concrete circumstances surrounding these events are still not exactly known; the actions of the authorities at the time must be regarded both in Russia and in Sweden as criminal."

Inquiry Cites Swedish Errors in Wallenberg Case

The Associated Press

STOCKHOLM — Swedish investigators studying the fate of Raoul Wallenberg concluded Friday that the government should have pressed harder for answers decades ago and that now the truth about the former diplomat's fate may never be known.

Mr. Wallenberg, a Swede, helped tens of thousands of Jews escape the Nazis in occupied Hungary before he was arrested in 1945 after Soviet troops fought their way into Budapest.

The Russians now claim, without offering proof, that Mr. Wallenberg died in a Moscow prison in 1947.

"The most interesting possibility is death by execution or by violence, but we have not been able to find sustainable evidence," said Hans Magnusson, a member of the panel. "Therefore, we cannot exclude that he lived much longer."

With 71 blue binders of newly declassified documents on a shelf behind them, panel members issued a final report that revealed some new information about Mr. Wallenberg, and criticized Sweden's postwar government for missing possible chances to win Mr. Wallenberg's freedom in the months after his disappearance.

After the report's release, Prime Minister Goran Persson apologized to Mr. Wallenberg's family for "mistakes" that were made.

ished. Critics have accused Sweden of moving too slowly in pursuing the Wallenberg case by initially accepting Soviet assurances that he was being held for safekeeping, then not insisting on his return for fear of spoiling negotiations on a trade agreement with Russia.

The report suggested that the Soviet Union wanted to exchange Mr. Wallenberg for defectors and other Soviet citizens in Sweden but the offers were rejected.

Investigators said that the then-Swedish ambassador to Moscow, Staffan Soderblom, met with Stalin on June 15, 1946, but Mr. Soderblom's incorrect opinion that Mr. Wallenberg had been killed in Budapest caused him to miss an opportunity to lobby Stalin on his behalf.

A Russian side of the panel presented its findings separately and maintained that Mr. Wallenberg died in Soviet custody in 1947.

"Everything has been done that could be done to establish the fate of Raoul Wallenberg," said Vyacheslav Tuchnin, a Foreign Ministry official leading the Russian side.

Mr. Tuchnin also announced plans to establish a memorial in honor of Mr. Wallenberg in Moscow, "the city where his life came to an end."

Mr. Wallenberg belonged to one of Sweden's wealthiest and most prominent

families. While a diplomat in Hungary, he distributed Swedish passports to Jews in deportation trains and on death marches, won diplomatic protection for whole neighborhoods in Budapest, and organized food and medical supplies.

His efforts are credited with saving at least 20,000 lives.

Moscow first claimed he was killed during fighting in Budapest, then that he was taken under the protection of Soviet troops. A 1957 memorandum from then-Foreign Minister Andrei Gromyko said Mr. Wallenberg died of a heart attack in Soviet custody in 1947.

Last month, Russia acknowledged for the first time that Mr. Wallenberg and his driver, Vilmos Langfelder, were imprisoned for political reasons until they died in 1947.

The two men were officially rehabilitated as "victims of Soviet repression," but Russian prosecutors failed to provide details about how, where or exactly when they died. The Wallenberg family has pressed for details.

Mr. Tuchnin said the conflicting versions reflected the nature of Russia's changing relationship with Sweden since the 1991 collapse of the Soviet Union. "The relations between our countries have developed from the Soviet era from a lie to a half-truth to the truth," he said. "We have as great an interest in these questions as the Swedes."

Agence France-Presse

Raoul Wallenberg, a hero in the Holocaust who saved thousands of Jews.

"We must continue with our efforts to obtain new facts which would throw light on Wallenberg's fate."

"These efforts must be based on the assumption that Raoul Wallenberg may have lived after 1947," he said from Oslo. Mr. Wallenberg was 32 years old when he van-

Wallenberg Panel Says Sweden Should Have Pressed Moscow More

STOCKHOLM, Jan. 12 (AP) — Investigators studying the fate of Raoul Wallenberg, the Swedish diplomat who helped tens of thousands of Jews escape Nazi-controlled Hungary, said today that the government should have pressed harder for answers decades ago and that the truth may never be known.

Wallenberg was arrested in 1945 after Soviet troops entered Hungary. The Russians now say, without offering proof, that he died in a Soviet prison in 1947.

"The most interesting possibility is death by execution or by violence, but we have not been able to find sustainable evidence," said Hans Magnusson, a member of the investigating panel. "Therefore, we cannot exclude that he lived much longer."

With 71 blue binders of newly declassified documents on a shelf behind them, panel members issued a final report that made public new information about Wallenberg and criticized Sweden's government for

missing possible chances to win his freedom in the months after his disappearance.

After the report had been released, Prime Minister Goeran Persson apologized to the Wallenberg family for "mistakes" that were made.

"We must continue with our efforts to obtain new facts which would throw light on Wallenberg's fate," Mr. Persson said from Oslo. "These efforts must be based on the assumption that Raoul Wallenberg may have lived after 1947."

Wallenberg was arrested on charges of espionage in Budapest soon after the Soviets entered in January 1945, and he vanished at the age of 32.

Critics have accused Sweden of moving too slowly in pursuing the case by initially accepting Soviet assurances that Wallenberg was being held for safekeeping and then not insisting on his return for fear of spilling negotiations on a trade agreement with Moscow.

Stockholm may have turned down a Soviet plan for an exchange involving defectors.

The report suggested that the Soviets wanted to exchange Wallenberg for defectors and other Soviet citizens in Sweden but that the offers were rejected.

Investigators said that the Swedish ambassador to Moscow, Staffan Soderblom, met Stalin on June 15, 1946, but that the envoy's incorrect opinion that Wallenberg had been killed in Budapest caused him to miss an opportunity to lobby Stalin.

The Russian side of the panel presented its findings separately, saying Wallenberg died in Soviet custody in 1947. "Everything has been done that

could be done to establish the fate of Raoul Wallenberg," said Vyacheslav Tulin, an official from the Foreign Ministry who led the Russian delegates.

Wallenberg belonged to one of Sweden's wealthiest and most prominent families. In Hungary, he distributed Swedish passports to Jews in deportation trains, and, on death marches, won diplomatic protection for entire neighborhoods in Budapest and organized food and medical supplies. His efforts are credited with saving at least 20,000 lives.

At first, Moscow said that he was killed in fighting in Budapest and, later, that he was taken under the protection of Soviet troops. A memo in 1957 from Foreign Minister Andrei A. Gromyko said Wallenberg died of a heart attack in Soviet custody in 1947.

Last month, Russia said that Wallenberg and his driver, Vilmos Langfelder, were imprisoned for political reasons until they died in 1947.

New York Times
13
1

Wallenbergs Schicksal bleibt weiterhin ungewiss

Keine Schlüsse der Expertenkommission

Stockholm, 12. Jan. (ap) Das Schicksal des 1945 verschwundenen schwedischen Diplomaten Raoul Wallenberg bleibt auch nach zehnjährigen Ermittlungen einer schwedisch-russischen Expertenkommission ungeklärt. Es gebe noch immer Fragen, die unbeantwortet blieben, hiess es in einem am Freitag in Stockholm veröffentlichten Bericht der halboffiziellen Kommission. Zwar sei es wahrscheinlich, dass Wallenberg 1947 gestorben sei, Beweise dafür gebe es aber nicht. Die Experten der Kommission untersuchten Tausende von Archivdokumenten in Russland, Ungarn, der Schweiz und Schweden. Ferner führten sie Gespräche mit Dutzenden von Personen, die in Beziehung zu Wallenberg standen. Im Fernsehen und in Zeitungen riefen sie die Öffentlichkeit wiederholt dazu auf, Informationen über das Schicksal Wallenbergs zu melden. Leider habe jedoch niemand konkrete Informationen bieten können, erklärten die russischen Ermittler.

In Schweden sind am Freitag Tausende weitere, Wallenberg betreffende Dokumente veröffentlicht worden. Wissenschaftler äusserten die Hoffnung, dass darin enthaltene Informationen doch noch zur Aufklärung von Wallenbergs Schicksal führen werden, und riefen Russland dazu auf, ebenfalls weitere Dokumente zugänglich zu machen. Wallenberg hatte während des Zweiten Weltkriegs in Ungarn schwedische Pässe an Juden verteilt und für den diplomatischen Schutz ganzer Stadtteile von Budapest gesorgt. Dabei rettete er schätzungsweise gut 20.000 Juden das Leben. Zuletzt gesehen wurde er im Januar 1945 in Budapest. Er war damals 32 Jahre alt.

Nach seinem Verschwinden behauptete die Sowjetunion zunächst, er sei bei Kämpfen ums Leben gekommen. Später hiess es, sowjetische Truppen hätten ihn unter ihren Schutz gestellt. 1957 sagte der damalige Aussenminister Gromyko, Wallenberg sei 1947 in sowjetischem Gewahrsam an einem Herzinfarkt gestorben. Im Dezember räumte Russland erstmals ein, Wallenberg und sein Fahrer Vilmos Langfelder seien ungerechtfertigt aus politischen Gründen inhaftiert worden und 1947 gestorben. Einzelheiten über die Todesursache wurden nicht genannt. Der juristische Teil der Untersuchung wurde von Russland für abgeschlossen erklärt. Zahlreiche ehemalige Gefangene wollen Wallenberg aber in den siebziger und achtziger Jahren lebend gesehen haben. Kritik übten die Autoren des Berichts am Verhalten Schwedens. Wallenberg hätte gegen Deserteure und andere Sowjetbürger in Schweden ausgetauscht werden können. Stockholm sei auf solche Angebote aber nicht eingegangen. Schweden habe den Fall nicht energisch genug verfolgt.

N 22 13-14/11

Many questions remain about fate of Wallenberg / Report suggests lying and apathy
Houston Chronicle News Service

01/13/2001
Houston Chronicle
3 STAR
25
(Copyright 2001)

STOCKHOLM, Sweden - Investigators studying the fate of **Raoul Wallenberg** left open the possibility Friday that the prominent diplomat did not die in a Soviet prison in 1947 and implied that Swedish officials did not do enough to save him.

The 362-page report by the Swedish-Russian panel, set up in 1991, left many unanswered questions about the Swedish diplomat revered for helping tens of thousands of Jews escape Nazi-occupied Hungary. He was arrested in 1945 after the Soviets entered that country and the Russians claim, without offering proof, that he died in a Soviet prison in 1947.

But some researchers say they believe Wallenberg did not die in 1947 but was isolated under a false identity in the Gulag penal system and could have lived as late as the 1980s. Former prisoners claim to have seen Wallenberg alive in the 1970s and 1980s.

Swedish members of the panel on Friday refused to rule out the possibility that Wallenberg lived beyond 1947 and said it was important to keep searching for clues.

The Russians, however, insisted that Wallenberg died in 1947 and their work was done.

Russian investigators conceded, however, that nothing could be certified as much of the evidence had been destroyed.

With 71 blue binders of newly declassified Wallenberg-related documents on shelves behind them, panel members suggested that an initially slow and confused response by the Swedish government to Wallenberg's disappearance probably gave the Soviets an impression of nonchalance.

"Sweden acted to some degree as if **Raoul Wallenberg's** release was not desirable," Swedish investigators said.

Prime Minister Goeran Persson apologized to Wallenberg's family for "mistakes" that were made and said the government would provide more resources for future research.

"We must continue with our efforts to obtain new facts which would throw light on Wallenberg's fate. . . . These efforts must be based on the assumption that **Raoul Wallenberg** may have lived after 1947," he said.

"As long as there is no unequivocal evidence of what happened to Wallenberg - and this is still the case - it cannot be said that **Raoul Wallenberg** is dead," Persson added.

Critics have faulted Sweden for initially accepting Soviet assurance that Wallenberg was being held for safekeeping, then not insisting on his return for fear of spoiling negotiations of a trade agreement with Russia.

→

The report suggested the Soviets wanted to exchange Wallenberg f defectors and other Russians in Sweden, but the offers were rebuffed.

Wallenberg - a member of one of Sweden's wealthiest and most prominent families - distributed Swedish passports to Jews in deportation trains and on death marches, won diplomatic protection for whole neighborhoods in Budapest and organized food and medical supplies. His efforts are credited with saving at least 20,00 lives.

He was arrested on espionage charges in Budapest soon after the Soviet army entered in January 1945, and he vanished at the age o 32.

Moscow first claimed he was killed during fighting in Budapest, then that he was taken under the protection of Soviet troops. A 1957 Soviet memo said Wallenberg died of a heart attack in Soviet custo in 1947.

Last month, Russia acknowledged for the first time that Wallenberg and his driver were imprisoned for political reasons until they died in 1947.

But Alexander Yakovlev, a top Kremlin adviser who heads a presidential probe into Soviet repression, said in Moscow on Friday that Wallenberg was shot in 1947 by agents of the future KGB, who then tried to hide the crime from their masters.

He said Wallenberg may have been arrested by Soviet troops because they wanted to tap his connections in German and U.S. intelligence that he used to save Jews from the Holocaust.

Photo: American Marvin W. Makinen of the Russian-Swedish-American committee investigating the fate of Swedish World War II hero **Raoul Wallenberg**, holds a computer showing pictures of Wallenberg. The panel said no evidence has been found to confirm when the prominent diplomat, who helped liberate many Jews, died.

NEWS

**No Consensus on Wallenberg's Fate / Swedes, Russians:
Separate theories on Holocaust hero**
Michael Slackman. RUSSIA CORRESPONDENT

01/13/2001

Newsday

ALL EDITIONS

A08

(Copyright Newsday Inc., 2001)

Moscow-Ten years after a joint Russian-Swedish committee began investigate the mysterious disappearance into Soviet custody of Swedish diplomat **Raoul Wallenberg**, the two sides said Friday the had failed to reach a consensus.

The Swedes said he could still be alive at age 87, hidden somewhere in Russia. Russian committee members, who issued their findings separately, maintained that the Soviets executed Wallenberg in 194 on a charge of spying for Nazi Germany during World War II.

And a senior Kremlin figure offered the most developed theory so fa from Russian officialdom, saying Wallenberg had been killed as par of a power struggle within the Soviet intelligence community.

During the German occupation of Hungary, Wallenberg-a member a prominent Swedish family-used his diplomatic status to save at least 20,000 Jews from extermination by the Nazis.

"As long as there is no unequivocal evidence of what happened to Wallenberg, and this is still the case, it cannot be said that **Raoul Wallenberg** is dead," Swedish Prime Minister Goran Persson said from Stockholm while announcing the completion of the joint analysis

But Alexander Yakovlev, a former member of the Soviet Politburo who heads Russia's presidential commission looking into Soviet-era political repression, said Wallenberg had been executed amid a conflict between the predecessor agency to the KGB and the military. Yakovlev said Soviet agents arrested Wallenberg in Hungary in an effort to get at his secret contacts within the German and U.S. intelligence communities.

"Clearly, there was no definitive order to do it [kill Wallenberg]," Yakovlev said in an interview with Reuters Friday. "There was an inter-departmental rivalry between military intelligence and [the future] KGB, and the man was a victim of this.

"But of course, people who get involved in such activities rarely stay alive. Sooner or later someone takes an interest in their activities," added. He said in the interview that Wallenberg was shot by agents of the future KGB who then tried to hide the crime from their political masters.

Jewish community activists in many countries have pressed for a resolution of the Wallenberg mystery since his disappearance in 1947 after having saved an unknown number of Jews from extermination. He issued Swedish travel documents, hid Jews in safe houses and even pulled people off trains headed for death camps. Israel declared him a "righteous gentile," a title awarded to non-Jews who showed courage in helping to save Jews from persecution.

But his actions also cost him his freedom and, possibly, his life. Soon after seizing Hungary from the Nazis, the Soviet Red Army arrested Wallenberg and took him from Budapest. Last month, Yakovlev's commission persuaded Russian authorities to acknowledge for the first time that Wallenberg and his driver, Vilmos Langfelder, were illegally imprisoned for political reasons and that Wallenberg died of heart attack in 1947.

"Wallenberg knew an awful lot. It's no joke saving 30,000 from death camps ... You had to have very good contacts with German intelligence," Yakovlev told Reuters. "It was clear that he represented certain Swedish services...and evidently he was connected to Americans of such a high level that, of course, [he] was of interest to us."

Yet in the many years since Russia says he died, there have been alleged sightings of Wallenberg at prison camps and psychiatric hospitals in many locations across Russia. Yakovlev told Reuters they were all investigated and dismissed as errors. But the Swedish officials, who have criticized their predecessors for failing to do enough to free Wallenberg, say they are not so sure.

"The Russian announcement of **Raoul Wallenberg's** death could only be accepted if it were confirmed beyond any reasonable doubt, the Swedish investigators concluded. "This has not happened, partly for the want of a credible death certificate and partly because the testimony about **Raoul Wallenberg** being alive after 1947 cannot be dismissed."

Moscú asegura que el 'Schindler sueco' fue ejecutado por la policía política de Stalin

Suecia cree que Wallenberg puede estar vivo

LUIS MATÍAS LÓPEZ, Moscú

¿Caso cerrado? Todavía no. Diez largos años de investigación por una comisión ruso-sueca no han permitido llegar a una postura común sobre el trágico destino del diplomático Raoul Wallenberg. El rastro de éste, que salvó a miles de judíos de los campos de exterminio nazis, se pierde en las siniestras celdas de la policía política soviética después de su detención por el Ejército Rojo en enero de 1945, en Budapest. Ayer, la parte sueca rechazó la versión rusa de que Wallenberg fue ejecutado en 1947 por el NKVD, de Josif Stalin, precursor del KGB. "Mientras no haya pruebas inequívocas", afirmó el primer ministro, Goran Persson, "no se puede admitir que esté muerto".

Cada país hizo públicas ayer sus propias conclusiones. El comunicado conjunto sólo constata que los investigadores rusos y suecos no están de acuerdo sobre la suerte que corrió el diplomático, perteneciente a la más poderosa familia de industriales de su país (neutral en la II Guerra Mundial) y que contaba 32 años cuando fue detenido en la capital húngara junto al conductor de su vehículo, Vilmos Langfelder, que presumiblemente corrió su misma suerte.

Rusia quiere dejar zanjado el caso de una vez por todas. La Fiscalía General reconoció oficialmente el 22 de diciembre que Wallenberg fue capturado ilegalmente y, con desprecio total de su inmunidad diplomática, sin que se le hiciera acusación alguna, fue tratado como "socialmente peligroso" hasta su muerte en una prisión soviética a mediados de 1947. En consecuencia, se le aplicó la ley para la rehabilitación de las víctimas de la represión política, aprobada a fines de 1991.

sede central del NKVD, en la plaza moscovita del mismo nombre. Según Yákovlev, se lo contó el mismísimo jefe del KGB Vladímir Kriuchkov, uno de los golpistas de agosto de 1991.

Pero una cosa son las palabras y otra los hechos comprobados, sobre todo cuando los documentos clave se han esfumado, en un intento evidente de borrar pistas. La parte sueca pone especial énfasis en la ausencia de un certificado de defunción y en testimonios e indicios aislados que situaban a Wallenberg en campos de concentración del terrible *archipiélago Gulag* estalinista mucho después de la fecha teórica de su muerte.

Susan Ellen Mesiani, asesora de la comisión conjunta, considera muy significativo el hecho de que los familiares del diplomático sueco fuesen invitados en octubre de 1989 a recoger los objetos personales de éste. Según ella, la burocracia soviética solía cubrir este trámite en un plazo de seis meses tras la muerte de los detenidos. Esto mismo coincide con informes citados por Reuters según los cuales estaba en ese año en un

hospital psiquiátrico. De vivir, Wallenberg tendría hoy 87 años. El poder soviético es responsable de lo que le ocurrió a Wallenberg, y Persson lo recalcoó ayer. Pero no eludió la parte de culpa que corresponde a las autoridades de su país que, al parecer, rechazaron propuestas rusas para canjear al diplomático por varios espías.

El jefe del Gobierno lamentó ayer la falta de energía y decisión de que se hizo gala y pidió a los familiares del *Schindler sueco* perdón por estos "errores". La única

forma de repararlos es seguir luchando para que se haga la luz. Mientras tanto, al menos para Suecia, Wallenberg sigue oficialmente vivo y el caso está abierto a nuevas revelaciones. Como las que ayer hizo públicas la agencia rusa Interfax tras examinar documentos de la comisión que preside Yákovlev. En ellos se refleja que el diplomático escribió en 1946 una carta a Stalin desde la celda 203 de la prisión moscovita de Lefortovo.

Dos científicos, un diplomático y un agente de la Gestapo ale-

manes, compañeros de cautiverio, coincidieron en declarar que se comunicaron con Wallenberg mediante golpes en las paredes de las celdas, y en que éste se negó a hablar en los interrogatorios y exigió entrar en contacto, sin éxito, con la legación sueca en Moscú y con la Cruz Roja. La declaración de Persson, el comunicado conjunto y los informes de cada país pueden consultarse (en inglés y sueco) en la siguiente dirección de Internet: www.utrikes.regeringen.se. Y, en ruso, en www.mid.ru y www.sweden.ru.

Tiro en la nuca

Alexandr Yákovlev, gran impulsor en tiempos de Mijail Gorbachov de la *glasnost* (transparencia informativa) y presidente de la comisión creada al efecto, aseguró en noviembre que, "sin ningún género de dudas", Wallenberg fue ejecutado en 1947, probablemente de un tiro en la nuca, en una celda de la Lubianka, la

LA NACION 01 01 11 (Argentina)

Memorias de una pesadilla

- 01-01-11

M AÑANA se conocerá el informe de una comisión bilateral sueco-rusa acerca de lo ocurrido al diplomático sueco Raoul Wallenberg, que desapareció en 1945 y según datos difundidos recientemente, fue ejecutado en Moscú en 1947. El anuncio fue hecho en Buenos Aires por Peter Landelius, embajador de Suecia en la Argentina, al dar la bienvenida a los fundadores y directivos de la Fundación Internacional Wallenberg.

En Buenos Aires viven dos personas de origen húngaro que salvaron su vida de la persecución nazi gracias a los pasaportes que por iniciativa de Raoul Wallenberg emitió la embajada de Suecia.

Tomás K. es arquitecto. Logró sobrevivir durante la guerra gracias a su pasaporte sueco. "A pesar de que Hungría era un país aliado de Alemania, Hitler lo ocupó militarmente en marzo de 1944 -recuerda-. Necesitaba fortalecer al ejército húngaro, un país descorazonado, y tenían a los rusos muy cerca. Apenas llegaron los alemanes, organizaron la deportación a los campos de exterminio. Ante esa situación, Estados neutrales como Suecia, Suiza y el Vaticano lograron frenarlo, y así en Budapest ya no deportaron a los judíos, sino que los concentraron en guetos."

Por aquellos días, Raoul Wallenberg logró la autorización para extender salvoconductos y hasta pasaportes con la ciudadanía sueca. "Mis padres, mi hermano y yo recibimos los primeros -cuenta Tomás-. Ya que el doctor Koloman Latzer, ex diplomático húngaro refugiado en Suecia y amigo nuestro, formaba parte de la comisión designada por el gobierno sueco para organizar el salvamento. Yo tenía dieciséis años y colaboré con la embajada como cadete. Las familias con estos documentos tuvieron el privilegio

de vivir un poco mejor en departamentos bajo bandera sueca o suiza."

El 20 de octubre de 1944, el regente húngaro Miklós Horthy rompió definitivamente con Hitler y el mismo día los alemanes lo secuestraron e impusieron un gobierno títere con Ferenc Szálasi a la cabeza. Recrutó la falta de respeto a los derechos humanos, se reanudaron las deportaciones, los campos de exterminio y las matanzas.

Solidaridad en Budapest

"A mi padre y a mi nos tocó cavar trincheras y trampas para tanques -evoca Tomás-. Una noche, ante un ataque ruso, nos obligaron a volver bajo la lluvia de las afueras a la capital en una marcha en la que a los que no podían seguir los mataban ahí mismo. Al día siguiente apareció la mañana salvadora de Raoul Wallenberg. Nos permitieron quedar en Budapest, mientras los demás tuvieron que seguir hasta Alemania. Por un tiempo hicimos tareas de mantenimiento de fábricas y otras similares, pudiendo dormir en nuestra casa sueca, mientras seguía la deportación de los hombres. En la estación de ferrocarril, anualmente nos salva junto a muchos otros."

El 31 de diciembre, sin respetar la bandera protectora, los llevaron a la central nazi. En el camino, Tomás logró escapar: "Buscamos al embajador sueco, que lógicamente estaba muy atareado por los continuos desmanes, a pesar de que la ciudad estaba sitiada. Una familia cristiana amiga me consiguió documentos nuevos (ya que los nazis húngaros no respetaban el documento sueco) y me escondió en un depósito con un

Por Susana Pereyra Iraola

Para LA NACION

amigo. Estuvimos encorados durante tres semanas con unos kilos de pan y legumbres. Cuando por fin llegan los rusos, creen que somos nazis. Otra vez milagrosamente nos perdonan la vida. Otro día me definen como prisionero de guerra y me liberan gracias a mi carnet de cadete de la embajada sueca. Comienzo a buscar a mis padres. Un vecino me cuenta entre sollozos que lo llevaron al Danubio y lo ejecutaron junto con otras ochenta personas. Mi madre había muerto en la sede central de los nazis. Mi hermano fue liberado del campo de trabajos y a los pocos días llegó a buscarnos.

Aparte de sus padres, Tomás perdió a dieciséis familiares directos, sin mencionar a los amigos. "Mucho más tarde nos enteramos de la desaparición de Raoul Wallenberg. Como dijo hace poco Jack Fuchs, uno salvó a miles y miles no pudieron salvar a uno."

Tomás K. llegó a nuestro país en 1949 y formó aquí su familia. En 1967 adoptó la ciudadanía argentina.

En Buenos Aires viven dos personas que salvaron su vida de la persecución nazi gracias al diplomático sueco Raoul Wallenberg

Su amigo Gabriel G. tenía trece años cuando los nazis invadieron Hungría. "La inmunidad que confería el pasaporte sueco nos permitió a mis padres y a mí vivir en una casa protegida -cuenta-. Los nazis húngaros eran peores que los alemanes. Después de un tiempo dejaron de respetar la in-

munidad diplomática, sacaban a la gente, la llevaban al Danubio y la anochallaban. Mi padre consiguió papeles falsos y nos fuimos a vivir como subterráneos a la casa de una familia en Budapest. Era peligroso para ellos: venían los nazis a buscar judíos, desertores. Ellos se dieron cuenta de que éramos judíos, pero no nos delataron. Durante las últimas dos semanas fuimos testigos de los tiroteos entre rusos y alemanes."

Vivió durante tres años en Viena y con uno de los pasaportes que otorgaba la Organización Internacional de Refugiados viajó a la Argentina en 1952. "Mucho de húngaro no me queda -dice-. Aquí me siento muy en mi casa." Su esposa nació en Checoslovaquia, tienen una hija en Israel, otra en Estados Unidos, un varón en la Argentina, y varios nietos. Es dueño de una empresa en Buenos Aires. "En la Hungría comunista no se hablaba de Wallenberg -agrega-. Mucho después comprendimos la magnitud de lo que había hecho."

(Según el autor John Bierman, en los primeros meses de 1945 Raoul Wallenberg era el único diplomático que había permanecido en Pest. Supuestamente para proponer a los soviéticos un plan de reconstrucción, se dirigió a Debrecen, donde se había establecido el gobierno provisional bajo la protección soviética. En algún punto de la ruta fue entregado a la NKVD, que lo puso "bajo protección militar". Nunca se lo volvió a ver.)

Tomás y Gabriel lamentan no haber conservado los salvoconductos y pasaportes que les salvaron la vida. "En aquel momento no lo pensábamos, teníamos otras prioridades -añade Gabriel-. En mi familia, incluyendo hermanos y hermanas de mis padres, éramos sesenta. Quedamos doce. En Hungría había un millón de judíos y sobrevivieron 400 mil. Hoy hay unos 60 mil." LA NACION

"Undéns tystnad offrade Wallenberg"

40

Östen Undéns tystnad kunde på sovjetisk sida bara tolkas som att den svenska regeringen hade uppfattningen att Raoul Wallenberg redan var död och att frågan inte var något problem. Utrikesminister Undén försökte aldrig rätta till det fatala yttrande som Sveriges minister i Moskva gjort hos Stalin om att Wallenberg kanske omkommit i Ungern. Inte heller frågade Undén själv om Wallenberg när han mötte sin ryske kollega Molotov, trots att Stalin utlovat en undersökning. Det skriver ambassadör Krister Wahlbäck, som presenterar uppgifter som inte framgår av Wallenberg-gruppens rapport.

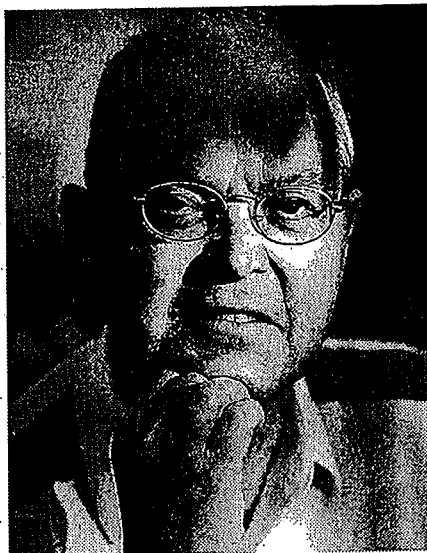
Den 12 mars 1946 sände svenska UD en intressant instruktion till vår legation i Schweiz. Man hade uppenbarligen fått kännedom på UD om att en diplomatkollega till Raoul Wallenberg i Budapest, schweizaren Harald Feller, nyligen hade släppts ur sovjetisk fångenskap. Det hade skett genom utväxling, det vill säga ryssarna hade fått tillbaka några sovjetiska avhoppare i Schweiz som de ville komma åt. Instruktionen till legationen i Bern gick ut på att ta kontakt med Feller och höra om han hade något att berätta om Wallenberg.

Svaret kom redan den 15 mars 1946. Harald Feller hade inte hört något om Wallenberg under sin tid i ryskt fängelse. Men Feller hade behandlats väl av ryssarna, "som dock i månader vid förfrågan vidhöllo att de alls intet hade sig bekant om hans - Fellers - öde".

I Stockholm blev man alltså påmind om möjligheten att en diplomat från ett neutralt land kunde sitta i den sovjetiska säkerhetstjänstens fängelse, samtidigt som ryssarna bestred varje kännedom om var han fanns. Men möjligheten att detta kunde gälla även Wallenberg diskuteras, såvitt jag kunnat finna, inte i något svenskt aktstycke i hela UD-materialet från 1945-47.

Man tycker att detta borde ha förefallit som en naturlig hypotes redan utifrån den undéns allmänna kännedom om sovjetsystemet. Sedan UD fått veta att en schweizisk diplomat i Budapest hållits fängslad av ryssarna under försäkringar att hans öde var dem obekant, borde möjligheten att en svensk diplomat i Budapest behandlades på samma sätt ha tätt sig synnerligen närliggande. Men så blev alltså inte fallet.

Den svenska arbetsgruppen anser att ett viktigt motiv, kanske ett huvudmotiv, för att Wallenberg hölls fängslad kan ha varit att man tänkte använda honom för att växla till sig sovjetiska medborgare i Sverige. På svensk sida valde man dock att inte förstå den sovjetiska sidans inviter till köpslagan. Enda undantaget var legationsrådet Ulf Barck-Holst i Moskva, som tidvis var chef för legationen som chargé d'affaires när ministrarna Söderblom och Häggblom inte var i tjänst. Arbetsgruppen konstaterar att denna svenska hållning kan ha varit avgörande för

Missvisande? Östen Undén gav ryssarna intrycket att Sveriges regering var ointresserad av Raoul Wallenbergs öde, menar ambassadör Krister Wahlbäck, expert i arbetsgruppen som granskat Wallenberg-affären.

att Wallenberg, till skillnad från Harald Feller, aldrig släpptes fri.

DEN HÄR SIDAN av Wallenberg-ärendets skötsel illustreras enligt min mening tydligast, när Barck-Holst skriver en depesch till Östen Undén den 30 december 1946. Utsikterna att uppnå resultat är ringa, fram-

håller Barck-Holst, för så vitt man inte hade något att sätta bakom sina framstötter. Som regel hade man i det sovjetiska utrikesministeriet, när Wallenberg fördes på tal, omedelbart frågat om avhopparna Makarova och Granovski eller om balterna. Man hade alltså försökt begagna Wallenberg-fallet som ett slags förhandlingsbas. "Huruvida motsvarande tillvägagångssätt förekommit i Utrikesdepartementet, när minister Tjernysjov eller hans medarbetare gjort framställningar i de tre nyssnämnda fallen, är mig icke bekant."

Barck-Holsts kommentar är förstås i själva verket ett beslöjat förslag till ändrad svensk hållning. Han försöker framföra tanken med den försiktighet som var påkallad på Undéns tid, när en chargé vände sig till utrikesministern. Men en känslig läsare på UD kunde också tolka hans formulering som en antydning till en förebråelse. Något svar fick han i varje fall inte.

Vad Barck-Holst inte kunde känna till var att den främste tjänstemannen på UD, kabinetssekreteraren Karl Ivan Westman, faktiskt tycks ha tillämpat Barck-Holsts rekommendation åtminstone vid ett tillfälle. Enligt den ryska arbetsgruppens rapport meddelade nämligen den sovjetiske ministern i Stockholm Tjernysjov i ett chiffratelegram till Moskva vad som inträffat den 24 november 1946, när Tjernysjov varit uppe hos Westman för att begära utlämning av den sovjetiske "sjömannen" Granovski, en KGB-agent som hoppat av i Stockholm. Westman hade svarat att Sverige ännu inte fått "något svar om var Wallenberg vistas".

DET UNIKA MED Westmans replik var inte bara att han tillämpade ryssarnas eget kodspråk - undertexten i hans budskap var att "ska ni få honom, så ska vi ha honom". Det remarkabla i Westmans ord var också något annat. Westman uttryckte sig så att han utgick från att Wallenberg var i livet och att ryssarna visste var han fanns.

Westman sa inte att vi ville ha svar om Wallenbergs "öde", "vad som kan ha hänt honom" eller "resultatet av era undersökningar", för att citera några av de formuleringar som ständigt återkommer i svenska framställningar. I stället uttryckte han sig som om han tog för givet att ryssarna drev samma spel med Wallenberg som de gjort med schweizaren Feller. Nu ville han veta "var Wallenberg vistas".

Westman gjorde ingen egen uppteckning av detta replikskifte. I UD-materialet finns det alltså inget spår av det. Orsaken är kanske att en förtänksam tjänsteman inte sätter på papper vad han sagt, om han använt ordalag som han vet att hans chef ogillar. Hur som helst, vi känner bara till Westmans ord genom den ryska rapportens referat av hur Tjernysjov återgav repliken. Den ryska arbetsgruppen konstaterar emellertid apropå Westmans replik att det hade varit "synnerligen lägligt" om Sverige tagit upp frågan officiellt, men att så inte skedde.

"Synnerligen lägligt" hade det onekligen varit, bland annat därför att Wallenberg vid den här tidpunkten ännu med full säkerhet var i livet. Nästan två år tidigare, den 16 januari 1945, hade vice utrikesminister Dekanozov skriftligen meddelat Sveriges minister i Moskva, Staffan Söderblom, att Raoul Wallenberg påträffats av sovjetiska trupper i Budapest och att de militära myndigheterna vidtagit åtgärder för att skydda honom. Men rätt snart hade beskeden i stället blivit att man letade efter honom och inte visste var han fanns. Och nu, i slutet av 1946, började tiden rinna ut.

DEN 15 JUNI 1946 hade Söderblom under sin avskedsaudiens hos Stalin uttalat de fatala orden - enligt sin egen version i en depesch till Undén - att han personligen var övertygad om att Raoul Wallenberg

fallit offer för en olycka eller för rövare i Ungern. Undén träffade kort efteråt Söderblom på UD i Stockholm när denne var på väg till en ny post utomlands. Undén noterar i sin dagbok den 29 juni 1946 att Söderblom "skildrade sitt besök hos Stalin som om han skådat Guds anlete". Att Undén var medveten om Söderbloms besynnerliga drag är uppenbart.

Men Undén gav honom ingen reprimand för hans personliga dödförklaring av Wallenberg inför Stalin. Och han beordrade inte att legationen i Moskva skulle meddelas att Söderbloms uttalande stred mot regeringens uppfattning. Legationsrådet Barck-Holst, som hade varit med vid audiensen hos Stalin och nu förestod beskickningen i väntan på den nye chefens ankomst, fick ingen instruktion om att söka lägga till rätta det missvisande intryck som Söderblom givit ryssarna av den svenska regeringens uppfattning.

Om det nu var missvisande? Frågan är svår att skjuta ifrån sig. Ty Söderblom måste ha varit tämligen säker på att hans uttalande till Stalin inte skulle föranleda någon kritik från utrikesledningen. Annars skulle han inte ha vågat fälla uttalandet, än mindre rapportera det hem i en officiell skrivelse.

Frågan om regeringens egentliga uppfattning väcks också på annat sätt. Några månader senare, den 21 november 1946, hade Undén ett samtal med sin sovjetiske utrikesministerkollega Molotov i New York under mötet med FN:s generalförsamling. Undén begägnade inte tillfället att korrigera vad som blivit sagt till Stalin. Vid mötet med Molotov – det första som Undén hade sedan han blev utrikesminister – valde Undén enligt sin egen uppteckning att beröra en annan svensk rysk fråga, nämligen det nyligen undertecknade handels- och kreditavtalet, samt några FN-frågor. Däremot nämnde han över huvud inte Wallenberg-ärendet.

NU HADE FAKTISKT Stalin under samtalet med Söderblom i juni 1946 lovat att ta sig an Wallenberg-ärendet och se till att saken skulle bli undersökt och uppklarad. Undén kan alltså inte gärna ha befarat att Molotov skulle bli irriterad, om Undén undrat ifall han kunde säga något om resultatet av de utredningar som Stalin utlovat. Enligt gängse diplomatisk kutym hade en sådan fråga i själva verket varit i det

närmaste självklar. Men den ställdes inte.

Undéns tystnad kunde på sovjetisk sida inte gärna tolkas på annat sätt än som en bekräftelse – om nu någon sådan behövdes – av att Söderbloms uttalande om Wallenbergs död avspeglade uppfattningen hos hans regering. Att Undén inte alls nämnde Wallenberg-ärendet måste också uppfattas som att hela saken inte tillmättes nämnvärd betydelse av svenska regeringen.

Den ryska arbetsgruppen gör ett liknande konstaterande i sin rapport på grundval av Molotovs uppteckning om sitt samtal med Undén. "Det tycks som om frågan om R. Wallenberg alls inte existerade i de sovjetisk-svenska relationerna," skriver ryssarna.

Den ryska arbetsgruppen tar också upp Söderbloms audiens hos Stalin, dock endast på grundval av Söderbloms depesch till Undén. Det finns nämligen inte någon uppteckning av samtalet på sovjetisk sida.

Det är logiskt att anta, heter det i den ryska rapporten, att Stalin uppfattade Söderbloms besök som att det "kommit till endast för att framföra denna 'personliga uppfattning', det vill säga att den svenska ledningen på detta sätt lät förstå att den ansåg att dess diplomat omkommit och att den svenska ledningen förfrågningar om hans öde gjordes för att 'hålla samvetet rent' inför hans släktingar och inför allmänheten".

Den svenska arbetsgruppen konstaterar att viktiga skäl till att Wallenberg aldrig frigavs var den svenska hållningen till ryssarnas inviter om utväxling, "jämfte Söderbloms övertygelse (eller önskan att vara övertygad) om att Raoul Wallenberg omkommit i Ungern". Det är ett viktigt påpekande, som fäster uppmärksamheten vid samspelet mellan den politiskt ansvariga ledningen och de närmast berörda tjänstemännen.

Även tjänstemännen kunde påverka hanteringen av ett ärende som Raoul Wallenbergs. Det är en sak som återstår att söka klarlägga. Men det är ändå uppenbart att tjänstemännen måste hålla sig inom de ramar som utrikesministern drog upp. Och att de som tänkte på sitt eget bästa fick se till att anpassa sig noga till de signaler som utrikesministern gav genom vad han gjorde – eller inte gjorde.

Krister Wahlbäck

Rykten om nya Wallenbergpapper

Rykten har blossat upp i Moskva om att det finns nya dokument som bevisar att Raoul Wallenberg dog i sovjetiskt fängelse 1947.

Den svenske ambassadören i Moskva, Sven Hirdman, tvivlar dock på att dokumenten innehåller något nytt.

På fredag den 19 januari ska Hirdman och den ungerske ambassadören ta emot det officiella skriftliga erkännandet från Ryssland av att Wallenberg och hans ungerske chaufför Vilmos Langfelder blev offer för den politiska repressionen i Sovjetunionen.

Enligt den ryska nyhetsbyrån Itar-Tass kommer det militära åklagarämbetet – som haft till uppgift att handlägga ärendet om Wallenbergs återupprättelse – eventuellt att lämna över andra papper rörande hans död.

Dokumentet ska också bevisa att Wallenberg vid flera tillfällen under sin fängelsetid begärde att få bli frigiven, samt att han försökte kommunicera med andra fångar genom knackningar i cellväggarna.

Bakom uppgifterna står militäråklagaren Michail Kislit-syn, samt Valerij Kondratov, som är chef för den speciella rehabiliteringskommissionen inom åklagarämbetet. TT

DN 15/1

En bekväm krigsfånge

010113

**ANDRA
VÄRLDSKRIGET**
var över. Sverige hade exporterat järnmalm

och kullager till Nazi-Tyskland och på så sätt kanske medverkat till att förlänga kriget, riksbanken hade tagit emot 16 ton guld från tyska Reichsbank varav en del kanske var rövad egendom från mördade judar, en del framstående svenska intellektuella hade kanske ställt sig positiva till den nazistiska ideologin.

Alla dessa kanske var egentligen inget att bry sig om. Sveriges förhållningssätt under andra världskriget var ju det enda möjliga, den enda och rätta. Så skrevs den svenska historien.

Sverige hade handlat oklanderligt. Här fanns inget att skämmas över. Men hur man än vände och vred på vårt agerande under andra världskriget var det svårt att få det till att vi hade varit hjältar. Någonstans djupt inne i det svenska kollektiva undermedvetna gnagde ett dåligt samvete och en missbelåtenhet. Denna obehagliga känsla tycktes omöjlig att skaka av sig.

MEN SÅ DÖK HAN UPP, likt en Deus ex machina, eller snarare ryktet om honom, för han själv var ju försvunnen. Ingen

kunde med säkerhet säga om han var levande eller död. En ung svensk diplomat som under brinnande krig hade räddat livet på 10 000-tals ungerska judar. Efter kriget räddade Raoul Wallenberg också Sveriges anseende internationellt samt den svenska självbilden.

Det passade naturligtvis Sverige utmärkt att han förblev krigsfånge. Det faktum att han som befriat så många från ondska själv blev kvar i en eländig cell skadade inte historien. Vi behövde också något offer.

Från sovjetiskt håll hävdade man på ett tidigt stadium att Wallenberg "stupade" 1947; en linje man än i dag håller fast vid. Från den svenska sidan har man under

När det gällde fallet Wallenberg uppträdde till exempel Olof Palme och Ingvar Carlsson med en slutenhet och en ovilja som fick dem att likna öststatspolitruker.

Men med Göran Persson klipptes banden till den sunliga och förljugna historiebild som tidigare socialdemokrater varit lojala med. Det ska han ha all heder av.

I GÅR PRESENTERADES på Rosenbad en av UD

beställd utredning som inte varit möjlig så länge kabinetssekreteraren hette Sverker Åström. Men trots den sittande regeringens goda intentioner är fallet Raoul Wallenberg fortfarande höljt i dunkel. I dag avslöjar Expressenjournalisten Johan Wallqvist att den omfattande svenska utredningen har stora brister. Ingen oberoende forskare har fått granska UD:s hårt kritiserade hantering av ärendet och den politiska avdelningens arkiv, det så kallade Gula Skåpet, är fortfarande stängt. I Expressens artikel berättar också en UD-tjänsteman om hur man från svenskt håll arbetat hårt för att få klarhet i vad som hände Raoul Wallenberg men att man upplevt sig motarbetade uppifrån.

I torsdags kväll framförde Göran Persson en ursäkt till Raoul Wallen-

bergs syster och bror för UD:s brist på agerande under åren 45-47. Det var inte en dag försent, men nu måste också alla svenska arkiv öppnas för forskare så att vi kan närma oss en historieskrivning som stämmer överens med sanningen.

Raoul Wallenberg var på många sätt ett perfekt krigsoffer för Sverige. Med honom borta kunde myten växa fritt.

” Efter kriget räddade Raoul Wallenberg Sveriges anseende internationellt samt den svenska självbilden.

årens lopp framhårdat med förfrågningar och påstötningar i Kreml. Sverige hade en hjälte och han skulle hållas vid liv. Men något effektivt intresse för att bringa klarhet i vad som egentligen hände under åren efter krigsslutet har inte regeringen visat.

Den svensk-ryska kommissionen om Raoul Wallenberg ger oss inte hela sanningen, men den bekräftar vad många länge har misstänkt: Wallenberg, diplomaten som i andra världskrigets slutskede räddade tiotusentals ungerska judar undan Förintelsen, lämnades åt sitt öde i Stalins Sovjet.

Statsminister Göran Persson förtjänar därför ett erkännande. Trots att han själv inte ens var född när Wallenberg greps av framryckande sovjetiska styrkor i januari 1945 och trots att mycket av ansvaret vilar på socialdemokratiska koryféer ringde Persson på torsdagskvällen till Wallenbergs anhöriga och beklagade att det 1945-1947 inte gjordes mer för att få honom fri.

Kommissionen, som arbetat sedan hösten 1991, offentliggjorde igår två rapporter, som delvis skiljer sig åt. Den svenska utredningsgruppen, ledd av ambassadör Hans Magnusson, utesluter inte att Wallenberg varit i livet efter 1947, då han, enligt uppgifter från Sovjetregimen, skulle ha avlidit i fängelse. Den ryska gruppen är emellertid säker: Wallenberg "stupade" 1947. Exakt hur han dog kan ryssarna inte belägga, men de hänvisar till ett dokument från utrikesminister Vjatjeslav Molotov, som 1947 undrade hur Wallenbergärendet skulle "likvideras".

Sovjet bar ansvaret för Wallenbergs bortförande. Sannolikt var det Stalin själv som gav ordern. Men i den ryska rapporten hävdas att det för Wallenberg "fatale beslutet" egentligen fattades av regeringen i Stockholm när den lät saken bero.

Också den svenska rapporten är kritisk till Sveriges agerande. Regeringen avstod från att utnyttja möjligheterna att få Wallen-

berg fri åren närmast efter gripandet i Ungern. Ambassadör Staffan Söderblom framhöll, bland annat vid en audi-

” Ensam representerar Raoul Wallenberg den största svenska insatsen mot tyranniets härjningar i Europa.

ens hos Stalin, att Wallenberg mycket väl kunde vara död. Och regeringen missade – eller bortsåg från – signaler om att Sovjet ville få en utväxling till stånd. "Det är uppenbart att det på ett allvarligt sätt bidrog till att Raoul Wallenberg inte kunde återvända hem", sade Hans Magnusson vid fredagens presskonferens.

Tunga skuggor faller över Östen

Undén, svensk utrikesminister 1945-1962. Denne socialdemokrat och professor i juridik var den främste arkitekten bakom efterkrigstidens neutralitetspolitik. Han såg upprätthållandet av goda relationer med Sovjet som ett av sina viktigaste åligganden. Han beskrev den sovjetiska diktaturen som "ett rättssamhälle", kallade USA och väst för "den så kallade fria världen" och uppmanade de härtagna baltiska staterna att "acceptera det nya Ryssland". Diplomaten Ingemar Hägglöf har karakteriserat hans bild av Sovjet som "blåögd, rosenröd, världsfrämmande". Undén fick ett betydligt utbrott när Wallenbergs släktingar efter försvinnandet antydde att Sovjetregimen ljög: "Men det är ju oerhört!"

Den svenska utrikesledningens handläggning av fallet Wallenberg skall nu studeras i detalj av oberoende forskare, något som borde ha gjorts inom ramen för den svensk-ryska kommissionen. Staffan Söderblom kan i vissa lägen ha agerat på egen hand, men redan föreligger för regeringen graverande uppgifter. I UD:s arkiv saknades tex viktiga dokument: Per Anger, medarbetare till Wallenberg i Budapest och UD:s ansvarige för ärendet 1948-1950, fick aldrig se dem och sade i fredagens SvD: "Jag skulle tro att Undén själv plockade undan dem."

Varför ville Östen Undén inte rädda Raoul Wallenberg? Var det för att Wallenberg även arbetade på amerikanskt uppdrag? Det kalla krigets vindar hade börjat blåsa och Sovjet misstänkte av allt att döma att Wallenberg kunde vara agent för OSS, CIA:s föregångare.

Ensam, bokstavigt talat ensam, representerar Raoul Wallenberg den största svenska insatsen mot tyranniets härjningar i Europa. Sedan offrades han på undfallenhetens altare.

Så förhåller sig namnet Wallenberg till namnet Undén i vår moderna historia: som ljuset mot mörkret.

Wallenbergs öde en skam

Det är en skandal att regeringen Erlander inte utnyttjade möjligheterna att rädda Raoul Wallenberg.

Ett mera energiskt och målmedvetet svenskt agerande under 1940-talet hade kunnat leda till en lyckligare utgång för Raoul Wallenberg och hans familj.

Den formuleringen i ett pressmeddelande från Göran Perssons i går är försiktig. Innebörden är desto allvarigare. Den svenska utrikesledningen och regeringen under åren efter andra världskriget bär ett tungt ansvar för att Wallenberg inte räddades till livet.

Det fanns uppenbarligen möjligheter att utväxla Wallenberg. Andra länder tog chansen att utväxla medborgare genom att sätta Sovjet under press. Men så gjorde aldrig den svenska regeringen. Varför Wallenberg offrades vet vi inte. Något svar ges inte i den rapport från den svensk-ryska arbetsgruppen som presenterades i går. De båda ytterst ansvariga, dåvarande statsministern Tage Erlander och utrikesministern Östen Undén, är också döda.

Fallet Wallenberg är en skamfläck i den svenska historien. En av de få svenska hjältarna i modern tid fick sannolikt dö i sovjetisk fångenskap utan att regeringen gjorde vad den kunde för att rädda honom.

Den svenska-ryska utredningen har lagt ner mycket arbete i sökandet efter Raoul Wallenbergs öde. Även om den blottlagt nya delar i hans historia är den inte någon slutpunkt.

Wallenbergs öde innehåller två huvudfrågor: När dog han? Även om det är rimligt att utgå från att han inte längre lever finns inget säkert stöd för påståendena att han dog 1947.

Den andra frågan handlar om den dåvarande utrikesledningens ansvar. Det var ytterst ambassadören Staffan Söderblom som omöjliggjorde en utväxling av Wallenberg. Han träffade Stalin och gav då besked som uteslöt varje försök att byta Wallenberg mot sovjetiska spioner. I vilken utsträckning agerade Söderblom på uppdrag av Östen Undén eller med dennes goda minne?

Ingen av frågorna besvaras av den svensk-ryska utredningen trots att den arbetat i nästan tio år. Det går fortfarande inte att fastslå att Wallenberg är död. Det är oklart i vilken utsträckning den svenske utrikesministern aktivt medverkade till att

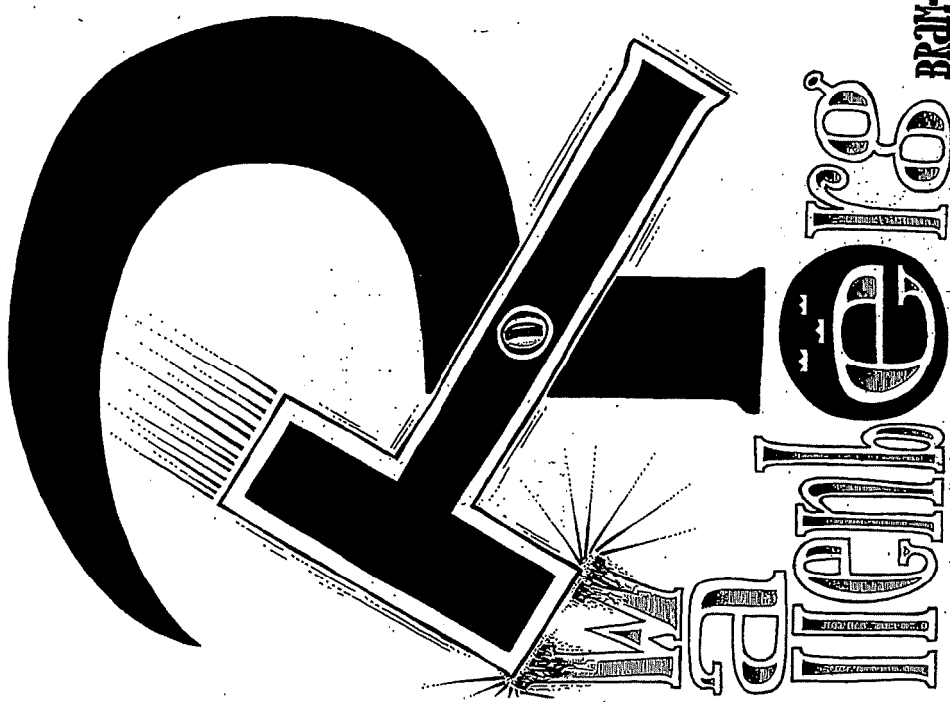
Raoul Wallenberg inte räddades. Men ett svar till ambassadören Per Anger, som var i Budapest tillsammans med Wallenberg, är betecknande för Undéns hållning. Anger fick i uppdrag att hålla i Wallenberg-ärendet i slutet av 1940-talet. Han frågade en gång Undén varför inte Wallenberg utväxlades och fick svaret att "så agerar inte den svenska regeringen".

Frågan är inte bara vad regeringen gjorde eller underlät att göra. Hur mycket visste Erlanders regeringar och hur förhåller sig deras kunskaper till vad de meddelade svenska folket?

Det finns fortfarande många obesvarade frågor i fallet. Därför är det välkommet att Göran Persson utlovat en fortsatt utredning för att skapa klarhet.

Raoul Wallenberg är en del av den svenska historien. Han hedras för sin gärning på många håll i utlandet. I Sverige har han fått spela en undanskymd roll. Belysande för vår värdering av Wallenberg är att när Göteborg skulde namnge en gata efter honom blev det den adresslösa Vasavägen som döptes om.

Det är högt tid att ge Wallenberg den plats han förtjänar i den svenska historien – och att vi kan skriva hela historien!

Teckning: MARIO BRANCAGLIONI
Fortsatta frågetecken. Det finns fortfarande många oklarheter kring affären Raoul Wallenberg.

Raoul Wallenberg är med all säkerhet död. Den ryska versionen att han avrättades av det kommunistiska mordarpacket 1947 – 35 år gammal – har mycket fog för sig. Samtidigt vore det närmast tjänstefel av de svenska utrikesmyndigheterna att rakt upp och ned acceptera denna förklaring då det finns vittnen och trovärdiga källor som med bestämdhet hävdar att han skulle ha varit i livet fortfarande ett antal år senare.

Wallenberg är död – han lever för evigt

Sverige som svek Raoul Wallenberg under hans livstid kan nu inte göra det när det gäller den historiska klarheten och omsorgen om hans minne.

En orsak till att så många svenskar har

N. Wormé - Tich.

ledare 13.1.2001

svårt att ta till sig den ryska beskrivningen är dels att Sovjetunionen på sin tid var en nation byggd på lögnerna dels att människor danade i ett öppet samhälle som vårt inte tror att ett så grymt godtycke samt en sådan utstuderad sadism som den kommunistiska mördarapparaten existerat.

Ryssarna har på grund av egna hårda erfarenheter lättare att finna sig i att Wallenberg verkligen avrättats på en fängelsebackgård 1947. Sådan var ju verkligheten i det land som under decennierna styrdes med den röda stjärnan som symbol och socialismens förverkligande som mål. Folk sköts i huvudet.

Människor torterades på grund av ett politiskt eller religiöst ställningstagande. Medborgare skickades att dö i sibiriska fängelser därför att de visat sig ha fel mamma, pappa, make eller maka.

ATT FÖRSÖKA I DEN GEMENSAMMA UNDERSÖKNINGSKOMMISSIONEN som på fredagen presenterade sitt resultat kommer till olika slutsatser är därför inte speciellt förvånande. Det finns ingen anledning att misstänka de ryska ledarna för mygel eller vilja att mörklägga. Tvärtom tycks de vara minst lika förkrossade över terrorn och den ondskans ordning som kom att mörda en 1900-talets hjälte som Raoul Wallenberg.

Det är starkt att arkiven i Moskva varit relativt öppna och tillgängliga. I och med att den förre KGB-administratören Vladimir Putin i egenskap av president nu stärker sitt grepp om riket finns dock risken att den ryska säkerhetstjänsten åter kommer att präglas av slutenhet och ljusskygga metoder. En återgång till förtryck, odemokratiska metoder

och politisk censur är emellertid knappast att vänta under Putin.

FRÅN SVENSK SIDA GÖRS FÖRSÖK att skjuta över en del av skulden på landets ambassadör i Moskva under 40-talet. Han skall ha agerat onödigt ursäktande och på ett alltför tidigt stadium avskrivit möjligheten av att den i Budapest av ryssarna tillfångatagne diplomaten fortfarande var i livet. Det är dock att göra det väl enkelt för sig.

Ambassadör Per Anger kommer säkert sanningen närmare då han förklarar att "Raoul offrades medvetet av svenska regering". På fredagen bad ju också statsminister Göran Persson personligen Wallenbergs syskon om ursäkt för att så litet gjorts för att rädda brodern.

SOCIALDEMOKRATERNA KAN INTE trixa sig förbi ett tungt ansvar. Under många år upphöjdes fallenhet gentemot den sovjetiska terrorstaten till utrikespolitisk huvudkurs. Långt in på 1980-talet fanns det ledande s-politiker och

statsråd som förnekade att de tre baltiska republikerna var ockuperade. På 1960- och 70-talet kunde man inte skilja åtta frihetskampar från folkmördande revolutionärer i Afrika, Asien och Sydamerika.

OFÖRMÅGAN ATT I DET AVGÖRANDE ögonblicket välja rätt har politiskt förklarats och försvärats. I ljuset av detta blir det också begripligt att Sverige genom årtiondena gjort så litet för att belysa och hylla det hjältemodiga arbetet Raoul Wallenberg utfört.

I andra länder har han utsetts till hedersmedborgare, fått torg och gator uppkallade efter sig och hans bild har funnits på frimärken.

Vad har hans eget hemland gjort? Inget då, alldeles för litet nu!

Det är dags att ändra på detta sorgliga faktum.

Fredagens redovisning av tio års arbete skall därför inte ses som en avslutning utan som en början!

Wallenberg, helgon och slagträ

Den tioåriga Wallenbergutredningen är ett beundransvärt herkulesarbete för att finna sanningen. Men de svenska deltagarna torpederar sitt eget storverk i den stund det redovisas. Det går inte att sätta en slutpunkt. Så säger och skriver de. Ty så inflammerad är aktiviteten kring Raoul Wallenberg, ännu 56 år efter den januärdag då ryska trupper förde bort den unge diplomaten från Budapest.

Utredarna
gjorde ett
jättejobb
men törs
inte sätta
streck

Raoul Wallenberg.

Det svenskt agerande hade kunnat leda till en lyckligare utgång."

Raoul Wallenberg räddade judiska liv undan Hitler. Han betalade med sitt eget. Historien ägnar sig till att göra just honom till martyr och helgongestalt. Då kan den användas. I andra syften duger glömska och nedlagda frågor.

Moskvaambassadören Staffan Söderblom som inte längre finns i livet för att försvara sig görs till syndabock. Några skulle helst placera Östen Undén och Tage Erlander i samma fördömda fälla. Är det tillåtet att undra: Hur skulle Undén ha förhandlat om en "utväxling" med en motpart som vid den tidpunkten nekade till att känna till det minsta om Wallenberg?

Och om det ändå fanns några signaler av annan innebörd om att Sovjet önskade en byteshandel (men det har utredningen inte styrkt): hade det varit så humant?

På den tiden tvingades handelsminister Myrdal avgå för att han slutit "ryssavtalet" på för generösa villkor, regeringens eländiga utlämning av balter angreps med rätta, och Herbert Tingsten hottade upp debatten med sin antisovjetkampanj. Liberalerna kanske erinrar sig?

Här finns hänsynen till familjen. Miljoner ryska och andra medborgare försvann spårlost i Stalins Sovjet utan att deras anhöriga kan mobilisera en enda röst, en enda diplomat eller ett enda institut till hjälp i sin efterforskning. Det finns inget att invända mot allt stöd till Wallenbergfamiljen. Men därutöver?

Den ryska delen av kommissionen anser att Ryssland nu gett hela den sanning som är möjlig att nå, och den är att Wallenberg led en våldsam död i fängelset i Moskva 1947. Dokument bestyrker fångens död, inga fler handlingar i fallet kan grävas fram. "Mord" kallades det av den ryske ordföranden i arbetsgruppen.

Detta är substantiellt, trovärdigt. Men svenska UD lovar fortsatta ansträngningar, mer resurser, en särskild handläggare, allt för att kasta nytt ljus. Det syftar i varje fall framåt. Det går inte att säga om statsminister Göran Perssons ursäkt på efterkrigsregeringens vägnar: "Ett mera energiskt och målmedvetet svenskt agerande hade kunnat leda till en lyckligare utgång."

Men postumt krävs av den svenska regeringen, då så hårt kritiserad för fejt svassande för Sovjet, att den skulle ha kastat ännu några ryska flyktingar i gapet på Stalin. För det är väl den logiska slutsatsen?

Wallenbergutredningen har öppnat för varjehanda: mer forskning, fler uppgifter. "Ingen slutpunkt kan sättas." Ett uppdrag syns sannerligen mer angeläget än de andra: den att en historiker engageras för att utreda det svenska agerandet, utelämnande inget sammanhang.

AFTONBLADET

13/1

"Ingen riktig diplomat"

SOVJETS SÄKERHETSTJÄNST betraktade Raoul Wallenberg som en person med andra uppgifter än den sedvanliga diplomatens. Svenska UD:s agerande fram till 1950-talet kan ha givit Sovjetmyndigheterna argument för den uppfattningen.

Hans
Wolf

om diplomatins
gränser

Det ligger nära till hands att dra den slutsatsen av den nya rapporten. Bara ett exempel:

Först efter murens fall fick UD kontakt med Jan Loyda, bosatt i Östtyskland sedan han frigivits och fått lämna Sovjet i slutet av 1950-talet. Han var den andre av de två fångar som direkt kunnat vittna om att de delat cell med Raoul Wallenberg. Ytterligare två dog i Gulag.

Jan Loyda frigavs efter att ha ålagts tystnadsplikt. Först 30 år senare började han berätta, sedan han begärt att hans uppgifter sekretesskyddades. Men nu citeras han i UD:s nya rapport. Det han säger tillför kanske inte frågan något direkt nytt utom på en punkt. Under ett förhör hade Loyda sagt att han delat cell med två diplomater och förhørsledaren hade då inväntat att Raoul Wallenberg inte var diplomat "utan en svensk som hjälpt rika judar i Ungern". Loyda har lämnat två versioner av meningsutbytet men innebörden är densamma: deras gemensamma cellkamrat österrikaren Roedl var diplomat men Raoul Wallenberg var det inte.

OM NÅGON MENAR att detta är att dra för vittgående slutsatser av förhørsledarnas uttalanden så kan invändas att till och med Stalin måste ha fått uppfattningen att Sverige inte betraktade Wallenberg som "riktig diplomat". Minister Staffan Söderblom gav Stalin samma bild vid avskedsaudiensen i Moskva i juni 1946. I stället för att understryka Wallenbergs diplomatiska status och utgå från tidigare sovjetiska meddelanden att han var omhändertagen och beskyddad, utbreddes sig Söderblom om att han nog förolyckats eller mördats i Ungern.

Söderblom åtog sig frågan med ovilja. Redan våren 1945 hade han bett UD att få ligga lågt med tanke på att han själv skulle komma i en pinsam situation om Wallenberg plötsligt dök upp under förklädnad i Turkiet, vilket ledde till en reprimand från UD i Stockholm. Han tycks ha betraktat Wallenberg som något slags maskeradfigur vars anknytning till UD var en formalitet.

Och mätt med vanliga diplomatiska mått var detta arbete också i hög grad ovanligt – men det berodde på att hela situationen i Ungern andra halvåret 1944 var extraordinär.

hans.wolf@dn.se

DN 13/1

08-738 11 31

Ingen punkt för Wallenberg

ATT FAMILJEN VILL ha visshet om den svenske diplomaten Raoul Wallenbergs öde är begripligt. Alla utomstående kan endast ana den förtvivlan som måste följa av att en bror och son är spårlost borta, att man inte vet om han lever eller är död, om han lider eller mår väl.

Försöken att finna klarhet måste inte minst därför fortsätta. Frågan är dock om man någonsin når ända fram. Får vi någonsin veta hur och var Wallenberg dog?

Enligt den ryska delen av den svensk-ryska arbetsgrupp som på fredagen presenterade sin utredning. "stupade" Wallenberg den 17 juli 1947. Den svenska delen arbetade efter två hypoteser - en att han dog 1947 och att det i så fall inte rörde sig om en naturlig död, den andra att han gömdes undan eller isolerades någonstans. "Börda att bevisa att Raoul Wallenberg är död ligger på den ryska regeringen", slås fast i rapporten.

AV SÄRSKILT INTRESSE är arbetsgruppens genomgång av den svenska regeringens handläggning av frågan. Kritiken är bitvis inlindad, men den är hård.

Åtskilligt av ansvaret läggs på den svenske ministern i Moskva, Staffan Söderblom. Han ska bland annat i sina kontakter med Kreml ha framfört sin egen uppfattning om att Wallenberg omkom i Ungern och att "det skulle vara förträffligt om missionen nu kunde erhålla ett svar i just denna anda."

I rapporten kallas hans upprörande "anmärkningsvärt", vilket på utredningsprosa är hårda ord. Han "försvagade genomgående de svenska kraven", sägs det.

Men huvudansvaret kan självklart inte läggas på en enskild tjänstemans axlar, hur "anmärkningsvärt" hans agerande än var. Det slående i rapporten är det ointresse som regeringen visade. Söderblom fick aldrig någon "erinran" från Stockholm. Utrikesminister Östen Undén tog inte ens upp ärendet när han i november 1946 träffade sin sovjetiske kollega Molotov i New York.

"Sverige agerade, om man nu vill spetsa till det, i viss utsträckning som om man inte ville ha Raoul Wallenberg frigiven eller skickade åtminstone dubbla signaler, i varje fall kan Moskva ha fått det intrycket", sägs i rapporten.

DET ÄR ALLTID LÄTT att vara efterklok och glömma att varje aktion måste bedömas efter den verklighet som beslutsfattarna levde i när beslutet togs. Det är också lätt att förstå alla invändningar om att Sverige inte borde ge sig in på en tvivelaktig fångutväxling med Sovjetunionen. Likväl måste konstateras att det svenska agerandet lämnar åtskilligt övrigt att önska.

En sannolik eller åtminstone trovärdig förklaring till varför Sovjetunionen behöll Wallenberg är att han skulle användas i en utväxling. Det gjordes på andra håll, exempelvis i Schweiz.

Den svenska regeringen var dock kategoriskt avvisande. Det fanns inte minsta antydning om öppningar eller kompromissvilighet; det förefaller till och med av utredningens genomgång

som om regeringen stundtals inte ens ville förstå vad Moskva avsåg med sina propåer.

Och, så lyder en förklaringsmodell, när Josef Stalin insåg detta agerade han som den hänsynslöse diktator han var och lät avrätta den fänge han inte längre hade någon användning av.

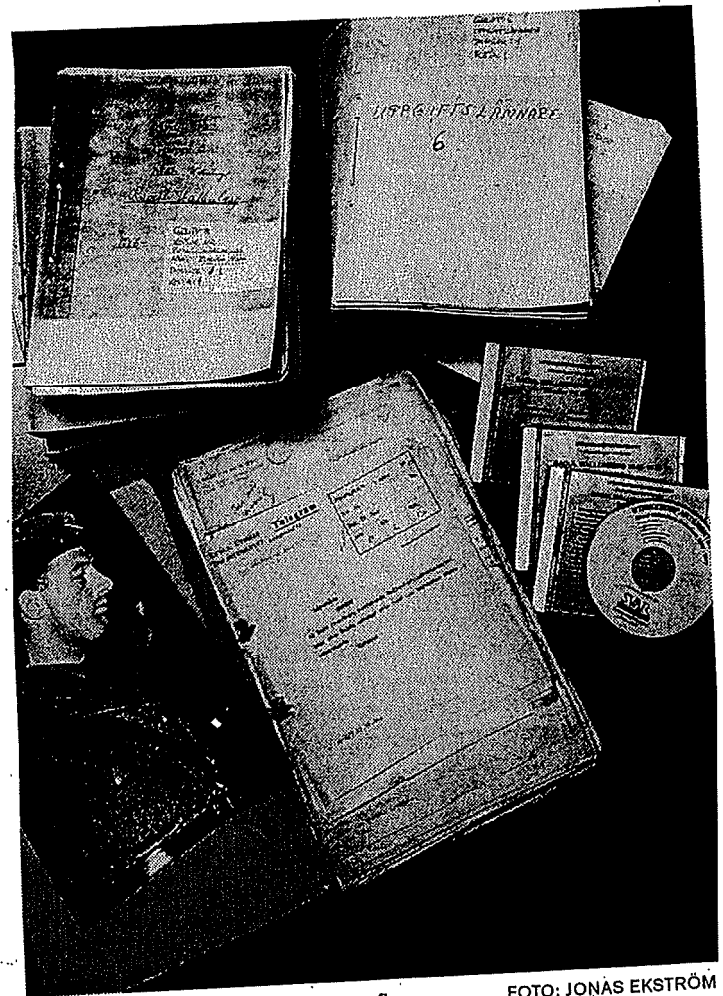
ARBETSGRUPPEN HAR inte nått ända fram. Vi "tvingas tyvärr konstatera att någon heltäckande och fullständigt klargörande redovisning av Raoul Wallenbergs öde eller av motiven för hans arrestering fortfarande inte föreligger", skriver kabinetssekreterare Hans Dahlgren i förordet.

Åtskilligt återstår att forska kring. Arbetsgruppen räknar upp hela 17 frågor där den anser att vidare utredning krävs. Bland dem märks "vilka var orsakerna till den svenska utrikesledningens oengagerade hållning, i första hand 1945-47, i Wallenbergärendet?"

En första motfråga är givetvis varför detta inte gjorts under de närmare tio år som gruppen arbetat. Det kan bero på att det förväntade svaret är alltför ovälkommet. Östen Undén och hans legalistiska neutralitetspolitik skulle av allt att döma inte komma väl ur en sådan studie. Vill man föra en politik som kräver att man håller sig väl med alla krävs ett visst hukande även inför ondskan.

Nu visar regeringen berömvärd öppenhet och avser att låta en forskare granska det svenska agerandet. Regeringen är uppenbarligen beredd på att delar av svaret borde bidra till att avmystifiera den tidigare så heliga neutralitetspolitiken.

DN 13/1 2001

Raoul Wallenbergs diplomatpass finns bland handlingarna i UD:s arkiv.

FOTO: JONAS EKSTRÖM

WAR HERO REPORTS FAIL TO CLEAR UP MYSTERY OVER WHAT HAPPENED TO DIPLOMAT WHO SAVED THOUSANDS OF JEWISH LIVES

Sweden admits failings over Wallenberg

By Christopher Brown-Humes in Stockholm and Robert Cottrell in Moscow

Sweden admitted for the first time yesterday that it could have done more to secure the release of Raoul Wallenberg, the Swedish diplomat who saved tens of thousands of Jewish lives towards the end of the second world war.

Wallenberg - who had links to the powerful Wallenberg business dynasty - was seized by the Soviet army in Budapest in January 1945 and taken to Moscow. But his fate after that is unclear.

Separate reports published yesterday by Swedish and Russian working groups failed to clear up the mystery, despite nearly 10 years of exhaustive investigations.

Göran Persson, the Swedish prime minister, apologised for the "mistakes" that had been made. While putting the main responsibility

for Wallenberg's fate on the Soviet government, he added: "More energetic and purposeful action on the part of Sweden during the 1940s could have led to a more successful outcome for Raoul Wallenberg and his relatives."

Sweden had failed to respond to Soviet overtures seeking the extradition of Soviet citizens living in Sweden, which could have led to Wallenberg's release. Moreover, a Swedish envoy had told Stalin in 1946 he was convinced Wallenberg had died in Hungary.

Vyatcheslav Turchin, head of the Russian working group, said it was "99 per cent" certain that Wallenberg had been shot as a spy in a Moscow prison.

All the circumstantial evidence confirmed that Wallenberg died, or most likely was killed, on July 17 1947, the Russian report concluded.

But the Swedish report was open-ended, saying there was no firm evidence that he had died then and that he might have ended up in a Soviet gulag.

Witnesses had died, others had refused to co-operate, and documents had been destroyed. "It's still impossible to come to any firm conclusions about what happened," said Hans Dahlgren, Swedish state secretary for foreign affairs.

In Moscow, Alexander Yakovlev, Russia's most authoritative voice on Soviet-era repression, said he believed the Russian conclusion to be correct.

As chairman of the presidential commission for the rehabilitation of victims of political repression, Mr Yakovlev, 75, has spent 12 years clearing the names of about 4m people killed or imprisoned under Stalin.

He has pursued his own investigations into Wallen-

berg's fate, helped at one time by Andrei Sakharov, the late human rights campaigner. Last month he secured a declaration from Russia's public prosecutor that Wallenberg had been "unjustly arrested" and had committed no crime.

Mr Yakovlev said in an interview that the KGB had probably tried to turn Wallenberg into a spy. "And probably he refused. So he was destroyed. They had nothing to accuse him of."

He doubted that further investigation would turn up any direct evidence of Wallenberg's execution.

"I personally think [the KGB] acted in haste," he said. "So they had to hide this fact from their own people as well. They got rid of the documentation."

The Wallenberg name is known to have survived in the KGB's Lubyanka prison records only in a badly erased record book. Secret

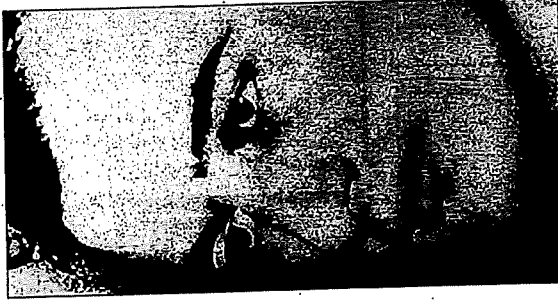
ministerial correspondence, released since by the Soviet government, claimed he had died of a heart attack in 1947.

"He was executed around this time," said Mr Yakovlev. "He did not die of a heart attack. But there was no sense in changing the time of his death."

The "heart attack" had been corroborated by a retired KGB prison doctor. Mr Yakovlev said that afterwards the terrified doctor "did not come out of his flat, never telephoned his former workmates, for fear that he would be wiped out as well".

Mr Yakovlev said his investigations into the cases of Wallenberg and millions of other victims of Stalin - a single case might involve several thousand people condemned on a single pretext - sometimes depressed him.

"I think, why does it have to be me who does this? Very often when you read information."

Wallenberg: fate unknown these documents you become scared. But I become even more scared when I think there are millions of people absolutely indifferent to this information."

FINANCIAL TIMES

13-14/1

ANALYS: Hur kunde den svenska regeringen offra Raoul Wallenberg? Svaret ligger i en olycklig kombination av nyckelpersoner och Sveriges anpassningspolitik mot Sovjet.

Därför offrades Raoul Wallenberg

Raoul Wallenberg är en internationellt känd hjälte. Inte enbart för att han i Budapest 1944-45 räddade 10 000 tals människor - utan också genom sättet att genomföra aktionen. Den utmärktes av oräddhet, outtröttligt slit och metoder som sträckte sig över hela skalan från formell diplomati till fräck bluff.

Hans gärning kontrasterar starkt mot Sveriges försök att rädda honom som präglades av passivitet, fantasilöshet och rent av skadliga insatser åren 1945-47.

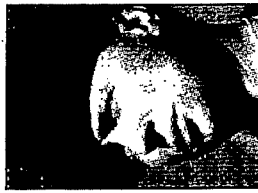
Regeringen lovar att en historiker nyska granska agerandet, oppositionen kräver kommission. Men det går redan nu att teckna en snabbskiss av motiven.

MOSKVA-AMBASSADÖREN STAFFAN SÖDERBLOM hade under kriget slitit hårt i Stockholm som chef för UD:s politiska avdelning. Han var då effektiv, briljant och snabbfäkt - men fick senare personliga problem. Även om han följde regeringens direktiv ansågs han stå för anpassningspolitiken mot Tyskland.

Hans efterträdare på posten i Stockholm, Sven Grafström, noterade i sin dagbok 1944 att de som förr knäböjde mot söderblom nu knäböjer mot öster: "Staffan Söderblom är skolexempel".

En dryg månad innan Wallenberg greps skrev Sven Grafström om hur Söderblom ensidigt "predikar Rysslands lov". Grafström avslutar profetiskt: "Jag tror att han kommer att bli livsfarlig den dag, då våra relationer med ryssarna verkligen kräver ett fast handlag - och den dagen kommer".

Den dagen kom med Söderbloms avskedsaudiens hos Josef Stalin den 15 juli

Aktörer. Moskvaambassadören Staffan Söderblom, utrikesminister Östen Undén, statsministern Per Albin Hansson och Tage Erlander bortsåg alla från möjligheterna att rädda Raoul Wallenberg i ett tidigt skede.

SVD 14

1946 som verkligen blev livsfarlig - för Raoul Wallenberg. Söderbloms undfallenhet och prisande av relationerna retade Stalin. Den ryska Wallenberg-rapporten talar om Stalins "förvåning och kanske även irritation". Ambassadörens utsaga att Wallenberg redan dött togs av Stalin och andra makthavare som intäkt för att Sverige de facto accepterat Wallenbergs försvinnande. De officiella hänvändelserna uppfattades som ett spel för Wallenbergs familj och svensk opinion, "för att hålla samvetet rent" (ryska rapporten).

Samtidigt tyder allt på att Staffan Söderblom var sin regerings lydige tjänare. Hans okritiska inställning undgick dock inte utrikesminister Undéns dagbok: Söderblom "skildrade sitt besök hos Stalin som om han skådat Guds anlete".

UTRIKESMINISTER ÖSTEN UNDÉN, korigerade dock inte någon gång Söderbloms agerande i Wallenbergärendet. Undén tog heller aldrig upp Wallenberg vid sitt möte med Stalins förtrogne, utrikesminister Molotov i november 1946. Det hade varit fullt naturligt eftersom Stalin nyligen lovat ta itu med det. Relationerna var dess-

sadör Söderblom som i Per Albins dagbok nämns familjärt som "Staffan", dennes bror var gift med Per Albins dotter.

STATSMINISTER TAGE ERLANDER, på posten 1946-69, var i början beroende av Undéns långa erfarenhet. Han sade 1980 till SVD: "Det var absolut uteslutet att få Östen Undén med på utväxling av människor och jag var också främmande för tanken". Undén var "en till pinsamhet rätträdig människa".

SVENSK ANPASSNINGSPOLITIK. Sovjet efterträdde 1945 Tyskland som den militärt dominerande stormakten för Sverige. Krigsårens ryska misstro skulle värdas till tilltro och socialdemokraterna hade en gammal strävan att föra Ryssland närmare Europa. Till detta bidrog att många i väst 1945 hade en naiv syn på Sovjetdiktaturen, som ju gjort de största offren i kampen mot Hitler.

Uppenbarligen ville regeringen i början inte irritera Moskva genom att driva Wallenbergärendet. Därför bortsåg Sverige från möjligheterna att gå till botten och lösa frågan medan tid var. Detta kostade trogen Raoul Wallenberg livet. Men dessutom motverkade politiken sitt eget syfte: frågan blev en irriterande böld i relationerna i över ett halvt sekel.

Mikael Holmström
Säkerhetspolitisk reporter.

E-post: mikael.holmstrom@svd.se
Telefon: 08-13 5636

Rykten om nya Wallenbergdokument

Nya dokument om Raoul Wallenberg kan komma fram denna vecka, enligt rykten i Moskva som vidarebefordras av nyhetsbyrån Itar-Tass.

► Dokumenten påstås visa Wallenbergs död i fängelse 1947, hans upprepade vädjanden om att bli frigiven samt hans kommunikation med andra fångar via cellväggarna.

På fredag, den 19 januari, ska den ryska militära åklagarmyndigheten lämna materialet till Sveriges och Ungerns ambassadörer.

Det är samma myndighet som 23 december förra året förklarade Raoul Wallenberg och hans ungerske chaufför Vilmos Lang-

felder som oskyldiga offer för Stalintidens terror.

Det enda dokument som hittills styrkt att Raoul Wallenberg dog 1947 är det så kallade Smoltsovbrevet om död i hjärtinfarkt, som Ryssland numera anser fabricerades för att dölja mordet. Det är från medfångar känt att Wallenberg skrev om frigivning flera gånger, bland annat på franska till Sovjetdiktatorn Josef Stalin själv - brev som aldrig påträffats. Även knackningar via väggar och värmeledningar förekom. Dessa kan ha avlyssnats av säkerhetsorganen, vilket är nya uppgifter - om de nu stämmer.

En av SvD:s källor i det svenska regeringskansliet säger: "Inget är uteslutet i detta ärende".

Denne bekräftar också att det funnits en svag förhoppning att publiceringen av de svensk-ryska Wallenbergrapporterna i fredags skulle leda till att nytt material kommer fram.

För detta talar att åklagarmyndigheten arbetat självständigt i förhållande till den svensk-ryska gruppen. Dess ryska ordförande Vjateslav Tutjin fick i fredags frågan om inte "de mörka krafterna" i Ryssland undanhåller material om Wallenberg. Han svarade då att åklagarens rehabilitering var en signal till dessa krafter att Wallenberg varit oskyldig och att de därför nu kan lämna ut information.

MIKAEL HOLMSTRÖM

08-135636, mika.el.holmstrom@svd.se

15/1

15/

51

Re Wallenberg-rapporterna i amerikansk press

Presentationen i Stockholm 12/1 av Wallenbergrapporterna fick bred täckning i amerikanska media. Utförliga nyhetstelegram från Associated Press, Reuters eller Dow Jones publicerades i en rad dagstidningar, t.ex. New York Times, Houston Chronicle, Los Angeles Times, Chicago Tribune, Milwaukee Journal och Newsday.

National Public Radio gjorde ett relativt långt inslag med bl.a. intervjuer med Hans Magnusson och Nina Lagergren. Inslaget sändes upprepade gånger under eftermiddagen/kvällen 12/1. Washington Posts korrespondent i London skrev en längre artikel baserad i huvudsak på materialet på ud:s hemsida.

Ambassaden hade förberett presentationen genom att ett par dagar i förväg skicka ut en pressrelease till såväl media som till ett 50-tal företrädare för judiska organisationer i USA, för att förvarna om hur och när rapporterna skulle bli tillgängliga. Samma morgon som rapporterna presenterades fick samtliga också UD:s pressmeddelanden och rapportsammanfattningen. Ambassaden tog även en lång rad personliga kontakter i förväg med särskilt intresserade, bl.a. Tom Lantos i representanthuset, Israel Singer, World Jewish Congress, Abe Foxman,

Anti-Defamation League, cheferna för Holocaustmuséet och the American Jewish Committee, Tom Pickering, State Department, Washington Posts och New York Times utrikesredaktioner.

Wallenberg mystery lives on

After half a century, Swedes and Russians still far apart on fate of hero who saved 20,000 Jews

By Ian Traynor
of the Guardian
in Moscow

The fate of Swedish war hero Raoul Wallenberg has been unresolved for more than half a century. Of nine years of a joint Swedish-Russian investigation, ended on Friday with both sides agreeing to disagree on whether he is alive or dead.

Arrested by Josef Stalin's secret police as the Red Army fought the Nazis for Budapest in January 1945, Wallenberg, who saved thousands of Hungarian Jews, was spirited away to the Gulag.

His ghost has haunted Russia and Sweden and his mystery has gnawed at the consciences of Moscow and Stockholm. His story has been one of Russian cruelty, lying and cynicism counterpointed by Swedish complexity.

Both countries have spent nine years poring over the archives, sifting out witnesses, prying open secrets to try to draw a line under the case.

Moscow and Stockholm issued separate reports about the Wallenberg case on Friday.

The Russians say Stalin's ex-servants shot Wallenberg dead at the Lubyanka secret police headquarters in Moscow on July 17, 1947. But there is no death certificate and no documents proving the killing.

"It doesn't seem possible to draw any definite conclusion," said the Swedish side.

Born in 1912, Wallenberg would be 35 years old if he were alive today.

Swedish Prime Minister Olof Palme said: "As long as there is no unequivocal evidence of what happened to Wallenberg, and this is still the case, it cannot be said that Raoul Wallenberg is dead."

Vyacheslav Turchin, head of the Russian side of the joint commission, said there was no doubt Wallenberg was killed in July 1947 aged 34.

In November, Alexander Yakovlev, head of a Russian commission for the rehabilitation of Stalin's victims, delivered the

same verdict and said Vladimir Kiyuchkov, an ex-KGB chief and coup plottier against Mikhail Gorbachev in 1991, had told him so.

The Russian authorities then rehabilitated Wallenberg as "a victim of the political repressions", referring to the alleged fact that he had "perished".

Swedish researchers refuse to accept this version and are convinced the Swede was alive somewhere in the Soviet prison system well into the 1970s and possibly the 1980s. They note that it was only in 1989 that Moscow turned over Wallenberg's passport and other personal effects.

Mt Turchin said it was only last year, eight years into the work of the researchers, that Russia opened up the Kremlin archives and made available fresh documents on the case.

In early 1944, Budapest was home to the biggest surviving Jewish community on the continent, numbering around 700,000. Adolf Eichmann was overseeing their mass deportation to Auschwitz and other camps. By July when Wallenberg, 32, arrived in Budapest as a secret mission to save lives as secretary of the Swedish legation, only 230,000 Jews remained in the city.

Within months he had saved at least 20,000 by doling out Swedish passports on trains, in the streets and among prisoners being marched off. By January 1945 the Russians were encroaching and the Red Army had taken the eastern half of Budapest.

According to the Russian account, a Red Army intelligence officer reported to his superior on January 14, 1945, that Wallenberg was living in a street under Soviet control, Nikolai Bulgakov, the deputy defence minister and later prime minister, ordered Wallenberg's arrest.

A Soviet counter-intelligence team seized him on January 17 and by February 3 he was jailed in Moscow as a prisoner of war. Moscow officials variously branded him a British, American or German spy.

A member of the joint commission that investigated Raoul Wallenberg's fate presents pictures of the World War II hero in Stockholm on Friday. AP

It was in the war's immediate aftermath that the dying began, prompting an apology on Friday from Mr Persson for Sweden's "mistakes". But the Russians, while admitting criminal conduct, have yet to apologise to Wallenberg's relatives. When the Swedes inquired about him, Moscow answered that he was under Soviet protection, then that he had fallen in the battle for Stalupė.

In a memorandum in 1957, Soviet foreign minister Andrei Gromyko announced, on the bat-

ter of an alleged doctor's certificate, that Wallenberg had died of a heart attack on July 17, 1947, in the Lubyanka, the home and place of the Russians now say he was shot.

Fridley's revelations expose Swedish complicity with the Soviet and Lubyanka pressure put on Moscow by Stockholm, possibly in order to avoid soured relations. The Swedish ambassador in Moscow met Stalin in June 1946 and did not press the case, Moscow offered to exchange Wallenberg for Soviet defectors in

Sweden, but the overtures were rejected.

"It's now clear that more energetic and purposeful action on the part of Sweden during the 1940s could have led to a more successful outcome for Raoul Wallenberg," Mr Persson said. "I should like today, on my own behalf and on behalf of the Swedish Government, to extend our deepest regrets to his relatives for these mistakes."

Although there has been no apology from the Russians, a joint

Swedish-Russian statement resorted with condemnation.

The trials that both Wallenberg from January 19 arouse deep bitterness and on passion," it said. "His illegal arrest and imprisonment and the subsequent actions of the Soviet authorities are a great tragedy. In spite of the fact that the concrete circumstances surrounding the events are still not exactly known, the actions of the authorities at the time must be regarded both

Russia and in Sweden as crimes

Diplomat kan ha avgjort Wallenbergs öde

Expressen
16/1

Av JOHAN WALLQVIST

En mentalsjuk diplomat kan ha avgjort Raoul Wallenbergs öde.

Eller började diplomaten Staffan Söderbloms hälsa vackla sedan han tvingats genomföra Sveriges undfallande politik mot Sovjetdiktatorn Stalin?

1951 lämnade Staffan Söderblom UD på grund av akut mentalsjukdom, 51 år gammal. Det framgår av den svenska arbetsgruppens Wallenbergrapport.

Söderblom var Sveriges sändebud i Moskva 1945-46. Enligt rapporten kan Söderbloms begynnande mentala ohälsa ha bidragit till att han då misskötte fallet Wallenberg.

Budapest – en krutdurk

Söderblom sa bland annat att Wallenberg mördats av tyska Gestapo och hade omkommit i en bilolycka. 1946 sa Söderblom vid ett möte med Stalin att Wallenberg troligen var död.

Söderblom antecknade sedan:

"Stalin verkade frisk och kry, vid full vigör. Hans lågväxta proportionerliga gestalt och det regelbundna ansiktet göra ett särdeles angenämt intryck."

Stalin ska därefter ha gjort sig av med Wallenberg eftersom Söderblom signalerat att Sverige betraktade Wallenberg som död.

Till bilden hör att Budapest var en krutdurk när Raoul Wallenberg var där. Han räddade tiotusentals ungerska judar undan nazisternas förintelse, oavsett yrken. Men från början hade han i uppdrag av finansmannen Jacob Wallenberg att rädda främst ungerska judiska affärsmän och tekniker. Familjen Wallenberg hade affärsintressen i Ungern som skulle räddas undan den sovjetiska offensiven 1944-45. UD var sannolikt informerat om detta, inte minst Staffan Söderblom, politisk chef på UD 1939-42.

Samtidigt agerade de alliera-

DIPLOMATEN Staffan Söderblom (ovan) var Sveriges sändebud i Moskva och förhandlade bland annat om Raoul Wallenberg (till vänster). Enligt Wallenbergrapporten kan Söderbloms begynnande mentala ohälsa ha bidragit till att han misskötte fallet Wallenberg.

des underrättelsetjänster för att Ungern, och kanske framför allt dess flygindustri, inte skulle hamna under sovjetisk kontroll.

Svensk undfallenhet

Sveriges inblandning i västmakternas och familjen Wallenbergs ungerska intressen är

oklar. UD utesluter inte ett samband med Raoul Wallenbergs försvinnande, som också skulle kunna förklara svensk undfallenhet mot Sovjet, även efter 1951.

FOTNOT: Raoul Wallenberg var kusinson till bröderna Jacob och Marcus Wallenberg.

johan.wallqvist@expressen.se

Mentalsjuk diplomat kan ha avgjort Wallenbergs öde

Det svenska Moskväsändebudet Staffan Söderbloms mentala hälsa kan ha bidragit till att han misskötte Raoul Wallenbergs fall omedelbart efter kriget. Det antyder den svenska arbetsgruppens Wallenbergrapport.

■ Söderblom var som minister i Moskva 1945-1946 en av huvudaktörerna i Wallenbergaffären och nu ifrågasätts öppet hans omödmö och mentala hälsa. Söderblom blev mentalsjuk några år efter perioden i Moskva.

En kollega till Söderblom i Moskva, Ingemar Häggblöf, är i sina dagboksanteckningar starkt kritisk och frågande inför Söderbloms agerande där som han ibland tyckte var konstigt, enligt en källa som läst dem.

Väcker nya frågor

Att de svenska misstagen i Wallenbergaffären under åren efter kriget kan ha haft samband med mentalsjukdom hos den svenska nyckelpersonen väcker en rad nya frågor om den sorgliga svenska hanteringen.

Söderblom är långt ifrån den ende som nu anklagas, till och med utrikesminister Östen Undén's handlingar ifrågasätts. En historiker ska nu granska missgreppen.

Söderblom gick bort 1985.

Han kallades 1951 hem från en annan tjänst och lämnade UD på grund av akut mentalsjukdom. Han var då blott 51 år gammal. Några av hans handlingar i Moskva stämmer in på ett förstadium till mentalsjukdom, exempelvis hans i många fall grundlösa och överdrivna optimism.

Söderbloms agerande i Wallenbergaffären beskrivs som anmärkningsvärt i Wallenbergrapporten. Bland annat uppmanade

han julen 1945 sovjetiska UD att säga att Wallenberg inte längre var i livet. Det vore det bästa för Wallenbergs moder som ägnar sig åt meningslöst sökande, tyckte Söderblom enligt en sovjetisk samtalsuppteckning, ett extremt egendomligt yttrande enligt Wallenbergrapporten som kom i fredags.

Översvallande om Stalin

Efter sitt möte med den sovjetiske ledaren Josef Stalin skrev Söderblom översvallande om den sovjetiske diktatorn: "Stalin verkade frisk och kry, vid full vigör. Hans lågväxta proportionerliga gestalt och det regelbundna ansiktet gör ett särdeles angenämt intryck. Hans röst och blick gävo intryck av en vänlig inställning till besökarna." Söderblom beskrivs som en person som agerade undfallande mot auktoriteter. Att han var det vid mötet med Stalin framgår av hans rapport.

Snabb och lysande karriär

Innan han sändes till Moskva var Söderblom chef för den politiska avdelningen för svenska UD 1939-1942 och hade gjort en snabb och lysande karriär.

Även där agerade han undfallande, fast mot Hitler-Tyskland, ansåg den antityska pressen. Söderblom var så kallad polchef under eftergiftspolitikens år. Då tillät Sverige massövergångar av tyska truppstyrkor. Söderblom fick hård kritik och utpekades av oppositionen enligt Wallenbergrapporten som delansvarig för eftergifterna. Men det var regeringen som bar huvudansvaret för transiteringarna.

Söderbloms far var den mångårige ärkebiskopen Nathan Söderblom, som 1930 belönades med Nobels fredspris för eumeniska insatser.

THOMAS HÖJEBERG/TT

Krav på ny Wallenbergkommission

Den borgerliga oppositionen vill att regeringen tillsätter en ny kommission för att gå till botten med fallet Raoul Wallenberg, som moderatledaren Bo Lundgren betecknar som "en varböld både i politiken och utrikespolitiken".

Lundgren, kd-ledaren Alf Svensson, c-ledaren Lennart Daléus och fp-ledaren Lars Leijonborg föreslår i ett brev till statsminister Göran Persson "en allsidigt sammansatt och oberoende kommission". Dess uppgift skall vara att söka svar på de frågor som lämnades obesvarade i den Wallenbergrapport som den svensk-ryska arbetsgruppen lade fram i förra veckan.

Varför Wallenberg offrades är en av dessa obesvarade frågor, anser Bo Lundgren.

– Det räcker inte med en historiker, som statsministern föreslog i förra veckan. Det ger alltför dålig legitimitet och för dålig belysning, säger Lundgren till DN.

Han kan tänka sig att kommissionen leds av en jurist. Någon person med stark internationell bakgrund bör gärna ingå i gruppen. Han betonar att brevet inte skall ses som ett politiskt utspel. Lundgren förnekar dock inte ambitionen att sätta offentlig press på statsministern.

– Det får inte råda något tvivel om att Sverige är berett att göra upp med sin egen historia, heter det i brevet till statsministern.

Göran Persson hade på tisdagskvällen ännu inte fått oppositionsledarnas brev. Han anser emellertid att frågan inte är särskilt kontroversiell.

– Han är lika intresserad som alla andra av att kvarvara frågor i Wallenbergfallet om möjligt besvaras, säger hans presstelesman Jan Larsson. Kurt Mälarstedt

54

DN 17/11

BD 16

Sen statsministerursäkt

55

17
Nerikes Allehanda

Statsminister **Göran Persson** får i dessa dagar uppskattande ord från många håll för att han brett **Raoul Wallenbergs** anhöriga om ursäkt för att den svenska utrikesförvaltningen och ytterst dåvarande utrikesministern **Östen Undén** gjorde sig skyldig till missgrepp i försöken att få klarhet i den svenske diplomatens öde i Sovjetunionen under åren 1945–1947. Det är onekligen också ovanligt att ledande politiker ber om ursäkt för handlande eller – som i detta fall – brist på handlande av tidigare likare uppbyren partivän.

Men varför har denna berättigade ursäkt dröjt så länge? Misstagen och missgreppen i fallet Wallenberg under de första efterkrigsåren har varit väl kända länge.

I den biografi över **Östen Undén** som förre ambassadören och socialdemokratiska riksdagsmannen **Yngve Möller** skrev och som kom 1986 behandlar han utförligt Wallenbergaffären och Undéns roll i denna. Han betecknar svenske Moskva-ministern **Staffan Söderbloms** uttalande vid sitt samtal med **Josef Stalin** 15 juni 1946 att "jag är personligen övertygad om att Wallenberg fallit offer för en olycka eller för rövare" som både onödigt och olyckligt. Redan i juli 1945 hade Söderblom meddelat UD att han inte tänkte företa sig något mer i fallet Wallenberg och att det rådande läge inte var lämpligt att "bedriva saken från Moskva".

Ett skifte skedde på ministerposten i Moskva under 1946. Efter en kort mellanrum av **Gunnar Hägg** blev **Rolf Sohlman** chef för Sveriges Moskva-beskickning och stannade på posten i 17 år. **Aven Sohlman tyckte sig** ha brasklappar när han tog upp fallet Wallenberg med sovjetiska myndigheter. Han antydde sålunda vid olika tillfällen att han var nödd att ta upp ärendet och inte skulle ha gjort det om han inte fått instruktion hemifrån. Det noterar statsvetaren **Bo Petersson** i sin bok "Med Moskvas ögon", utgiven 1994, efter studier i ryska arkiv.

Yngve Möller ger i sin biografi följande omdöme om Undéns inställning och handlande i Wallenbergaffären:

– Det är obestriddligt att Undén de första åren hade en skeptisk inställning till fallet Wallenberg. Dåvarande chefen för UD:s pressbyrå, sedermera ambassadören **Dahlman** säger i samtal med mig att Undén rörde alla tecken på olust och att vara besvärad när han nödgades ta befattning med fallet Wallenberg. **Dahlman** hade många tillfällen att konstatera detta. Undén ogillade att genom detta ärende komma i motsatsställning till Sovjet, och han blev avig och snäv vid föredragningar om fallet.

Yngve Möller finner liksom **Bo Petersson** att Undén kom att ändra attityd i fallet Wallenberg på 50-talet, då rapporter och vittnesmål började strömma in från utländska fångar som frisläppts från sovjetiska fängelser och läger. I en del av dessa vittnesmål figurerade Wallenberg.

I den nye kabinetssekretären **Arne S Lundberg** fick dessutom UD en man som drev på i Wallenbergaffären. Undén blev öppen för att göra en byteshandel med Sovjet. Att han ställde sig kallsinnig till denna

Uttik

Olle Nilsson

tanke tidigare verkar inte minst ha berott på att det var baltiska flyktingar som ryssarna gärna ville ha i utbyte mot Wallenberg. De smärtsamma minnena av baltutlämningen omedelbart efter kriget fanns starka hos honom.

Statsminister **Tage Erlander** blev uppenbarligen också allt mer engagerad i fallet. När **Olof Palme** anställdes som Erlanders medarbetare blev Wallenbergaffären en av de saker som han fick ägna mycket av sin tid åt.

Denna affär kom att skapa betydande dramatik åt de svensk-sovjetiska toppmötena i Moskva och Stockholm. Själv har jag starka minnen av den spänning som låg i luften när **Nikita Chrusjtjov** gästade Sverige 1965 och Wallenbergaffären tycktes kunna hindra tillkomsten av en gemensam kommuniké efter sovjetledarens raseriutbrott. Att svenska

regeringen vid dessa möten lyckades hindra att en definitiv punkt sattes för affären, vilket var sovjetledningens önskan, gör dock inte ansvaret mindre för misstagen i hanteringen av fallet Wallenberg åren omedelbart efter kriget. Det är i detta sammanhang värt att notera att i sina memoarer tar inte **Tage Erlander** med 40-talet då han försvarar

Undéns agerande i Wallenbergaffären.

Ju mer material som kommer fram i Wallenbergaffären, desto klarare framstår det att chansen att få den svenske diplomaten återbördad till Sverige fanns de allra första åren efter kriget, men att **Staffan Söderbloms** uttalande per såliga uppfattning om att en olycka kunde förklara **Raoul Wallenbergs** försvinnande fick Sovjetledningen att tro att svenska regeringen inte var särskilt angelägen att få denne frigiven. En deklarerad personlig uppfattning hos en minister var för Moskva inte en personlig mening han hade, utan en återgivning av den officiella inställningen hos statsledningen.

Utrikesminister **Östen Undén** åtnjöt stor personlig goodwill i Moskva de första åren efter kriget. I sovjetiska ögon sågs han som en rakryggad och "konsekvent" politiker då han i riksdagen försvarade baltutlämningen och arbetade för det stora handels- och kreditavtalet med Sovjetunionen. Som en av de ledande folkrättsexperterna i världen respekterades han också i Moskva. Och att hålla en diplomat fängslad under längre tid var ytterst fråga om ett folkrättsbrott. Sovjetmyndigheterna hade ju också förklarat, omedelbart då det tagit hand om Wallenberg, att denne stod under deras beskydd.

Ett direkt och kraftfullt agerande av Undén i ett fall som ytterst gällde inte minst folkrättsliga principer skulle därför med stor sannolikhet ha avgörande betydelse i fallet Wallenberg. De finns exempel på hur ett sådant agerande gav resultat. Danska Berlin-diplomaters öde vid krigsslutet är ett sådant.

Ofattbar nonchalans vid analys av Wallenbergs öde

I februari 1957 överlämnade ryssarna ett memorandum till svenske ambassadören i Moskva. I sjukvårdstjänstens arkiv i Lubjankafängelset hade man påträffat ett dokument som det fanns grund "att betrakta såsom hänförande sig till Raoul Wallenberg". Det var en handskriven rapport från fängelseläkaren Smoltsov till chefen för säkerhetstjänsten Abakumov och lydde:

Jag rapporterar, att den för Eder bekante fången Walenberg i natt plötsligt avled i cellen, förmodligen till följd av en uppkommen myokardinfarkt. I avslutning till av Eder givna instruktioner att personligen ha tillsyn över Walenberg utber jag mig anvisning om vem som skall få i uppdrag att verkställa obduktion i syfte att fastställa dödsorsaken.

17.7.1947

Chef för fängelsets sanitetsavdelning

Överste i medicinska tjänsten - Smoltsov

I rapporten fanns ett handskrivet tillägg av Smoltsov: "Har personligen underrättat ministern. Order har givits om likets kremering utan obduktion."

Det är viktigt att observera att rapporten sägs ha påträffats i sjukvårdstjänstens arkiv. Det betyder att den inte har skickats i väg. Den skulle annars ha legat i säkerhetstjänstens arkiv. Det stämmer väl överens med rapportens innehåll. Smoltsov har först skrivit rapporten fram till tillägget. Därefter har han varit i kontakt med Abakumov som givit ordern om kremering utan obduktion. I det läget har det inte

längre funnits något skäl att skicka rapporten. Smoltsov gör då tillägget för att markera avsteget från fängelserutinen - fångar skulle vid dödsfall obducera. Sedan stoppar han ner rapporten i sjukvårdstjänstens arkiv. När sedan åtgärder vidtas att söpa igen spåren efter Wallenberg (fångar han varit i kontakt med sätts i ensamcell, hans namn i dokument målas över, fängelsedosiern över honom avlägsnas osv) har den eller de som vidtagit åtgärderna inte förstört rapporten av det enkla skälet att dokumentets existens varit okänd. Rapporten låg ju kvar i arkivet, den hade aldrig sänts i väg.

Detta källkritiska resonemang, som man omöjligen kan gå förbi när det gäller frågan om rapportens äkthet, har totalt negligerats i den nyligen utkomna "Raoul Wallenberg. Redovisning från den svensk-ryska arbetsgruppen". Det är varken mer eller mindre än en ofattbar nonchalans särskilt som resonemanget finns med i ett arbete som tas upp i verkets litteraturförteckning. I stället ägnar sig arbetsgruppen åt att bli spekulerar över om rapporten ändå inte på något sätt är ett skickligt utfört falsarium. På UD om någonstans bör man ha vetenskap om den diplomatiska regeln att aldrig be att få se en främmande makts dokument i original. Det skulle uppfattas som en önskan att undersöka om dokumentet är förfalskat. Följaktligen har Sverige aldrig begärt att få se den handskrivna rapporten. Men om rapporten inte skulle företes var det ju meningslöst att tillverka en skicklig förfalskning.

Men värre än så är det. På ett ställe spekulerar arbetsgruppen

över om inte felskrivningen "Wallenberg" i rapporten är ett försök av en förfalskare att göra dokumentet mera trovärdigt. Det är nästan så att man tror att klockorna stannar. Felstavningen är tvärtom ett starkt argument för att rapporten är äkta.

Alla förfalskare har ett gemensamt, antingen de förfalskar tavlor, sedlar eller dokument, det gäller att ge förfalskningen sken av att vara äkta. På svensk sida uppfattade man stavningen på motsatt sätt. Man ifrågasatte om det verkligen rörde sig om Raoul Wallenberg. Med felstavningen skulle alltså den sluge förfalskaren ha motverkat sitt eget syfte. Däremot är det alldeles naturligt för Smoltsov att stava namnet med enkelt "l". I ryskan har man nämligen en benägenhet att uttala dubbelkonsonanter i främmande ord som enkla. Det gäller i synnerhet "ll". Smoltsov har helt enkelt stavat namnet som han uttalat det.

Det är i själva verket svårt att förstå varför man skall laborera med en förfalskning, särskilt som ryska skriftexperter är fullständigt säkra på att dokumentet är äkta och svenska experter inte motsätter sig den slutsatsen. Skriftanalysen i kombination med innehållsanalysen talar oerhört starkt för att Smoltsovs rapport är äkta och att Wallenberg alltså dog i Lubjanka natten till den 17 juli 1947. Däremot kan man inte med visshet avgöra hur han avled. Men ordern att kremera utan obduktion tyder på att man inte velat avslöja dödsorsaken och det i sin tur tyder på att döden inte varit naturlig.

ELSA OCH HANS VILLIUS

kultur@svd.se

57

Svd 17/1 "Ingen känslusak", sa Undén

Svd:s avslöjande av innehållet i den senaste Wallenbergutredningen (2/1) bidrog till att fokusera debatten på rätt sak: statens ansvar för enskilda svenskers öden vid ofrivilliga försvinnanden utomlands. Som vi skrev på denna sida den 4 januari, apropå bilden av den dåvarande regeringens agerande – hur skulle den svenska regeringen agera i dag om en svensk diplomat "försvann" på uppdrag i främmande land, bortförd av en stormakt?

Ja, vad skulle en medborgare med större rätt kunna begära av sin stat än att dess ledning engagerar sig för att bringa klarhet i fall där det är uppenbart att främmande makt av politiska skäl inte vill bidra till att sanningen kommer fram?

Kartläggningen av det officiella agerandet i skandalen Wallenberg har lett till stor enighet i kommentarerna, och statsministern har passande bitt familjen om ursäkt för utrikesförvaltningens dåtida agerande.

Med rätta har skuldbördan fallit tungt på ambassadören Staffan Söderblom och utrikesministern Östen Undén. Men det är alltför bekvämt att skylla allt på enstaka syndabockar. Därför måste professionella historiker gå vidare med att försöka klargöra vad regeringen

Mats Johansson
mats.johansson@svd.se

vid den tiden visste, änket och beäkt, särskilt Tage Erlander, statsråd 1944–46 och därefter statsminister.

Delade den verkliga Undéns uppfattning att utväxling var otänkbar, att det skulle ha varit "människohandel" att försöka få hem en fångslad svensk diplomat i någon slags bytesaffär?

Aftonbladet förefaller att förneka ens möjligheten (13/1): motparten "nekade till att känna till det minsta om Wallenberg" och hur skulle man då kunna förhandla? På den punkten väljer AB att ställa sig på ljugardoktrinen sida. Utredningens svenske ordförande Hans Magnusson utgår från att Stalin själv gav order om gripandet av Wallenberg. Det var den svenske ambassadören som drev linjen att de sovjetiska myndigheterna inte visste något. Den ryska arbetsgruppen skriver om ryska vinkar om utväxling. Och enligt Söderbloms uppteckningar av ett samtal med Stalin den 15 juli 1946 var diktatorn insatt i ärendet. Några månader tidigare hade just en utväxling ägt rum, mellan Sovjetunionen och Schweiz, avhoppare mot diplomater.

Aftonbladets självpåtagna blygsamhet när det gäller retroaktiva rekommendationer av förhandlingstaktik understryks av ett annat argument mot byteshandel, stämningen i Sverige

lige som anisovjetiska, där bara vad Tingsten skulle ha skrivit! Ja, tänk om Wallenberg hade kunnat återbördas i triumf, räddad ur Stalins klor.

Ligger det då inget i Undéns principiella motstånd mot att bedriva människohandel? Förvisso är det en motbjudande hantering, men hur var det med rättrådigheten vid den tiden? När Stalin kallade ställde den svenska regeringen upp alldeles utan krav på motpresationer och levererade i januari 1946 – parallellt med Wallenbergprocessen – skändligen hundratal flyktingar i den sk baltutlämnningen. Man hade god träning; 1944 skickades tusentals ryska flyktingar, som hade fått en fristad i Sverige, mot sin vilja tillbaka till Sovjet. Lika behjälplig var regeringen efter krigsslutet 1945 när man på hösten utlämnade tusentals tyska soldater från interneringsläger i Backamo, medan förfärliga scener utspelades. Som Jarl Ellsén och Hans Westermark framhåller i boken *Främmande ubåt sänks på svenskt vatten* (om den tyska U3503, som sänktes utanför Göteborg) stred även denna utlämning mot konventioner och folkrätt.

Effektiva, de där svenskarna, när det gäller flyktingar. Som Östen Undén denna gång motiverade regeringens beslut: "Frågan kan inte bedömas som en känslusak." Nej, inte en enda av dessa kunde bytas mot Raoul Wallenberg.

SVERIGES AMBASSAD
BUDAPEST

18/1

58
Ungersk media om Raoul Wallenberg

Bifogat återfinns pressklipp publicerat efter offentliggörandet av arbetsgruppens rapport, i ambassadens översättning.

Bifogad artikel den enda som bygger på ungerska korrespondenters uppgifter, övriga artiklar bygger på uppgifter från Dagens Nyheter, Washington Post och Reuters (se hbr Frumexie-Lundvik 2001-01-18).

The Wallenberg-enigma persists

Népszabadság, 13 January 2000

-from our Moscow correspondent

The Swedish-Russian joint Committee, investigating the fate of Raoul Wallenberg arrested by the Soviets in Budapest in the Second World War, could not reach a common standpoint. According to the report issued yesterday on the closing session of the body -established ten years ago- the Swedish diplomat who had saved several thousand Jews probably did not die in 1947, as it was formerly believed. According to the Stockholm report after 1947 he was incarcerated in a Soviet prison and Soviets wanted to exchange him to Soviet dissidents having fled to the West.

However, the Russian side considers the execution of the diplomat in Lubyanka, in 1947 as unambiguously proved, therefore further searches would make no sense. In the same time, according to the Swedish members of the Committee the proofs presently available are insufficient to expressly say: the diplomat died. Swedish Prime Minister Göran Persson stated: it is not ruled out that he is still alive and the Swedish Government continues the investigations.

The press release issued after the Stockholm Committee's conference yesterday establishes that the key-documents of the case have disappeared from the Soviet Archives, fact that indicates: the authorities had tried to obliterate the traces. The document stresses that the committee "pays its respect to Wallenberg and the selfless activity" he performed for the sake of saving Hungarian Jews. The Committee emphasises on that the parties will continue to collaborate for the interest of continuing the investigation and revealing the unknown facts.

According to the news a statue of Wallenberg will be unveiled in Moscow on January 18. On the other hand, in the Russian capital data was found indicating that Wallenberg addressed a letter to Stalin. It is not known whether the Lubyanka prison administration did forward the letter or not. Wallenberg asked also to inform the Swedish Embassy in Moscow about his whereabouts but his Russian wardens answered: Stockholm is not interested in knowing his fate.

**Bilaga till pressklipp om den svensk-ryska Wallenberg-
kommissionens rapport som presenterades
den 12 januari 2001**

Innehåller kompletterande klipp från svensk och internationell press.

Publications

Library

Search by Words

Search by Company

Search by Industry

Search by Person

Customize This Area

Set your preferences for the number of headlines displayed, article format and more.

DOWNLOADED

Format to Print/Save

Return to Headlines

Article 25

Report criticizes handling of Wallenberg case, leaves fate a mystery

By KIM GAMEL
Associated Press Writer

01/12/2001

Associated Press Newswires

Copyright 2001. The Associated Press. All Rights Reserved.

STOCKHOLM, Sweden (AP) - Investigators studying the fate of **Raoul Wallenberg** have left open the possibility that the prominent diplomat did not die in a Soviet prison in 1947 and implied that Swedish officials did not do enough to save him.

The 362-page report by the Swedish-Russian panel, set up in 1991, left many unanswered questions about the Swedish diplomat revered for helping tens of thousands of Jews escape Nazi-occupied Hungary. He was arrested in 1945 after the Soviets entered that country and the Russians claim, without offering proof, that he died in a Soviet prison in 1947.

But some researchers say they believe Wallenberg did not die in 1947 but was isolated under a false identity in the Gulag penal system and could have lived as late as the 1980s. Former prisoners claim to have seen Wallenberg alive in the 1970s and 1980s.

Swedish members of the panel on Friday refused to rule out the possibility that Wallenberg lived beyond 1947 and said it was important to keep searching for clues.

"The most interesting possibility is death by execution or by violence but we have not been able to find sustainable evidence," said Hans Magnusson, a Swedish member of the panel. "Therefore we cannot exclude that he lived much longer."

The Russians, however, insisted that Wallenberg died in 1947 and their work was done.

"Everything has been done that could be done to establish the fate of **Raoul Wallenberg**," said Vyacheslav Turchin, a Foreign Ministry official leading the Russian side.

Russian investigators conceded, however, that nothing could be certified as much of the evidence had been destroyed.

With 71 blue binders of newly declassified Wallenberg-related documents on shelves behind them, panel members suggested that an initially slow and confused response by the Swedish government to Wallenberg's disappearance probably gave the Soviets an impression of nonchalance.

"Sweden acted to some degree as if **Raoul Wallenberg's** release was not desirable, or was sending double signals," Swedish investigators said.

1/15/01 1:02 PM

10
Prime Minister Goeran Persson apologized to Wallenberg's family for "mistakes" that were made and said the government would provide more resources for future research.

"We must continue with our efforts to obtain new facts which would throw light on Wallenberg's fate," he said. "These efforts must be based on the assumption that **Raoul Wallenberg** may have lived after 1947."

Critics have faulted Sweden for initially accepting Soviet assurance that Wallenberg was being held for safekeeping, then not insisting on his return for fear of spoiling negotiations of a trade agreement with Russia.

The report suggested the Soviets wanted to exchange Wallenberg for defectors and other Russians in Sweden, but the offers were rebuffed.

"Mistakes were made in the very first years that influenced very much the fate of my brother," said Wallenberg's half-brother, Guy von Dardel.

Wallenberg - a member of one of Sweden's wealthiest and most prominent families - distributed Swedish passports to Jews in deportation trains and on death marches, won diplomatic protection for whole neighborhoods in Budapest and organized food and medical supplies. His efforts are credited with saving at least 20,000 lives.

He was arrested on espionage charges in Budapest soon after the Soviet army entered in January 1945, and he vanished at the age of 32.

Moscow first claimed he was killed during fighting in Budapest, then that he was taken under the protection of Soviet troops. A 1957 Soviet memo said Wallenberg died of a heart attack in Soviet custody in 1947.

Last month, Russia acknowledged for the first time that Wallenberg and his driver were imprisoned for political reasons until they died in 1947. The two men were officially rehabilitated as "victims of Soviet repression," but Russian prosecutors failed to provide details about how, where or when they died.

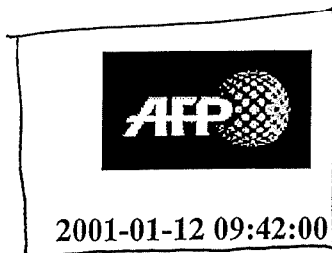
"We will come to the real conclusion of what happened eventually, but we need complete access to documents," said researcher Marvi Makinen, himself a former Soviet prisoner.

—
On the Net:

Swedish foreign ministry,
<http://www.utrikes.regeringen.se/inenglish/index.htm>

Jewish Student Research Center,
<http://www.usisrael.org/jsource/biography/wallenberg.html>
AP Photos NY108, STO101; AP Graphic **RAOUL WALLENBERG**

1/15/01 1:02 PM

[Next](#)
[Previous](#)
[Back](#)
 Source: AFP - World News in English
 Country: Sweden

2001-01-12 09:42:00 Wallenberg may have lived beyond 1947: Swedish-Russian report

ATTENTION - ADDS details ///

STOCKHOLM, Jan 12 (AFP) - Swedish diplomat Raoul **Wallenberg**, who saved thousands of Jews during World War II, may not have been killed by the KGB in 1947 as Moscow has claimed but may have lived beyond that, a Swedish-Russian working group concluded Friday.

The group, set up in 1991 to determine the fate of the diplomat who disappeared after being summoned to Soviet military occupation headquarters in Budapest in 1945, failed to draw any definitive conclusions in its 362-page report published Friday.

But it suggested that **Wallenberg** may have been kept alive as a "secret" prisoner in isolation in Soviet jails, with the intention of using him as exchange currency with the West.

A Russian investigating body acknowledged last month for the first time in over half a century that he had been executed by Stalin's secret police in 1947, aged 34, two years after his detention.

But the working group said it was not convinced of that.

"The Russian announcement of Raoul **Wallenberg**'s death could only be accepted if it were confirmed beyond any reasonable doubt. This has not happened, partly for want of a credible death certificate, and partly because the testimony about Raoul **Wallenberg** being alive after 1947 cannot be dismissed," the report said.

"The burden of proof regarding the death of Raoul **Wallenberg** lies with the Russian government," it said.

The report presented two main hypothesis: that **Wallenberg** died in July 1947 "in all probability of unnatural causes"; or that "he was 'hidden away' or isolated somewhere where he was unable to make contact with other prisoners, possibly under a concealed identity."

"As far as can be judged, the original ulterior motive may have been to use Raoul **Wallenberg** in an exchange or, in other words, to hand him over only in return for compensation," it said.

The working group said it had "not succeeded in finding satisfactory answers to a large number of questions because insufficient basic data has been recovered," and noted that its arguments were "based largely on hypotheses."

It called on any countries holding information pertaining to the **Wallenberg** case to open their archives.

On Friday, the Swedish government released nearly all of its classified archive material on Raoul **Wallenberg**, or four-fifths of its material.

Wallenberg worked in the Swedish embassy in Budapest during the Nazi occupation, using his diplomatic status to save tens of thousands of Jews from being sent to Nazi death camps. He was supported in his efforts by Sweden and the United States.

He provided Jews with Swedish passports, bought off Hungarian fascists and Nazis, and associated with Adolf Eichmann, the SS officer

who promoted the Adolf Hitler's programme to exterminate Europe's Jews.

However after Soviet forces expelled the Germans from Budapest, they became suspicious of the diplomat's links with the Americans, and he was summoned to Soviet headquarters in the Hungarian town of Debrecen.

Before leaving for what was to be a fatal encounter, the young Swede confided to his friends: "I don't know if I'm going to Debrecen as a guest or a prisoner." Those were to be his last known words.

Accused of espionage, **Wallenberg** was arrested and imprisoned under a direct order from the deputy defense minister, Nikolai Bulganin. All trace of him was then lost.

From 1957 the Soviet Union put about an official version according to which the diplomat had died of a heart attack two years after his arrest, on July 17, 1947, in the Lubyanka prison at KGB headquarters in Moscow.

po/ns

Copyright AFP (Agence France Presse)

Distributor: Nobicon
2001-01-12 10:44

 [Next](#) [Previous](#) [Back](#)

A LOOK AT ...

The Raoul Wallenberg Case

DID HE DIE, AND WHEN? Last month, an official Russian commission admitted that the Swedish diplomat who saved Hungarian Jews in World War II had been wrongfully arrested by Soviet forces liberating Hungary in 1945 and executed 2½ years later. But the Russian track record of truth on the matter is poor—the Soviets originally claimed Wallenberg had been killed in street fighting in Budapest, then later maintained he had died of a heart attack while imprisoned in Moscow. Eyewitnesses have reported seeing him in the Soviet gulag as late as the '60s. Can we ever know what really happened to Wallenberg? And why should the world continue to care?

Arne Ruth is former editor-in-chief of the Swedish daily Dagens Nyheter. He was awarded Sweden's Grand Prize for Journalism in 1997 for his investigative reporting on the Swedish-German relationship during WWII.

A Casualty Of Pragmatism And Passivity

By ARNE RUTH

In 1993, 30 members of the Raoul Wallenberg Committee of the United States came here to celebrate the war-time rescuer of Hungarian Jews. At a candlelit dinner in the ancient Palace of the Nobility, U.S. Rep. Charles Rangel (D-N.Y.) raised an intriguing question: Why hadn't Sweden long ago included a figure of such moral stature more prominently among its national heroes? After all, the United States had made Wallenberg an honorary citizen in the early '80s. Perhaps, Rangel reflected, Sweden's neutral government had felt certain constraints on its actions at the apogee of Soviet power, but that was past history.

More than seven years later, though, Wallenberg is still not fully recognized in his native country. Even the plan to place a statue of him at a central location in downtown Stockholm is on hold. This is due in part to the enduring mystery of his where-

abouts after his arrest by Soviet troops in January 1945. This mystery has not been cleared up by the Russian prosecutor general's recent official announcement that Wallenberg was shot by KGB authorities in 1947. A spokesman for the Swedish Foreign Office dismissed that claim as "one more version" in a series of contradictory accounts of Wallenberg's fate that have come out of Moscow over the years. Wallenberg's family has rejected it outright for lack of supporting documentation.

Yet if the Wallenberg enigma lives on, it does so because Sweden has contributed to its persistence. The Russians have stonewalled and changed their stories about Wallenberg. But historically, political pragmatism has marked Swedish handling of the case as well. Sweden never vigorously pursued his release from Soviet custody in the early period after his arrest. After 1957, when Russian leaders claimed Wallenberg

had died of a heart attack in a Soviet prison 10 years earlier, Swedish passivity became policy. In a secret memo, Östen Undén, then minister of foreign affairs, accepted the Russian story and warned against disturbing "a friendly relationship" by holding a "continuous grudge" against the Soviet Union.

Between 1965 and 1979, the Wallenberg case was never raised in diplomatic correspondence with Moscow. Instead of being upheld as a major national issue, it vanished from public view, to reemerge only when the international media reported new claims by former Soviet prisoners that they had seen Wallenberg in the gulag. Wallenberg's mother and stepfather, Maj and Fredrik von Dardel, persisted in asking for a full investigation until their deaths in 1979, but most of the time, official Sweden met their demands with thinly veiled impatience. The Wallenberg issue was seen as an extension of Swedish foreign policy, not as a missing persons case.

Now, Wallenberg's half-brother and half-

sister, Guy von Dardel and Nina Lagergren, keep his case alive, continuing to pursue unanswered questions. Von Dardel achieved a crucial breakthrough when he used the glasnost thaw to force Moscow to open some of its archives and established an international commission in 1990 to study Soviet prison records. A year later, the Swedish and Russian governments agreed to sponsor an official joint working group to investigate the Wallenberg case. The group will issue two reports on Friday. Accompanying them will be separate reports by three independent consultants. I have followed the Wallenberg research closely and have had in-depth discussions with two of the consultants. I'm also familiar with the main findings of all three reports. If they are any indication, the riddle of Raoul Wallenberg's fate is far from solved.

When von Dardel and Lagergren met with Soviet officials in 1989, they were presented with a number of items: Wallenberg's passport, car registration, address and calendar books for his mission to Budapest in 1944, a gold cigarette case and notes in various foreign currencies. The Soviets maintained these supposedly long-lost items had been unexpectedly found when old wooden shelves in the KGB archives were replaced.

The existence of those belongings is a possible sign that there is more to the story than has ever been told. One of the consultants, Susan Mesina, spent months on end delving into Russian archives. She maintains that the Soviet system strictly regulated how a prisoner's valuables and money were handled. If such property was not confiscated before a prisoner was sentenced, it would follow him through the gulag system. When he died, it was either turned over to relatives or confiscated by the state within six months. In Mesina's view, the fact that Wallenberg's belongings remain intact more than 40 years after his supposed death indicates that documents relating to his imprisonment have been kept as well, even though Moscow has long claimed that all such documents were destroyed decades ago. Based on some of the documentation she found, Mesina believes that Wallenberg's identity may have been changed in the summer of 1947, and that he became either a secretly numbered prisoner or a prisoner under a different name.

The meticulous organization of Soviet

prison records has been a key element in the consultants' investigation. Soviet documentation of politically prominent foreign prisoners is almost unequaled in thoroughness. Both Mesina and consultant Marvin W. Makinen (a former Soviet prisoner himself) say their findings indicate that there are traces in the Soviet prison archives pointing to Wallenberg's survival beyond 1947. With the aid of a computer expert, Makinen did an extensive analysis of cell occupancy and movements of prisoners in and out of the infamous Vladimir prison in Moscow. The cells occupied by normal prisoners can be ascertained from prisoner registration cards; but cells containing secret prisoners are indicated as empty spaces. Makinen was able to relate eyewitness reports, well into the '60s, of Wallenberg's presence in the prison to periods when such empty spaces appeared.

Meanwhile, the third consultant, Susanne Berger, reports that her research into long-neglected eyewitness testimony also raises questions about Wallenberg's death in 1947. Her findings urge a critical examination of indications that the Soviets may have made overtures to Sweden regarding a possible prisoner exchange involving Wal-

lenberg on three occasions, the last in 1966, but that Sweden turned them down. She also maintains that many Swedish records, including eyewitness testimonies from 1970 to the present, have remained closed to her and the other consultants. Neither has the Foreign Office produced any foreign intelligence documents relating to the case, reaching as far back as World War II.

Are the Russians telling the truth now in saying that Wallenberg was shot in 1947? What would be their motive for lying? Will we ever feel that we know the full story of Wallenberg's arrest, disappearance and death? Real progress is possible if direct access to documents is granted and a systematic evaluation of the material pursued. The slightest suspicion that Russian or Swedish definitions of national interest still influence independent access to that knowledge is disturbing. If it persists, the answer to the last question may well be no. The sad fact is that it needn't have been this way, if the matter had been treated as it should have been from the beginning: as a universal human issue transcending all borders and political concerns.

[Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)
Källa: **TT**
Land/ort: **Stockholm**

2001-01-10 06:12 Forskare: Wallenberg levde i slutet av 80-talet

Raoul Wallenberg dog troligen 1989, och inte redan 1947 som de ryska myndigheterna påstod nyligen.

Det hävdar tre forskare i en rapport som blir offentlig på fredag. I rapporten, som Expressen tagit del av, står att **Raoul Wallenberg** fördes till en psykiatrisk klinik i Moskvaområdet på 1980-talet.

*"Dokument visar att **Wallenberg** fördes till ett mentalsjukhus i Moskvaområdet 1981. USA:s underrättelsetjänst CIA har också arkiverat vittnesuppgifter från 1983 där ryska tjänstemän förklarar att **Wallenberg** då fanns på en psykiatrisk klinik utanför Moskva, säger forskaren Susan E Mesina i till tidningen."*

Hon har tillsammans med kollegorna Susanne Berger och Marvin W Makinen kommit fram till att **Wallenberg** hölls som en hemlig fånge, avsedd att användas som utväxlingsobjekt i väst.

Susanne Berger har tidigare anklagat svenska utrikesdepartementet för att ha avvisat ryska inviter om att utväxla **Wallenberg** mot bland andra spionen Stig Wennerström på 1960-talet.

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2001-01-10 06:13

[Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)

[Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)Källa: **TT**Land/ort: **Stockholm**

**2001-01-10 13:21 Fortsätt utforskningarna
kräver Wallenbergexperter
Acceptera inte Rysslands påstående att Raoul
Wallenberg dog redan 1947. Det är budskapet
från de tre utländska forskare som utrett hans
öde på uppdrag av svenska UD.**

På fredag avslutar den svensk-ryska
Wallenbergkommissionen sitt nästan tioåriga försök att
klargöra **Wallenbergs** öde. Det står klart att detta inte
har lyckats.

Wallenbergs halvbror Guy von Dardel, som ingår i den
svenska arbetsgruppen, anser att arbetet avbryts i
förtid.

Den ryska delen av rapporten väntas slå fast år 1947
som tidpunkt för **Wallenbergs** död.

De tre utländska forskarna, amerikanerna Susan
Mesinai och Marvin Makinen samt Susanne Berger från
Tyskland, offentliggjorde på onsdagen en kort
sammanfattning om **Wallenberg**. Forskarna och von
Dardel anser att fortsatt arkivgrävande skulle kunna
bringa klarhet i vad som hände.

Slutsatser

Deras slutsatser efter åratal av forskning i ryska arkiv:

Det mest troliga är att **Wallenberg** inte dog 1947,
vilket Ryssland och Sovjetunionen hävdade länge. Det
finns ingen acceptabel dokumentation om dödsfallet.

Det starkaste beviset för när han dog kom 1989 då
hans ägodelar överlämnades till **Wallenbergs**
anhöriga. Det var i överensstämmelse med sovjetiska
procedurer när fångar dog. Staten stal inte från
fångarna och därför skulle ägodelarna återgå till
slakten.

Sovjetunionen lät 1947 troligen **Wallenberg**
"försvinna" i Gulag, antingen som en av mycket få
"numrerade" i stället för namngivna fångar, eller som
omdöpt fånge.

Wallenberg satt 1947-1949 troligen i fängelse i Moskva, 1949-1952 i ryska Fjärran östern, 1952-1954 i Vorkuta, 1954-1970 i Vladimir i Ryssland.

Vandenberg

Marvin Makinen, professor i biologi vid University of Chicago, har gjort en oerhört detaljerad analys av just Vladimirfängelset där han själv satt inspärrad 1961-1963. Han har katalogiserat arkivuppgifter om vilka fångar som satt i vilka celler under åren 1947-1972, och kartlagt 8 000 fångar och 98 000 cellbyten.

Makinen har specialstuderat tredje våningen i den avdelning där forskarna misstänker att **Wallenberg** hölls fängslad. Han hörde själv talas om svensken "Vandenberg" i fängelset.

Efter dataanalyser finner Makinen det "högst sannolikt" att **Wallenberg** hölls som fånge i Vladimir och "starka indikationer" att **Wallenberg** fanns där in på 1970-talet.

Inga bevis

Men de utländska forskarna har inte funnit några otvetydiga bevis för att **Wallenberg** levde efter 1947, bara starka indicier. Det är uppenbart att de och Guy von Dardel oroar sig över att svenska UD på fredag kommer att sätta slutpunkt för Wallenbergaffären. Detta är troligen bakgrunden till deras rapport på onsdagen.

Deras relationer till UD är inte de bästa. En av forskarna, Susanne Berger, kritiserar UD skriftligen för att ha förvägrat dem tillstånd att studera svenska hemliga arkiv om **Wallenberg**.

Thomas Höjeberg/TT

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2001-01-10 13:22

 [Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)

[Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)
Källa: **TT**
Land/ort: **Stockholm**

2001-01-11 10:07 Wallenbergdokument släpps fria

Regeringen beslöt på torsdagen överraskande att offentliggöra nästan alla tidigare hemliga dokument om **Raoul Wallenbergs** försvinnande.

Dokumenterna omfattar hela sju hyllmeter från UD:s arkiv och kommer att göras tillgängliga för medierna på fredag, då den svensk-ryska gemensamma Wallenbergkommissionen lämnar sin slutrapport, omtalar UD.

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2001-01-11 10:09

[Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)

[Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)
Källa: **TT**
Land/ort: **Stockholm**

**2001-01-11 14:45 Det hemliga Wallenbergarkivet
offentliggörs
Nästan allt tidigare hemligt arkivmaterial om
Raoul Wallenbergs försvinnande offentliggörs,
beslöt regeringen på torsdagen.**

**Det rör sig om sex hyllmeter som kommer att
förevisas när den svensk-ryska
Wallenbergkommissionen på fredag presenterar
sin slutrapport.**

Kommissionen höll sitt avslutande möte på torsdagen, inför den presskonferens på fredagen då resultatet av nästan tio års arbete redovisas.

Regeringen släpper det känsliga arkivmaterialet nu eftersom offentliggörandet inte längre kan störa kommissionens arbete. Regeringen har länge önskat släppa dokumenten, men inte vågat på grund av utredningen.

Ryska nyheter

Fyra femtedelar av materialet är sådant som inte tidigare har offentliggjorts. UD:s arkivchef Bernt Fredriksson säger dock att de nyheter som kommer att redovisas på fredagen framför allt är dokument som hittats i ryska arkiv, snarare än de som fanns i det hemliga svenska Wallenbergarkivet.

Någon klarhet om vad som hände med **Wallenberg** sedan han greps av ryska styrkor utanför Budapest för 56 år sedan väntas inte kommissionen kunna rapportera. Många frågetecken kvarstår, bland annat tidpunkten för hans död.

Sovjetunionen och Ryssland har hävdats att han dog 1947 men det tror åtminstone inte de utländska experter som UD anlitat på.

Torterades ihjäl?

Han kan inte ha avrättats eller dött av sjukdom 1947, då skulle det finnas dokumentation. Den enda möjligheten är att han "försvann" under hemligt nummer eller nytt namn i Gulagarkipelagen, eller att

han dog 1947 av våld under förhör, säger en av experterna, Susan Mesinai till TT. Om han torterades ihjäl av misstag skulle det kunna förklara frånvaron av dokumentation.

Svenska UD har anlitat flera oberoende utländska experter för att utreda fallet, men trots detta har UD inte släppt det hemliga materialet i arkiven. Experterna har förgäves bett att få full tillgång till det. Nu släpps alltså arkivet, dagen före kommissionens slutrapport.

"Jag är glad att materialet släpps, säger Mesinai som är från USA. Men av de sju möjliga utredningsvägar jag hade kunde jag bara följa två eftersom jag inte fick full insyn."

Tacksam

Hon understryker trots denna kritik att hon är tacksam för att UD betalat hennes efterforskningar under tre år, det skulle knappast något annat lands regering ha gjort på liknande sätt.

Mesinai hoppas att forskningen kring **Wallenberg** kommer att fortsätta. Nu när materialet släpps av UD ökar möjligheterna att få klarhet genom att bearbeta informationen i datorer.

En halv till en hyllmeter förblir hemligstämplade. Det rör sig om exempelvis interna svenska bedömningar av Sovjetunionens och Rysslands uppgifter, uppteckningar av förtroliga samtal med ryska representanter samt material från andra länder, huvudsakligen underrättelsematerial.

Det material som nu släpps finns samlat i 71 tjocka pärmar och ska visas upp vid en presskonferens på fredagen. Det är mycket svårgenomträngligt, varnar arkivchefen Fredriksson.

Thomas Höjeberg/TT

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2001-01-11 14:46

▼ [Nästa](#) ▲ [Föregående](#) ↩ [Tillbaka](#)

[Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)
Källa: **TT**
Land/ort: **Stockholm**

**2001-01-12 10:30 BRÅDSKANDE: Wallenbergs
öde ännu oklart
Sverige är ännu inte berett att acceptera att
Raoul Wallenberg är död. Det framgår av den
tioåriga svensk-ryska utredning som offentliggörs
på fredagen.**

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2001-01-12 10:31

[Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)

▼ [Nästa](#) ▲ [Föregående](#) ↩ [Tillbaka](#)

2001-01-12 10:43 (wallenberg4: Sovjet undertryckte sanningen)

Samtidigt uppmanar svenskarna Ryssland att göra mer arkivmaterial tillgängligt än man gjort hittills. Den svenska rapporten konstaterar att under hela affärens gång har Sovjetunionen konsekvent undertryckt sanningen.

Från svensk sida avfärdas teorin om att **Wallenberg** var spion för OSS, föregångaren till den amerikanska underrättelseorganisationen CIA.

Sovjetunionen misstänkte av allt att döma att **Wallenberg** var spion, för Tyskland eller för USA.

Men de flesta frågorna kring **Wallenbergs** öde är obesvarade, konstaterar utredningen.

Den ryska tolkningen är att **Wallenbergs** öde beseglades av det svenska ointresset för honom efter kriget.

Enligt ryska experter fattades det "definitiva för **Wallenberg** så fatala beslutet" när svenska regeringen åren efter kriget uppenbarligen fann sig i sakernas tillstånd och inte tog upp hans fall på utrikesministernivå. Då fattades beslutet att "sätta punkt för den olösta frågan om **Wallenberg**", skriver den ryska rapporten.

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2001-01-12 10:44

▼ [Nästa](#) ▲ [Föregående](#) ↩ [Tillbaka](#)

[Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)

2001-01-12 10:44 (wallenberg5: Göran Persson ber om ursäkt)

I samband med att utredningen presenterades på förmiddagen bad statsminister Göran Persson Raoul **Wallenbergs** anhöriga om ursäkt för de försummelser svenska regeringen kan ha begått under 1940-talet i försöken att få klarhet i **Wallenbergs** öde.

Han lovade också att ansträngningarna skall fortsätta och att ytterligare efterforskningar skall göras.

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2001-01-12 10:45

[Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)

[▼ Nästa](#) [▲ Föregående](#) [↩ Tillbaka](#)

2001-01-12 10:49 (wallenberg6: Svensk kritik mot Sveriges agerande)

Även den svenska rapporten kritiserar Sveriges sätt att hantera ärendet:

Sverige agerade som om man inte ville ha **Raoul Wallenberg** frigiven, eller skickade dubbla signaler.

Den svenske ambassadören Staffan Söderblom försvagade kraften i de svenska kraven om **Wallenberg** genom att säga att han trodde **Wallenberg** omkommit i Ungern. Vid ett tillfälle direkt uppmanade han det sovjetiska utrikesdepartementet att ge ett sådant besked. Han underlät också att kräva **Wallenbergs** frigivning när han fick företräde hos den sovjetiske ledaren Josef Stalin, framgår det av rapporten.

Den ryska sidan har inte lyckats förklara hur **Wallenberg** dog men hänvisar till ett dokument från utrikesminister Vjatjeslav Molotov 1947 som ville ha ett förslag om hur Wallenbergärendet skulle "likvideras".

Den svenska rapporten diskuterar uppgifterna om att det förekom ryska antydningar om att utväxla **Wallenberg** men de var för vaga för att uppfattas av den svenska sidan. Rapporten avslöjar att också Sverige i Moskva 1979 gjorde trevare om att få **Wallenberg** utväxlad mot den i Sverige spiondömde Stig Bergling. Ryssarna var dock ointresserade och en kontaktman från KGB hänvisade till de tidigare uppgifterna att **Wallenberg** dog 1947.

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2001-01-12 10:50

[▼ Nästa](#) [▲ Föregående](#) [↩ Tillbaka](#)

[Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)

2001-01-12 10:51 (wallenberg7: Lundgren: "Hans öde en skamfläck för Sverige")

Wallenbergs öde är en skamfläck för svensk historia och måste få en fullständig belysning, kommenterar moderatledaren Bo Lundgren i ett pressmeddelande.

Han finner att utredningen lämnar flera viktiga frågor obesvarade och kräver därför att regeringen tillsätter en fristående kommission av oberoende fackhistoriker för att utreda den svenska regeringens hantering av fallet.

Trots de många årens arbete görs ingen egentlig analys av den svenska regeringens agerande, påpekar Lundgren.

"Återigen bekräftas mönstret att Sverige har mycket lättare att göra upp med andra länders historia än sin egen".

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2001-01-12 10:53

[Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)

▼ [Nästa](#) ▲ [Föregående](#) ↩ [Tillbaka](#)

2001-01-12 10:58 (wallenberg8: Persson: Sanningen återstår att finna)

Den svenska regeringen måste fortsätta att utreda vad som hände med Raoul **Wallenberg**, enligt statsminister Göran Persson.

"Vi måste fortsätta att söka efter sanningen och få visshet även om vi nu fått ytterligare några upplysningar som är värdefulla, inte minst vad gäller den svenska utrikesförvaltningens agerande tiden efter hans gripande. Men sanningen återstår att finna."

Göran Persson, som kommenterade Wallenbergfallet vid de nordiska socialdemokraternas träff utanför Oslo, ser mycket allvarligt på kritiken om att den svenska utrikesförvaltningen missade möjligheten att eventuellt utväxla **Wallenberg** efter kriget.

"Det är en mycket allvarlig kritik och långtgående. Dessvärre tycker jag att det ser ut som om det finns stöd för ett sådant påstående i de dokument som redovisas."

Göran Persson framförde därför en ursäkt från den svenska regeringen till Raoul **Wallenbergs** syster och bror på torsdagskvällen.

*"Jag har direkt till Raoul **Wallenbergs** syster och bror framfört den svenska regeringens beklagande över det sätt på vilket utrikesförvaltningen skötte den här frågan 1945, -46 och -47. Jag har tyckt att det finns underlag i det här materialet som är av sådant slag att det är på sin plats att den svenska regeringen direkt till familjen framför ett djupt beklagande till familjen."*

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2001-01-12 10:59

▼ [Nästa](#) ▲ [Föregående](#) ↩ [Tillbaka](#)

[Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)

2001-01-12 11:04 (Wallenberg9: Svårt tro allt förstörts)

Raoul Wallenbergs halvbror Guy von Dardel kommenterade den ryska delen av utredningen med att han har svårt att tro att alla dokument om **Wallenbergs** öde förstörts, vilket ryssarna hävdar.

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2001-01-12 11:06

[Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)

◀ Nästa ▲ Föregående ↩ Tillbaka

2001-01-12 11:20 (wallenberg10: Rysk öppning för fortsatt utredning)

Ingen slutpunkt kan sättas för efterforskningarna om **Wallenbergs** öde, sade kabinetssekreterare Hans Dahlgren när han inledde fredagens presskonferens i samband med att rapporten offentliggjordes.

Han sade också att en forskare ska granska den svenska utrikesledningens agerande i Wallenbergfallet och att det även i fortsättningen ska finnas en handläggare för fallet på UD.

På podiet fanns också 6,5 hyllmeter pärmar med Wallenbergmaterial från 1971 fram till i dag.

Ambassadör Hans Magnusson, som varit ordförande i den svenska delen av arbetsgruppen, sade att man inte kan utesluta att **Wallenberg** levde längre än till juli 1947 - den tidpunkt som man från sovjetisk sida angivit för hans död.

Den ryske ordföranden Vjatjeslav Tutjnin framhöll att man från rysk sida också är angelägen att reda ut allt, även om slutsatsen nu är att **Wallenberg** dog 1947:

"Men mycket återstår ändå att göra och vi är beredda att fortsätta att reda ut omständigheterna."

Tutjnin sade också att den ryska åklagarmyndigheten har föreslagit att **Wallenberg** ska återupprättas, det vill säga inte misstänkas för att ha varit spion. Moskvas borgmästare föreslår också att man ska hedra **Wallenbergs** minne med en minnesplatta eller ett monument invid den judiska minnesplats som nu byggs i Moskva.

Guy von Dardel, som företräder **Wallenbergs** familj, framhöll att de oberoende utländska experterna måste få fortsätta att forska om **Wallenbergs** öde. Han gladdes över initiativet att återupprätta **Wallenberg**.

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

▼ Nästa ▲ Föregående ↩ Tillbaka

2001-01-12 11:41 (wallenberg11: Mer att hämta, tror Persson)

Statsminister Göran Persson vill också att oberoende forskare ska gå igenom hur utrikesledningen agerat i Wallenbergfallet, men Sverige måste också fortsätta försöken att få fram sanningen.

"Där är vi beroende av samarbete med ryska myndigheter och min bild är att det samarbetet blivit allt bättre."

När det gäller den svenska utrikesledningens agerande i Wallenbergfallet vill statsministern att forskare granskar det.

"Jag vill ha fakta, jag vill ha underlag och så mycket som möjligt av direkt kunskap från dem som fortfarande lever. Vi är rätt övertygade om att det finns mer att hämta."

Persson är nöjd med att de svenska Wallenbergdokumenten nu släpps.

"Jag känner mig själv lättad över att vi kommit så här långt så att allt material i svenska arkiv kan göras offentligt, det känns befriande. Vilka motiv som tidigare regeringar haft på 1950- och 60-talen för att inte göra detta är jag i dag inte beredda att kommentera, säger Persson."

Han konstaterar att sanningen om **Wallenbergs** öde naturligtvis finns på den ryska sidan.

Göran Persson utesluter inte att regeringen kan behöva be om ursäkt för svenska regeringars agerande efter 1940-talet, men tycker att det är för tidigt att uttala sig om det.

Det som överraskat Persson mest i rapporten är att utrikesförvaltningen inte uppfattade de signaler som den ryska sidan sände.

"Det är min slutsats att det borde man ha kunnat göra på ett mycket mer kraftfullt sätt."

▼ [Nästa](#) ▲ [Föregående](#) ◀ [Tillbaka](#)

2001-01-12 11:49 (wallenberg12: Svårt spåra fångar under falska namn)

Som svar på en fråga sade Hans Magnusson att utredningen har undersökt om **Wallenberg** efter sommaren 1947 - då han påstods vara död - kan ha isolerats under ett nummer i stället för namn.

"Vi har en intressant serie nummerfångar från 1947 och framåt som har granskats, och alla utom tre har identifierats, sade Magnusson. Vi väntar på besked om dessa tre."

Han tillade att det är mycket svårare att spåra personer som har isolerats under falska namn.

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2001-01-12 11:51

▼ [Nästa](#) ▲ [Föregående](#) ◀ [Tillbaka](#)

[Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)Källa: **TT**Land/ort: **Stockholm**

2001-01-12 11:57 Ännu oklart om Wallenbergs öde

Statsminister Göran Persson ber Raoul Wallenbergs anhöriga om ursäkt för hur svenska UD på 1940-talet skötte frågan om Wallenbergs öde.

Han anser att den svensk-ryska utredning som presenterades på fredagen ger fog för detta.

Rapporten mynnar för svensk del ut i att det fortfarande är oklart vad som hände den unge svenske diplomaten.

Utredningen, som pågått i tio år, har inte lyckats komma fram till en gemensam slutsats. Den ryska delen av arbetsgruppen tror att han "stupade" 1947. Svenskarna håller fast vid att det inte är bevisat att **Wallenberg** dog då utan hänvisar till uppgifter om att han varit vid liv senare.

I den svenska delen sägs att man inte kan avfärda möjligheten att **Wallenberg** gömdes undan med dold identitet.

Vittnesmål om att **Wallenberg** levde efter 1947 har inte kunnat avfärdas. Det ryska beskedet om att **Wallenberg** är död kan accepteras bara om det läggs fram bevis för detta.

Den ryska delen av arbetsgruppen säger däremot att dess uppgift är slutförd och att samtliga handlingar och vittnesuppgifter vittnar om ett entydigt öde för **Wallenberg**.

Kritik mot Sverige

Den ryska tolkningen är att **Wallenbergs** öde beseglades av det svenska ointresset för honom efter kriget.

Enligt ryska experter fattades det "definitiva för **Wallenberg** så fatala beslutet" när svenska regeringen åren efter kriget uppenbarligen fann sig i sakernas tillstånd. Då fattades beslutet att "sätta punkt för den olösta frågan om **Wallenberg**", skriver den ryska

rapporten.

Även den svenska rapporten kritiserar Sveriges sätt att hantera ärendet.

Sverige agerade som om man inte ville ha Raoul **Wallenberg** frigiven, eller skickade dubbla signaler.

Den ryska sidan har inte lyckats förklara hur **Wallenberg** dog men hänvisar till ett dokument från utrikesminister Vjatjeslav Molotov 1947 som ville ha ett förslag om hur Wallenbergärendet skulle "likvideras".

Persson ber om ursäkt

Den svenska regeringen måste fortsätta att utreda vad som hände med Raoul **Wallenberg**, enligt statsminister Göran Persson som kommenterade fallet vid de nordiska socialdemokraternas träff utanför Oslo. Han ser mycket allvarligt på kritiken om att den svenska utrikesförvaltningen missade möjligheten att eventuellt utväxla **Wallenberg** efter kriget.

"Dessvärre tycker jag att det ser ut som om det finns stöd för ett sådant påstående i de dokument som redovisas."

Göran Persson framförde därför en ursäkt från den svenska regeringen till Raoul **Wallenbergs** syster och bror på torsdagskvällen.

"Det finns underlag i det här materialet som gör att det är på sin plats att den svenska regeringen direkt till familjen framför ett djupt beklagande."

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2001-01-12 11:58

▼ [Nästa](#) ▲ [Föregående](#) ↩ [Tillbaka](#)

▼ [Nästa](#) ▲ [Föregående](#) ↩ [Tillbaka](#)

**2001-01-12 12:51 (wallenbergNV2: Leijonborg:
Undén feg och undfallande)**

"Den viktigaste slutsatsen av det material som nu kommit fram är att Östen Undén var feg och undfallande mot Sovjet, kommenterar folkpartiledaren Lars Leijonborg i ett pressmeddelande."

Rapporten, menar Leijonborg, bekräftar "den svenska utrikesledningens och regeringens kryperi för Stalin".

"Att avvisa en utväxling, som det fanns trevare om, var ett skandalöst ställningstagande."

*"Raoul **Wallenberg** visade ofattbart hjältemod i sin egen utövning av svensk utrikespolitik i de mänskliga rättigheternas tjänst. Man blir djupt bedrövad när det nu finns svart på vitt på att hans högsta uppdragsgivare inte delade hans engagemang, säger Leijonborg."*

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2001-01-12 12:52

▼ [Nästa](#) ▲ [Föregående](#) ↩ [Tillbaka](#)

▼ [Nästa](#) ▲ [Föregående](#) ↩ [Tillbaka](#)

2001-01-12 13:48 (wallenbergNV3: Inga spår efter 1947)

I Moskva upprepade det ryska riksåklagarämbetet på fredagen att det inte finns några bevis för att **Wallenberg** var vid liv efter 1947.

*"Vår avdelning för politisk rehabilitering har samlat all information om **Wallenberg**, sade Vasilij Glusjenko på ämbetet till nyhetsbyrån AFP."*

*"Efter 1947 finns det inga spår av hans namn i några dokument och vi bygger våra slutsatser på dessa fakta. Vittnesmål från folk som säger att de träffat **Wallenberg** senare i lägren kan vara enbart myter. Därför är vår version av vad som hände att han blev dödad 1947."*

I december "rehabiliterades" **Wallenberg** av Moskva sedan ryska åklagare slagit fast att han föll offer för sovjetiskt myndighetsförtryck. Månaden före hade en rysk utredning kommit fram till att **Wallenberg** avrättades 1947 av Stalins hemliga polis. Han var då 34 år.

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2001-01-12 13:49

▼ [Nästa](#) ▲ [Föregående](#) ↩ [Tillbaka](#)

◀ Nästa ▲ Föregående ↩ Tillbaka

Källa: TT

Land/ort: Stockholm

2001-01-12 15:39 Statsministern beklagar Wallenbergmissgrepp
Nio års svensk-ryskt Wallenbergutredande avslutades på fredagen utan att klarlägga Raoul Wallenberg öde.

Därför tar Sverige initiativ till ny ytterligare forskning bland annat om svenska UD:s missgrepp.

Statsminister Göran Persson framförde till Wallenbergfamiljen sitt och regeringens djupa beklagande över dessa missgrepp.

"Ett mer energiskt och målmedvetet svenskt agerande under 1940-talet hade kunnat leda till en lyckligare utgång, tror Persson."

Det är också det intryck man får av den svensk-ryska utredningen. De svenska utredarna, ledda av departementsrådet Hans Magnusson vid UD, betonar osäkerheten som kvarstår om **Wallenbergs** öde. Det går därför inte att utesluta att han levde efter 1947.

Ryssarna säkra

De ryska utredarna anser att det indirekta bevismaterialet entydigt visar att **Wallenberg** dog i ryskt fängelse 1947. Det är samma ståndpunkt som Sovjetunionen och Ryssland haft i många år. Formuleringen i den ryska slutrapporten är att **Wallenberg** "stupade" den 17 juli 1947, en hedrande omskrivning av att **Wallenberg** sköts.

Ryssarna betonar att det svaga svenska agerandet för **Wallenberg** omedelbart efter kriget gav Sovjetunionen och dess ledare Josef Stalin intrycket att Sverige inte intresserade sig för honom. **Wallenberg** blev ett problem som "likviderades" och Stalin personligen hålls ytterst ansvarig.

Statsminister Persson och den svenska rapporten medger att Sverige begick svåra misstag under de kritiska första åren efter gripandet. Den som pekas ut som skyldig är i första hand ministern vid ambassaden, Staffan Söderblom. Han trodde att **Wallenberg** dog i

Ungern. Men trots misstagen är det Sovjetunionen som bär huvudansvaret för **Wallenbergs** öde.

Hur länge?

Hur länge **Wallenberg** skulle ha kunnat vara i livet undviker den svenska sidan att besvara. Det finns vittnesuppgifter om **Wallenberg** fram till 1970-talet.

Magnusson medger att någon gång måste Sverige dödförklara **Wallenberg** officiellt men där är man inte än. Det har enligt Magnusson aldrig varit tal om att acceptera 1947 som årtal för **Wallenbergs** död utan ytterligare bevis, och det är Ryssland som måste producera dessa dokument.

Utländska oberoende konsulter tror efter arkivanalyser att **Wallenberg** kan ha varit gömd fånge länge och att han tidvis fanns på Vladimirfängelset. Kanske levde han in på 80-talet, är en hypotes.

Den ryska arbetsgruppens ordförande Vjatjeslav Tutjnin lovade att Ryssland skall fortsätta hjälpa dem som forskar om **Wallenberg**.

En forskare ska nu granska svenska UD:s agerande och staten skjuter till medel för andra forskare som vill undersöka **Wallenbergs** öde. Nu öppnas också hela det svenska Wallenbergarkivet, sex hyllmeter pärmar som utgjorde fond för presskonferensen på fredagen.

Det är ett oerhört omfattande material men så är **Wallenberg** också svenska UD:s största ärende genom tiderna.

Thomas Höjeberg/TT

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2001-01-12 15:40

 [Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)

 [Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)

2001-01-12 16:18 Fakta: Raoul Wallenbergs öde

Raoul **Wallenberg** sänds 1944 till Ungern på amerikanskt initiativ för att rädda landets judar undan nazisternas förintelse. Genom uppfinningsrikedom och personligt mod räddar han mellan 15 000 och 30 000 judar i Budapest, uppskattningarna varierar. Talet 100 000 räddade har nämnts internationellt men är troligen överdrivet.

Sovjetunionen intar Budapest i januari 1945 och **Wallenberg** arresteras av sovjetiska styrkor. Han förs till Moskva och kastas i fängelse.

Sverige gör uppenbarligen halvhjärtade försök att få uppgifter om **Wallenberg** och få honom släppt. Den sovjetiska ledningen får intrycket att Sverige är ointresserat av **Wallenberg**.

Ett avgörande år är 1947. Då antingen dödas **Wallenberg** eller avidentifieras och göms i Gulagarkipelagen. Officiellt förnekas att **Wallenberg** ens funnits i Sovjetunionen.

Vittnesuppgifter visar att **Wallenberg** kan ha varit vid liv. Sverige kräver i årtal enträget besked från Sovjetunionen.

Ryske utrikesministern Andrej Gromyko medger 1957 att **Wallenberg** funnits i Sovjetunionen. Men en handskriven lapp från fängelseläkaren Smoltsov visar att **Wallenberg** dog 1947. Talrika svenska protester och propåer får inget gensvar.

I början på 1980-talet uppmärksammas Wallenbergfallet internationellt. Han blir amerikansk hedersmedborgare. En rad filmer görs och många böcker skrivs.

Plötsligt, 1989, dyker **Wallenbergs** efterlämnade ägodelar upp. Detta har av oberoende experter tolkats som ett tecken på att **Wallenberg** då just gått bort.

Den gemensamma svensk-ryska arbetsgruppen bildas 1991. Den avlade sin slutrapport på fredagen utan att ha lyckats sprida mycket nytt ljus över **Wallenbergs** tragiska öde. (TT)

◀ Nästa ▲ Föregående ↩ Tillbaka
Källa: TT
Land/ort: Stockholm

2001-01-12 18:01 Lång väg från Undén till Persson

Frågan om Raoul Wallenbergs öde är inte löst. Fredagens rapporter från tio års efterforskning och frisläppandet av mer än sex meter UD-pärmar blir bara ännu ett kapitel i följetongen.

Nytt är däremot statsminister Göran Perssons grepp att kritisera hur ärendet handlades de första åren efter kriget.

I sak innebär det att han är beredd att kritisera även s-veteranen, dåvarande utrikesministern Östen Undén.

Därmed tar Persson också udden av anklagelser från främst moderaterna och folkpartiet om socialdemokratiska försummelser. Samtidigt inleds nu forskning om den svenska utrikesledningens agerande i fallet.

Någon samlad bedömning av hur fallet **Wallenberg** hanterats från svensk officiell sida finns ännu inte.

"Ovettiga brev inte kan gagna saken"

Det är i dagarna 56 år sedan **Wallenberg** "togs om hand" av sovjetiska företrädare i Budapest och därefter, enligt landets Sverigeambassadör madame Kollantajs besked till familjen, "befann sig i säkerhet" i Sovjetunionen.

Och det är snart 50 år sedan utrikesminister Undén i en riksdagsdebatt om **Wallenbergs** öde slog fast att "ovettiga brev inte kan gagna saken".

"Det är ett kraftigt påstående att den sovjetiska noten skulle vara lögnaktig, tillade han."

Han syftade på vice utrikesminister Vysjinkijs note, meddelande, från augusti 1947 om att "**Wallenberg** inte finnes i Sovjet".

Den skrevs alltså en månad efter det att **Wallenberg** skulle ha dött av hjärtslag i Ljublankafängelset i Moskva. Men den uppgiften framfördes av Sovjet först 1957, efter tio års påståenden att han förmodligen dött

i Budapest under krigsslutet.

Fallet drivs vidare

Det är därför inte märkligt att den svenska delen av fredagens rapport utmynnar i krav på ytterligare forskning och "bevis bortom varje rimligt tvivel". Det går inte att avfärda möjligheten att **Wallenberg** i stället för att avrättas i juli 1947 isolerades i ett eller flera fängelser.

Därför försäkrar såväl Göran Persson som kabinetssekreterare Hans Dahlgren att fallet ska drivas vidare. Östen Undén sade för 50 år sedan att "saken inte är förlorad". Sedan har alla statsministrar lovat att fortsätta med påtryckningar, och så har också skett.

Stalin, Molotov, Chrusjtjov, Gorbatsjov och Jeltsin har alla tvingats ta ställning till fallet **Wallenberg**. Arbetsgruppens ryske ordförande försäkrade på fredagen att även Vladimir Putin är informerad.

Men den ryska slutsatsen är att ansvaret för hans död vilar på dåvarande högsta statsledningen för Sovjetunionen. "R **Wallenberg** dog, eller snarare, stupade, 17 juli 1947", skriver den ryska slutrapporten.

En minnesplatta över Raoul **Wallenberg** ska nu sättas upp i Moskva.

Lillemor Melsted /TT

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2001-01-12 18:03

▼ [Nästa](#) ▲ [Föregående](#) ↔ [Tillbaka](#)

◀ Nästa ▲ Föregående ↩ Tillbaka

Källa: TT

Land/ort: Stockholm

2001-01-12 18:01 Lång väg från Undén till Persson

Frågan om Raoul Wallenbergs öde är inte löst. Fredagens rapporter från tio års efterforskning och frisläppandet av mer än sex meter UD-pärmar blir bara ännu ett kapitel i följetongen.

Nytt är däremot statsminister Göran Perssons grepp att kritisera hur ärendet handlades de första åren efter kriget.

I sak innebär det att han är beredd att kritisera även s-veteranen, dåvarande utrikesministern Östen Undén.

Därmed tar Persson också udden av anklagelser från främst moderaterna och folkpartiet om socialdemokratiska försummelse. Samtidigt inleds nu forskning om den svenska utrikesledningens agerande i fallet.

Någon samlad bedömning av hur fallet **Wallenberg** hanterats från svensk officiell sida finns ännu inte.

"Ovettiga brev inte kan gagna saken"

Det är i dagarna 56 år sedan **Wallenberg** "togs om hand" av sovjetiska företrädare i Budapest och därefter, enligt landets Sverigeambassadör madame Kollantajs besked till familjen, "befann sig i säkerhet" i Sovjetunionen.

Och det är snart 50 år sedan utrikesminister Undén i en riksdagsdebatt om **Wallenbergs** öde slog fast att "ovettiga brev inte kan gagna saken".

"Det är ett kraftigt påstående att den sovjetiska noten skulle vara lögnaktig, tillade han."

Han syftade på vice utrikesminister Vysjinkijs note, meddelande, från augusti 1947 om att "**Wallenberg** inte finnes i Sovjet".

Den skrevs alltså en månad efter det att **Wallenberg** skulle ha dött av hjärtslag i Ljublankafängelset i Moskva. Men den uppgiften framfördes av Sovjet först 1957, efter tio års påståenden att han förmodligen dött

i Budapest under krigsslutet.

Fallet drivs vidare

Det är därför inte märkligt att den svenska delen av fredagens rapport utmynnar i krav på ytterligare forskning och "bevis bortom varje rimligt tvivel". Det går inte att avfärda möjligheten att **Wallenberg** i stället för att avrättas i juli 1947 isolerades i ett eller flera fängelser.

Därför försäkrar såväl Göran Persson som kabinettssekreterare Hans Dahlgren att fallet ska drivas vidare. Östen Undén sade för 50 år sedan att "saken inte är förlorad". Sedan har alla statsministrar lovat att fortsätta med påtryckningar, och så har också skett.

Stalin, Molotov, Chrusjtjov, Gorbatsjov och Jeltsin har alla tvingats ta ställning till fallet **Wallenberg**. Arbetsgruppens ryske ordförande försäkrade på fredagen att även Vladimir Putin är informerad.

Men den ryska slutsatsen är att ansvaret för hans död vilar på dåvarande högsta statsledningen för Sovjetunionen. "R **Wallenberg** dog, eller snarare, stupade, 17 juli 1947", skriver den ryska slutrapporten.

En minnesplatta över Raoul **Wallenberg** ska nu sättas upp i Moskva.

Lillemor Melsted /TT

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2001-01-12 18:03

 [Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)

◀ Nästa ▲ Föregående ↩ Tillbaka

Källa: TT

Land/ort: Stockholm/Moskva

2001-01-14 09:13 Rykten i Moskva om nya Wallenbergdokument

Rykten har blossat upp i Moskva om att det finns nya dokument som bevisar att Raoul Wallenberg dog i sovjetiskt fängelse 1947.

Den svenske ambassadören i Moskva, Sven Hirdman, tvivlar dock på att dokumenten innehåller något nytt.

På fredag 19 januari ska Hirdman och den ungerske ambassadören ta emot det officiella skriftliga erkännandet från Ryssland om att **Wallenberg** och hans ungerske chaufför Vilmos Langfelder var offer för den politiska repressionen i Sovjetunionen.

Enligt den ryska nyhetsbyrån Itar-Tass kommer det militära åklagarämbetet - som haft till uppgift att handlägga ärendet om **Wallenbergs** återupprättelse - eventuellt att lämna över andra papper rörande hans död.

Dokumentet ska dels bevisa att **Wallenberg** dog i fängelse i Moskva 17 juli 1947, dels att **Wallenberg** vid flera tillfällen under sin fängelsetid begärde att få bli frigiven, samt att han försökte kommunicera med andra fångar genom knackningar i cellväggarna.

Ambassadör tvivlar

Bakom uppgifterna står militäråklagaren Michail Kislitsyn, samt Valerij Kondratov, som är chef för den speciella rehabiliteringskommissionen inom åklagarämbetet.

Men Sven Hirdman tvivlar starkt på att han kommer att få några nya dokument i sin hand på fredag.

"Jag vill inte utesluta att andra handlingar kommer att lämnas över, men personligen tror jag att det rör sig om uppgifter som redan är kända."

*"Eventuellt rör det sig återigen om läkarintyget om **Wallenbergs** död från 1947. Att man skulle ha hittat några nya dokument som avslöjar omständigheterna kring dödsfallet finner jag föga troligt."*

Hirdman är inte heller hoppfull om att det skulle komma fram några nya uppgifter om **Wallenbergs** vistelse i fängelset.

"Att han begärde att få bli frigiven har sagts tidigare och bygger på uppgifter från medfångar."

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2001-01-14 09:15

 [Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)

◀ Nästa ▲ Föregående ↩ Tillbaka
Källa: TT
Land/ort: Stockholm

2001-01-15 15:29 Mentalsjukdom påverkade Wallenbergs öde?

Det svenska Moskvasändebudet Staffan Söderbloms mentala hälsa kan ha bidragit till att han misskötte Raoul Wallenbergs fall omedelbart efter kriget.

Det antyder den svenska arbetsgruppens Wallenbergrapport.

Söderblom var som minister i Moskva 1945-1946 en av huvudaktörerna i Wallenbergaffären och nu ifrågasätts öppet hans omdöme och mentala hälsa. Söderblom blev mentalsjuk några år efter perioden i Moskva.

En kollega till Söderblom i Moskva, Ingemar Hägglöf, är i sina dagboksanteckningar starkt kritisk och frågande inför Söderbloms agerande där som han ibland tyckte var konstigt, enligt en källa som läst dem.

Att de svenska missgreppen i Wallenbergaffären under åren efter kriget kan ha haft samband med mentalsjukdom hos den svenska nyckelpersonen väcker en rad nya frågor om den sorgliga svenska hanteringen. Söderblom är långt ifrån den ende som nu anklagas, till och med utrikesminister Östen Undéns handlingar ifrågasätts. En historiker ska nu granska missgreppen.

Tidigt symptom

Söderblom gick bort 1985.

Han kallades 1951 hem från en annan tjänst och lämnade UD på grund av akut mentalsjukdom. Han var då blott 51 år gammal. Några av hans handlingar i Moskva stämmer in på ett förstadium till mentalsjukdom, exempelvis hans i många fall grundlösa och överdrivna optimism.

Söderbloms agerande i Wallenbergaffären beskrivs som anmärkningsvärt i Wallenbergrapporten. Bland annat uppmanade han julen 1945 sovjetiska UD att säga att **Wallenberg** inte längre var i livet. Det vore det bästa för **Wallenbergs** moder som ägnar sig åt meningslöst sökande, tyckte Söderblom enligt en sovjetisk samtalsuppteckning, ett extremt egendomligt yttrande

enligt Wallenbergrapporten som kom i fredags.

Beundrade Stalin

Efter sitt möte med den sovjetiske ledaren Josef Stalin skrev Söderblom översvallande om den sovjetiske diktatorn:

"Stalin verkade frisk och kry, vid full vigör. Hans lågväxta proportionerliga gestalt och det regelbundna ansiktet göra ett särdeles angenämt intryck. Hans röst och blick gävo intryck av en vänlig inställning till besökarna."

Söderblom beskrivs som en person som agerade undfallande mot auktoriteter. Att han var det vid mötet med Stalin framgår av hans rapport.

Innan han sändes till Moskva var Söderblom chef för den politiska avdelningen för svenska UD 1939-1942 och hade gjort en snabb och lysande karriär.

Eftergiftspolitik

Även där agerade han undfallande, fast mot Hitlertyskland, ansåg den antityska pressen. Söderblom var så kallad polchef under eftergiftspolitikens år. Då tillät Sverige transitering av stora tyska truppstyrkor. Söderblom fick hård kritik och utpekades av oppositionen enligt Wallenbergrapporten som delansvarig för eftergifterna. Men det var regeringen som bar huvudansvaret för transiteringarna.

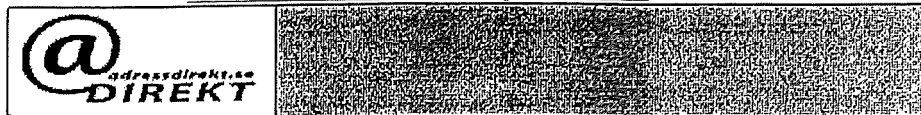
Söderbloms far var den mångårige ärkebiskopen Nathan Söderblom, som 1930 belönades med Nobels fredspris för ekumeniska insatser.

Thomas Höjeberg/TT

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2001-01-15 15:30

▼ Nästa ▲ Föregående ↩ Tillbaka

FINN EN VÄN **Kontaktannonser på nätet**▼ An
Tank

Annons ▼

Grundad
1830 av
Lars Johan
Hierta

På internet sedan
25 augusti 1994

AFTONBLADET

Senaste nytt.
Dygnet runt.

FREDAG 12 JANUARI 2001

► **STARTSIDA**► **NYHETER**

Sök
Tidningens
förstasida
Tyck till
Wap och
handdatorer
Kolumnister
Kändischatrar
Tipsa
Aftonbladet

► **TELEGRAM**► **E-POST**► **INNEHÅLL**► **SÖK**► **SPORT**► **TIPS & TRAV**► **NÖJE**

WAP &
► **HANDDATOR**

► **WEBBRADIO**► **WEBB-TV**► **KVINNA**► **PULS**► **SÄTT PLUS**► **IT**► **EKONOMI**► **NYA RESOR**► **BIL**► **HÄLSA**► **TV**► **VÄDER**► **BOSTAD**► **STOCKHOLM**► **TYCK TILL**► **CHATT**► **LEDARE**► **KULTUR**► **BOKBANKEN**

"Inte säkert att Raoul Wallenberg dog 1947"

Spricka i svensk-ryska utredningen som blev offentlig i dag

Sverige accepterar inte den ryska versionen att Raoul Wallenberg dog 1947. Det framgår av den tioåriga svensk-ryska utredning som offentliggjordes på fredagen.

- Vi kan inte utesluta att Raoul Wallenberg levte längre än 1947. Därför ska tre experter genomföra omfattande undersökningar i Vladimirfängelset, och undersöka om Wallenberg eventuellt isolerats under ett nummer eller annat namn. Vi kan inte dra några slutsatser, men detta måste följas upp, säger Hans Magnusson, departementsråd och svensk ordförande i arbetsgruppen.

Den svenske diplomaten Raoul Wallenberg fördes bort av sovjetiska soldater i Budapest i andra världskrigets slutskede 1945.

► **Sverige är ännu inte berett att acceptera att Raoul Wallenberg är död.** Olika slutsatser i svensk-ryska utredningen som blev offentlig i dag.

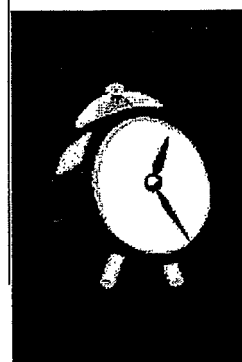
► **Göran Persson bad Wallenbergs anhöriga om ursäkt** "Vi måste fortsätta söka efter sanningen"
Kl 10:30 Följ presskonferensen om Wallenberg-rapporten på nätet

► **Spionen Stig Bergling: Raoul Wallenberg levde 1989.** "Ryssarna

▼ Annons

Ladda mobilen nu

▼ Anr

► **DEBATT**NYA WEBB-
KYRKAN► **MAT&VIN**► **E-KORT**► **SKOLTURNÉ**► **JOBBA HÄR**► **ANNONSERA**MEDIE-
CENTER
KONCERN-
INFO► **KÖP&SÄLJ**

Förnamn

Efternamn

Klicka Här

Jag vill l"sa
e-posten

Logga in

tävlingar
och
spel
FUNPLANET**Sanningen kunde inte
klargöras**

Arbetsgruppen kunde inte klargöra sanningen om Raoul Wallenberg. Det stod klart när rapporten presenterades i Stockholm i dag.

Sverige valde att presentera en egen rapport, och Ryssland en egen. Detta hade arbetsgruppen beslutat redan i förväg.

De båda grupperna kommer fram till olika slutsatser.

Sverige konstaterar att det inte går att klargöra att Wallenberg är död - och hur han i så fall dog.

Ryska gruppen däremot konstaterar att Wallenberg dog 1947.

**Många vittnen redan
döda**

Hans Magnusson, departementsråd och svensk ordförande i arbetsgruppen berättar att de lagt sin tonvikt på vad som framkommit i ryska arkiv. De redovisar också uppgifter från andra arkiv, bland annat ungerska.

- Det har stått allt mer klart att många dokument försvunnit eller förstörts. Många vittnen hade avlidit redan innan utredningen, och ytterligare vittnen har kommit att avlida under tidens gång, säger Hans Magnusson.

**■ Varför fanns en sådan undfallenhet
mot Sovjet de första åren för att få fram
sanningen?**

- Vi har inte fått full klarhet om det. Vi har inte påträffat mycket om hur svenska regeringen agerade. Huvudfrågan är i vilken utsträckning svenske ministern i Moskva hade täckning för sina samtal med Stalin om detta, säger Hans Magnusson.

Vjateslav Tutjnin, ordförande för ryska delen av rapporten säger att både svenska

döljer viktiga
uppgifter"

► **"Wallenberg
levde inte till 80-
talet"**. Försvarets
expert tror att
dödsåret är 1947.

Tror du att Raoul
Wallenberg levde
efter 1947?

☐ Ja ☐ Nej
Se resultat

Tidigare artiklar:

► **"Jag grep
Wallenberg
utanför
Budapest"**

Sovjetisk partisan
talar ut efter 55 år.
(22 oktober 2000)

► **Raoul
Wallenberg
räddade
tusentals liv.** Han
hjälppte judarna att
fly - och mördades
av ryssarna. (22
oktober 1999)

och ryska delen fått tillgång till samma källor och samma material.

– Men vi visste redan vad som hänt med Wallenberg. Därför har vi inte ägnat så stor uppmärksamhet åt Wallenbergs möjliga fortsatta existens efter 1947, säger Vjateslav Tutjnin.

Guy von Dardel, Raoul Wallenbergs halvbror tvivlar på att alla uppgifter och dokument har kommit fram.

Inte alla dokument har kommit fram

– I så fall skulle samtliga dokument om hans öde ha förstörts. Det är oerhört svårt för oss att tro att det faktiskt är så. Det borde finnas dokument kvar i det fängelse där de hölls fångna, när de transporterades, och när de fick sjukvård, säger Guy von Dardel.

– Det är nu 56 år sedan han greps av sovjetregimen i Budapest. Och vad som sedan hände med honom förblir ett mysterium. Också ifrån den svenska sidan. Misstag begicks under en mängd tillfällen som påverkat det som hände med min bror, tillägger Guy von Dardel.

Svenska rapporten diskuterar också ryska antydningar om att utväxla Wallenberg. Men de ska ha varit för svaga för att uppfattas av den svenska sidan.

Enligt rapporten skulle Sverige 1979 har gjort trevare om att få Wallenberg utväxlad mot Stig Bergling, men ryssarna ska ha varit ointresserade. KGB hänvisade att Wallenberg dog 1947.

Cina Rönn

Artikel för utskrift

◀ **Webbradio: Musik
dygnet runt – nyheter
varje timme**

◀ **Senaste nyhetssändningen**
▶ **Hjälp sida**

Tipsa Aftonbladets nyhetsredaktion:

ettan@aftonbladet.se

tips: 08-411 11 11

fax: 08-600 01 77

växeln: 08-725 20 00

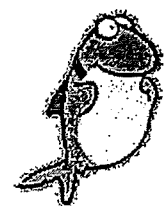
EXPRESSEN.SE

fredag

FAK
KVALITET
PÅ SVENSKA

Sverige
Världen
Sport
Nöje
TV
Dina Pengar
Börs
Fonder
Ledare
Böcker « NYTT
Väder
Korsord
Chatt « NYTT
Webbtv « NYTT
Webbradio
Arkiv
Sök
Mobil
Tävla
Redaktion
Annonser
Information
Nyhetsbevakaren

Gör EXPRESSEN.SE
till din startsidan

Expressen.se

Sverige/

Ännu oklart om Wallenbergs öde

Av EXPRESSEN.SE och TT
senast uppdaterad 010112 klockan 12:59
publicerad 010112 klockan 10:58

Wallenbergs öde är ännu oklart. Men kommissionens rapport visar att Sverige gjorde för lite för att få honom fri. Göran Persson ber nu alla anhängare om ursäkt för den svenska regeringens försummelser under 1940-talet.

Raoul Wallenbergs öde är fortfarande oklart meddelades i dag. Den ryska delen av arbetsgruppen tror att han "stupade" 1947. Svenskarna håller fast vid att det inte finns bevis för att Wallenberg dog då utan hänvisar till uppgifter om att han varit vid liv senare. I den svenska delen av rapporten sägs att man inte kan avfärda möjligheten att Wallenberg gömdes undan, mest sannolikt med dold identitet. Huvudhypotesen är att han isolerades i Vladimirfängelset, men det är inte fastställt med säkerhet. Vittnesmål om att Wallenberg levde efter 1947 har inte kunnat avfärdas. Det ryska beskedet om att Wallenberg är död kan accepteras bara om det läggs fram bevis för detta. Bevisbördan för att Wallenberg är död läggs på Ryssland, slås fast i den svenska delen av rapporten.

Raoul Wallenberg.

Kritik mot Sverige

Även den svenska rapporten kritiserar Sveriges sätt att hantera ärendet:

Sverige agerade som om man inte ville ha Raoul Wallenberg frigiven, eller skickade dubbla signaler. Den svenske ambassadören Staffan Söderblom försvagade kraften i de svenska kraven om Wallenberg genom att säga att han trodde Wallenberg omkommit i Ungern. Vid ett tillfälle direkt uppmanade han det sovjetiska utrikesdepartementet att ge ett sådant besked. Han underlät också att kräva Wallenbergs frigivning när han fick företräde hos den sovjetiske ledaren Josef Stalin, framgår det av rapporten.

Den ryska sidan har inte lyckats förklara hur Wallenberg dog men hänvisar till ett dokument från utrikesminister Vjatjeslav Molotov 1947 som ville ha ett förslag om hur Wallenbergärendet skulle "likvideras".

Sök på Intern

Sverige

DoubleClick
The No.1 Advertising Network

active isp

GUT

SMS

Klicka här!

target

Toppits Frys-
påsar
3 kr
i rabatt

webaid.ni

Den svenska rapporten diskuterar uppgifterna om att det förekom ryska antydningar om att utväxla Wallenberg men de var för vaga för att uppfattas av den svenska sidan. Rapporten avslöjar att också Sverige i Moskva 1979 gjorde trevare om att få Wallenberg utväxlad mot den i Sverige spiondömde Stig Bergling. Ryssarna var dock ointresserade och en kontaktman från KGB hänvisade till de tidigare uppgifterna att Wallenberg dog 1947.

Persson ber om ursäkt

Den svenska regeringen måste fortsätta att utreda vad som hände med Raoul Wallenberg, enligt statsminister Göran Persson som kommenterade fallet vid de nordiska socialdemokraternas träff utanför Oslo. Han ser mycket allvarligt på kritiken om att den svenska utrikesförvaltningen missade möjligheten att eventuellt utväxla Wallenberg efter kriget.

- Dessvärre tycker jag att det ser ut som om det finns stöd för ett sådant påstående i de dokument som redovisas.

Göran Persson framförde därför en ursäkt från den svenska regeringen till Raoul Wallenbergs syster och bror på torsdagskvällen.

- Det finns underlag i det här materialet som gör att det är på sin plats att den svenska regeringen direkt till familjen framför ett djupt beklagande.

Göran Persson bad i dag de anhöriga om ursäkt.

skamfläck

Wallenbergs öde är en skamfläck för svensk historia och måste få en fullständig belysning, kommenterar moderatledaren Bo Lundgren i ett pressmeddelande. Han finner att utredningen lämnar flera viktiga frågor obesvarade och kräver därför att regeringen tillsätter en fristående kommission av oberoende fackhistoriker för att utreda den svenska regeringens hantering av fallet. Trots de många årens arbete görs ingen egentlig analys av den svenska regeringens agerande, påpekar Lundgren.

"Återigen bekräftas mönstret att Sverige har mycket lättare att göra upp med andra länders historia än sin egen".

Moderatledaren Bo Lundgren kräven en ny kommission.

"Kröp för Stalin"

- Den viktigaste slutsatsen av det material som nu kommit fram är att Östen Undén var feg och undfallande mot Sovjet, kommenterar folkpartiledaren Lars Leijonborg i ett pressmeddelande.

Rapporten, menar Leijonborg, bekräftar "den svenska utrikesledningens och regeringens kryperi för Stalin".

- Att avvisa en utväxling, som det fanns trevare om, var ett skandalöst ställningstagande.

- Raoul Wallenberg visade ofattbart hjältemod i sin egen utövning av svensk utrikespolitik i de mänskliga rättigheternas tjänst. Man blir djupt bedrövad när det nu finns svart på vitt på att hans högsta uppdragsgivare inte delade hans engagemang, säger Leijonborg.

Tidigare artiklar i samma ämne

Dokumenten om Wallenberg blir offentliga
11 januari 2001

Forskaren: UD söker inte efter absoluta sanningen om Wallenberg
11 januari 2001

Forskare: "Wallenberg levde till 1989"
10 januari 2001

Externa länkar

Regeringskansliet
Följ presskonferensen om Wallenbergrapporten.

Fakta om Raoul Wallenberg
Fakta om Raoul Wallenberg från Natonalencyklopedin.

Sverige under andra världskriget
Privat sajt om händelser, flyktingpolitik, Raoul Wallenberg mm.

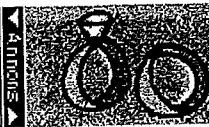
↑Upp

Nyhetsredaktör	
	Warda Khaldi
08-738 34 10	
Ansvarig utgivare	
	Staffan Thorsell

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt. All kopiering är därför förbjuden.

REKLAM

Mysbjörn på 46 år söker go tjej för mysiga hemmakvällar och långa promenader med hunden. Ålder och utseende spelar ingen roll. Saknar du också någon att krama omkvällarna?

Up

CN

CNNsverige sverige

PASSAGEN

| Wap | Nyhetsbrevet | Nyhetsöversikt | Konta

HUVUDSIDA

SVERIGE

EU 2001

Politik

VÄRLDEN

EKONOMI

SPORT

IT

VETENSKAP

KULTURNÖJE

SPECIAL

VÄDER

NYHETSÖVERSIKT

Skrivbordsrubriker

Nyhetsbrev

Wap

Om CNN Sverige

CNN:s TV-tablå

Annonssinfo

CNN-SIDOR:

CNN.com **CNN**
allpolitics **CNN**

Spanska

Portugisiska

Italienska

Norska

Danska

Japanska

Tyska

PÅ CNN.com:

CNN International

Video

Audio

Video archive

Search

myCNN

Headline news brief

news quiz

daily almanac

CNN SVERIGE:

© Scandinavia Online
Content AB

ANNONS:

Wallenbergs öde fortfarande oklart

den 12 januari 2001 11:50

(CNN Sverige) -- Trots stora ansträngningar och en tioårig genomgång av mycket omfattande material har det inte varit möjligt för den svensk-ryska arbetsgruppen att dra några säkra slutsatser om Raoul Wallenberg öde.

Det slog kabinettssekreterare Hans Dahlgren fast på fredagen när han presenterade arbetsgruppens slutrapporter på Rosenbad i Stockholm.

Wallenberg greps av sovjetiska agenter i Ungern i januari 1945, efter att ha räddat tiotusentals judar undan mord och deportation till nazisternas koncentrationsläger i Polen. Vad som hände med honom efter det är ännu i väsentliga delar ej kartlagt, uppger departementsrådet Hans Magnusson, svensk delegat i arbetsgruppen.

Greps på order av Stalin

Magnusson hävdar att det står det klart att det var sovjetledaren Josef Stalin själv som gav order om att gripa Raoul Wallenberg. Några motiv har inte gått att få fram.

Vid sidan av den svenska rapporten kom en separat rysk rapport presenterad samtidigt i Stockholm på fredagen. Arbetsgruppen tillsattes av den svenska och den ryska regeringen 1991. Redan på ett tidigt stadium stod det dock klart att det skulle bli två separata rapporter från gruppen, en svensk och en rysk version av Wallenbergs öde.

Den ryska rapporten skilde sig åt i flera viktiga avseenden från den svenska. Enligt den ryska rapporten dog Raoul Wallenberg 1947.

I den svenska rapporten framställs det som omöjligt att bevisa att Wallenberg dog då. Det går enligt den svenska rapporten inte heller att utesluta sanningshalten i vittnesmål som hävdar att de träffat Wallenberg i Sovjetunionen efter 1947.

Raoul Wallenberg i Ungern 1944 (PrB/arkiv)

SVE

FLER NY

- Livsti kurdisk k
- Walle oklart
- Barnm
- Kvinn dagis
- Fritag till mobil

KOMMER

NYHETSÖ

VÄRLDEN

- Clinto
- Kvinn
- Urana Soldater undersök

SPORT:

- There sin träna
- Kajsa
- Tenni final i Sy

EKONOM

- Fusio Time Wa
- Sahlin ledande
- Berte

IT:

- Fusio Time Wa

Hyr en villa vid
Medelhavet!

Den svenska regeringen och utrikesförvaltningen under åren direkt efter andra världskriget får hård kritik i den svenska rapporten. Enligt rapporten ska UD under utrikesminister Östen Undéns ledning trots flera inviter om att byta ut Wallenberg mot sovjetiska fångar i Sverige ha stått fast vid antagandet att Wallenberg redan var död.

Ignorerade besked

Därtill ignorerades under åren 1945-47 flera underhandsbesked från Sovjetunionens ambassad i Stockholm om att Raoul Wallenberg fanns i sovjetisk fångenskap.

- Mycket allvarlig och långtgående kritik framförs i rapporten. Dessvärre det ser ut som det finns stöd för kritiken i dokumenten som redovisat. I går kväll framförde jag därför mitt djupa beklagande över den svenska regeringens agerande 1945-47 direkt till Raoul Wallenbergs syster och bror, sade statsminister Göran Persson i en intervju med Sveriges Radios ekoredaktion efter presskonferensen.

Persson pekar särskilt ut den dåvarande utrikesförvaltningen för att ha misskött ärendet.

- Ytterst bär den sittande regeringen ansvaret för vad som hände. Vi vill gå igenom utrikesledningens agerande i frågan och kommer vända oss till lämpliga forskare, sade Persson vidare.

Enligt Raoul Wallenbergs halvbror Guy von Dardel avbröts den svensk-ryska arbetsgruppens utredning i förtid. Den har inte hunnit nå klarhet i de avgörande frågorna, ansåg von Dardel, enligt ekot.

Se presskonferensen direkt på nätet

ANDRA ARTIKLAR

- [Ambassadör: Wallenberg offrades av svenska regeringen](#)

[Utskriftsvänlig version av artikeln](#)

KULTURN

- [Prem](#)

VETENSK

- [Rappo undermin](#)

SPECIAL

- [Dansk EMU](#)

CNN INTE

CNN.com

- [AOL T](#)

CNNfn:

- [Hardw](#)

CNNsi:

- [Knick record, b](#)

ANNONS

Mysbjörn på 46 år söker go tjej för mysiga hemmakvällar och långa promenader med hunden. Ålder och utseende spelar ingen roll. Saknar du också någon att krama om kvällarna?

© Scandinavia Online Content AB. [Kontakta Redaktionen.](#)

PASSAGEN

Up

CN

| Wap | Nyhetsbrevet | Nyhetsöversikt | Konta

HUVUDSIDA

SVERIGE

[EU 2001](#)[Politik](#)

VÄRLDEN

EKONOMI

SPORT

IT

VETENSKAP

KULTURNÖJE

SPECIAL

VÄDER

NYHETSÖVERSIKT

Skrivbordsrubriker

Nyhetsbrev

Wap

Om CNN Sverige

CNN:s TV-tablå

Annonssinfo

CNN-SIDOR:

[CNN.com](#) [CNN](#)
[allpolitics](#) [CNN](#)
[Spanska](#)[Portugisiska](#)[Italienska](#)[Norska](#)[Danska](#)[Japanska](#)[Tyska](#)

PÅ CNN.com:

[CNN International](#)[Video](#)[Audio](#)[Video archive](#)[Search](#)[myCNN](#)[Headline news brief](#)[news quiz](#)[daily almanac](#)

CNN SVERIGE:

© Scandinavia Online
Content AB

ANNONS:

■ **Ambassadör: Wallenberg offrades av svenska regeringen**

den 12 januari 2001 11:49

(CNN Sverige) -- Den svenska regeringen offrade medvetet Raoul Wallenberg och mörklade fallet. De UD-tjänstemän som arbetade med ärendet fick aldrig se avgörande dokument. Det menar ambassadör Per Anger, arbetskamrat till Wallenberg i Ungern och den siste svensk som såg honom i livet, efter att ha läst Wallenbergutredningen. Det skriver Svenska Dagbladet på fredagen.

Per Anger är i dag 87 år gammal. Han arbetade tillsammans med Raoul Wallenberg i Budapest, från juli 1944 till januari 1945, då Wallenberg försvann.

■ **"Wallenberg offrades"**

Efter andra världskriget tog han över handläggningen av Wallenberg-ärendet på svenska utrikesdepartementet 1948-1950.

- Det är naturligtvis hemskt att säga att Wallenberg offrades. Men faktum kvarstår att utrikesminister Östen Undén måste ha förstått att Wallenberg satt i ryskt fängelse, säger Anger till Svenska Dagbladet.

Sovjetunionen var villiga att utväxla Wallenberg, men den svenska utrikseministern Östen Undén ville inte förhandla, enligt Anger.

Om Sverige hade satt hårt mot hårt åren efter Wallenberg fängslats, hade han kunnat räddas, menar Anger.

■ **Inledde skyddspasspolitiken**

Anger arbetade som svensk ambassadsekreterare i Budapest. Det var han som inför Wallenbergs ankomst till staden inledde utfärdandet av svenska skyddspass till förföljda judar. Han deltog även i upprättandet av en rad svenska institutioner som användes för att ge härbärge åt judarna - ett arbete som leddes av Valdemar Langlet från ungerska Röda korset.

8 mars 1945 rapporterade den sovjetkontrollerade ungerska radion att Raoul Wallenberg mördats av Gestapo-agenter eller ungerska nazister. Senare blev det dock känt att sovjetiska agenter gripit honom 17 januari 1945.

Fram till 1957 vägrade Sovjetunionen att uttala sig om ärendet

SVE
FLER NY• [Livsti](#)
[kurdisk k](#)• [Walle](#)
[oklart](#)• [Barnm](#)• [Kvinn](#)
[dagis](#)• [Fritag](#)
[till mobil](#)

KOMMER

NYHETSÖ
VÄRLDEN• [Clinto](#)• [Kvinn](#)• [Urana](#)
[Soldater](#)
[undersök](#)

SPORT:

• [There](#)
[sin träna](#)• [Kajsa](#)• [Tenni](#)
[final i Sy](#)

EKONOMI

• [Fusio](#)
[Time Wa](#)• [Sahlin](#)
[ledande](#)• [Berte](#)

IT:

• [Fusio](#)
[Time Wa](#)

Hyr en villa vid
Medelhavet!

offentligt. I februari det året presenterade dock den dåvarande sovjetiska regeringen ett handskrivet dokument från det ökända Ljubjankafängelset i Moskva som antydde att Wallenberg hade dött av en hjärtattack 17 juli 1947.

Ifrågasatt dödförklaring

Den handskrivna noteringen har dock ifrågasatts av omvärlden alltsedan den presenterades. Dussintals vittnen uppger sig ha träffat på Wallenberg i fångläger och på sjukhus i Sovjetunionen. Nyligen har forskare även hävdat att den läkare som undertecknat den påstådda noteringen inte ens var i tjänst på Ljubjanka dagarna då hjärtattacken ska ha inträffat.

I december förra året utfärdade ryska myndigheter en officiell rehabilitering till Raoul Wallenberg i vilken man erkänner att han var ett offer för övergrepp begångna av sovjet-regimen. Enligt chefen för den ryska rehabiliteringskommittén Alexander Jakovlev tyder dock allt fortfarande på att Wallenberg avled i Ljubjankafängelset 1947, troligen avrättad.

Eichmann ledde förintelsen

Omkring 700 000 judar bodde i Ungern före andra världskrigets utbrott. Förföljelsen och deportationerna av judar i landet orkestrerades av den ökände SS-officern Adolf Eichmann. Hans uttalade mål var att utrota hela den judiska befolkningen i Ungern.

När Wallenberg anlände till Budapest i juli 1944 hade redan 400 000 ungerska judar mördats eller deporterats till koncentrationsläger i östra Europa. Endast 230 000 av judarna i Budapest fanns kvar i staden.

Efter förintelsen fanns det omkring 100 000 judar vid liv i Ungern. Många av dem hade räddats till följd av Raoul Wallenbergs arbete. Andra av andra neutrala diplomater inspirerade av Wallenbergs arbete.

ANDRA ARTIKLAR

- [Wallenbergs öde fortfarande oklart](#)

Utskriftsvänlig version av artikeln

ANNONS

© Scandinavia Online Content AB. [Kontakta Redaktionen.](#)

KULTURN

- [Prem](#)

VETENSK

- [Rappo](#)
[undermin](#)

SPECIAL

- [Dansk](#)
[EMU](#)

CNN INTE

CNN.com

- [AOL T](#)

CNNfn:

- [Hardw](#)

CNNsi:

- [Knick](#)
[record, b](#)

Canadian Broadcasting Corporation

cbc.ca home

[shop](#) • [help](#) • [contact](#) • [search](#)

[Email News Digest](#) | [Audio](#) | [Video](#) | [CBC Radio Newscast](#) | [CBC Newsworld Newscast](#)

[CBC Front Page](#)

[News](#)

[Indepth](#) »

[Viewpoint](#) »

[Programs](#) »

[Live](#) »

[Zone française](#) »

[Business](#)

[Sports](#)

[Weather](#)

[Entertainment](#)

[Kids](#)

[Consumers](#)

[Local Sites](#)

[Interact](#)

[Message Boards](#)

[Program Websites](#)

[On-Air Guide](#)

[History](#)

[About CBC](#)

[Concerts](#)

[Search News:](#)

[CBC Corporate](#)

[Radio-Canada](#)

[Privacy Policy](#)

Copyright © 2001 CBC
All Rights Reserved

Russia admits Wallenberg wrongfully imprisoned

WebPosted Fri Jan 12 14:09:23 2001

MOSCOW - Half a century's worth of questions concerning the fate of a heroic Swedish diplomat were partially answered Friday when Russia finally admitted he was wrongfully imprisoned by Soviet authorities for "political reasons" until he died.

Raoul Wallenberg was posted to Nazi-occupied Hungary in 1944 and is credited with helping to save the lives of up to 20,000 Jews. He distributed Swedish passports to Jews on deportation trains and death marches, won protection for some of Budapest's neighbourhoods and brought in food and medical supplies.

Raoul Wallenberg

Wallenberg was arrested on suspicion of spying by the Soviets after the army moved into Hungary in 1945. He was 32 years old when he was last seen in Budapest.

At first Moscow said he was killed during fighting in the Hungarian capital. Later the government said he had been taken under the protection of Soviet troops. It wasn't until 1957 that official word was released that he had died of a heart attack a decade before.

In a statement issued Friday, Russian Prosecutor General Vladimir Ustinov acknowledged Wallenberg and his

Michel Cormier reports for CBC TV

Phil Ittner reports for CBC Radio

[\[Download Players\]](#)

driver Vilmos
Langfelder were

*Wallenberg helped Hungarian
Jews escape*

"victims of political repression" and that they
died after spending more than 2 1/2 years in
Soviet prisons.

While the admission confirms long-held
suspicions, puzzling questions remain about
exactly where and when they were killed,
questions the prosecutor said he found
impossible to answer.

A separate Swedish-Russian investigative
commission is scheduled to issue its final
report in Stockholm on Jan. 12.

In Budapest, Jewish community leader Peter
Feldmajer welcomed the decision, calling it
a victory of justice.

"This serving of historical justice was long in
coming," he said. "Although it cannot bring
Wallenberg back to life, it's a welcome
gesture."

News Search

[Email Story](#) | [Print Story](#)

KEYWORDS: FROM: TO:

Audio

- [Latest Newscast from CBC Radio](#)

Tell Us What You Think

- [Email us](#) about the news

Headlines: World

- [Canadian quake aid flies to El Salvador](#)
- [Meeting cancelled after Jewish settler killed](#)
- [Saddam still in power as Gulf War anniversary approaches](#)
- [Cambodia moves toward Khmer Rouge tribunal](#)
- [Concorde could fly again this year – French minister](#)
- [French newspaper weighs in on Quebec sovereignty](#)
- [Drifter to stand trial for arson, murder in hostel inferno](#)
- [Debate begins over Bush's pick for Attorney General](#)

ANNONSØR

FINN www.finn.no

● jobb

● eiendom

● bil

● båt

● stort&smått

NYHETER KULTUR MENINGER ALEX KART KUNDESERVICE SØK

www.aftenposten.no

■ Forside / nyheter / utenriks

Oppdatert 12.01.01 kl. 12:22

anno

INTERAKTIV

NYHETER

Innenriks
Utenriks
Økonomi
Sport
Vær
Netthinnen
Siste 100
Nyhetsuken
Nettprat
Bildeserier
Video

TIPS EN VENN

Fra:

Til:

send

Wallenberg-rapport lagt frem

Sveriges statsminister Göran Persson sier at det ikke er mulig å fastslå at diplomaten Raoul Wallenberg er død. En granskingsrapport om Wallenbergs skjebne ble lagt frem fredag.

■ bakgrunn

Det finnes ingen sikre beviser for at den svenske diplomaten Raoul Wallenberg døde i 1947, slik russerne hevder. Det er konklusjonen i den mye omtalte rapporten som ble lagt frem i Stockholm fredag.

- Selv om alle versjoner fra russiske kilder i stor grad går ut på at Wallenberg døde i 1947, har denne arbeidsgruppen ikke funnet noen beviser som kan bekrefte dette, heter det i rapporten.

Den legges frem etter at en regjeringsutnevnt svensk-russisk kommisjon de siste ti årene har arbeidet med å finne ut hva som skjedde med Wallenberg etter at han ble arrestert av sovjetiske styrker i Ungarn i 1945. Wallenberg reddet tusenvis av jøder fra tyske konsentrasjonsleirer da han arbeidet ved den svenske ambassaden i Budapest, ved å utstede svenske pass til dem.

Granskingen fortsetter

Statsminister Göran Persson sier i en kommentar til rapporten at det ikke er umulig at Wallenberg fortsatt er i live, og at hans regjering vil fortsette å arbeide for å finne ut hva som skjedde med ham.

Persson sier videre i en erklæring: - Så lenge det ikke er uomtvistelig bevist hva som skjedde med Wallenberg - og det er ikke tilfelle - kan det ikke fastslås at han er død.

Granskerne har gjennomgått tusenvis av arkivdokumenter i Russland, Ungarn, Sveits og Sverige, de har intervjuet flere titall med tilknytning til Wallenberg, og de har flere ganger på fjernsyn og i aviser oppfordret alle med noe kunnskap om det som er skjedd, til å ta kontakt.

- Dessverre, ingen av dem kunne bidra med konkret informasjon om Raoul Wallenbergs skjebne, sier de russiske medlemmene av kommisjonen.

I desember erkjente russiske myndigheter for første gang offisielt at Wallenberg ble henrettet og at han var offer for Stalins forfølgelser. De hevder han ble skutt to og et halvt år etter at han ble arrestert. Da var han 34 år gammel.

Forskerne som nå har lagt frem sin rapport, mener Wallenberg kan ha levd helt opp til 1960- og 70-tallet. En av dem mener sogar Wallenberg levde helt til 1989.

(Aftenposten Interaktiv/NTB/Reuters/AP)

NETTBASAR

Icons

Dagens
HoroskopRingelyder
til mobilen!

NETTO

NETTAVISEN

Er siste tog gått?

SMS-tjenester | Nettbasar | Netto! | B2B handel | Icons | StepStone jobbsøk | Spør 40 leger | Søk mot nærings

Oppdatert kl 12:38 Mandag 15. januar 2001

Les Nettavisen på Palm og på Wap

SMS: Nyheter - a

VERDEN

WALLENBERG:

Persson beklager Wallenberg-tabber

Av: Ole Berthelsen 12. jan 2001 13:16, ny 14:10

Forsiden

Innenriks

Verden

Sport

Økonomi

Bedre råd

Børs

IT-Nyheter

Kult og kultur

Skråblikk

Nett på sak

ReiseLiv

Været

TV-guide

Mat og drikke

Film

Musikk

Dataspill

Reklame/Media

Bil

sms

Sveriges statsminister Göran Persson ba fredag slektningen til Raoul Wallenberg om unnskyldning for Sveriges manglende hjelp til den forsvunne diplomaten.

En gruppe forskere kritiserer i en rapport Sveriges opptreden i forbindelse med at diplomaten Raoul Wallenberg ble arrestert av russerne i Budapest etter krigen.

Ambassadør Per Anger, som arbeidet sammen med Wallenberg i Budapest, hevder at daværende statsminister Tage Erlander og utenriksminister Östen Undén ofret Wallenberg og mørkla saken, melder svensk TV2.

Mer om Wallenberg-mysteriet:

- - [Wallenberg i live i 1989](#)
- - [Svensk stat ofret Wallenberg](#)
- - [Stalin beordret Wallenbergs død](#)
- - [Wallenberg skulle verves som spion](#)

Ikke bevis

De svenske medlemmene av den svensk-russiske gruppen som har utredet mysteriet mener det ikke finnes bevis for at Wallenberg døde i 1947, slik russiske myndigheter har hevdet. Enkelte av forskerne mener Wallenberg kan ha vært i live helt til 1989.

Wallenberg-rapporten

- [Ekstern lenke til hele rapporten](#)

StepStone

Stilling innen:

-Ny jobb?-

Legg inn din CV

Arbeidsgivere:

Din annonse på

StepStone?

Spør legen!

Klikk her doktoronline.no

Din Startside

Tips oss

Hjelp

Siste døgn

Mest lest

Om avisen

Prisliste

Kontakt oss

Søk i arkivet:

Tips en bekjent om denne nyheten:

Mottakers epost

Navn

Din epost

Navn

Melding

Send

Tilbakestill

ANDRE SAKER I NETTAVISEN AKKURAT NÅ:
ØKONOMI:

Oljen ga rekordoverskudd

Den høye oljeprisen gjorde at handelsoverskuddet nesten tredoblet seg i fjor.

LES SAKEN (15. jan 10:41)

INNENRIKS:

Varslet bombe på
hjemmeside

Politiet i Haugesund etterforsker nå en trusselmelding som er lagt inn i Gard skoles gjestebok på internett. Over 500 elever og 70 ansatte ble mandag morgen evakuert etter at det ble oppdaget en bombelignende gjenstand på skolen.

LES SAKEN (15. jan 12:38)

SKRÅBLIKK:

Base
2Bu

Ca

Rea

ONLI
KLIK
www.p

• Svens
bevist at
1947.

Si
Mexicos
Oslo-mø
(15. jan 12:
- Mumie
(15. jan 12:
Se bilder
jordskjel
(15. jan 11:
Game, s
(15. jan 11:
Ni drept
(15. jan 11:
Forsker:
Japan
(15. jan 10:
Ber om
(15. jan 10:
Iran og \

Lyst til å bli oppdaget?

FINN www.finn.no [Jobb](#) [Eiendom](#) [Bil](#) [Båt](#) [Stor & smått](#)

NYHETER KULTUR MENINGER ALEX KART KUNDESERVICE SØK

www.aftenposten.no

INTERAKTIV

Forside / nyheter / utenriks

Oppdatert 12.01.01 kl. 11:45

annon

Wallenberg-rapport er klar fredag

Etter ti års arbeid leverer den svensk-russiske Wallenberg-kommisjonen sin rapport fredag.

 bakgrunn

NYHETER

Innenriks
Utenriks
Økonomi
Sport
Vær
Netthinnen
Siste 100
Nyhetsuken
Nettprat
Bildeserier
Video

Aftenpostens
korrespondent
HENRIK WIDTH
Stockholm

Overraskende. Torsdag besluttet den svenske regjeringen svært overraskende å frigi nesten alt hemmeligstempelt svensk arkivmateriale om Wallenberg.

Når kommisjonens rapport overleveres fredag, står seks hyllemeter med materiale åpent til disposisjon for forskere, historikere og journalister.

Etter det Aftenposten forstår har kommisjonen ikke kommet frem til en felles konklusjon. Tre utenlandske forskere i kommisjonen, to amerikanere og en tysker, mener å ha klare indisier på at Raoul Wallenberg var i live helt frem til 1989. Russerne mener derimot at Wallenberg døde i 1947, slik den offisielle versjonen fra Sovjetunionen alltid har vært.

Kommisjonens svensk-oppnævnte medlemmer, deriblant de tre forskerne, beklager at arbeidet avsluttes nå. De mener at en fortsatt granskning ville bragt klarhet i Wallenbergs skjebne.

Mentalsykehus

Forskerne mener at diplomaten Wallenberg ble en hemmelig fange, uten identitet, effektivt gjemt i dypet av Sovjetunionens enorme apparat av fange leire og anstalter. Forskerne mener at Wallenberg ble ført til en psykiatrisk klinikk i Moskva-området på 1980-tallet.

De tre forskerne har gjennom omfattende studier sporet Wallenbergs opphold i ulike russiske fengsler etter 1947. Vladimir-fengslet er studert i detalj, og man har gjennomgått arkivopplysninger fra 8000 fanger. Forskerne har hørt vitneutsagn om en svenske ved navn "Vandenberg" i fengselet på 1970-tallet.

Russerne ønsket å holde Wallenberg i live for å kunne bruke ham i utveksling med Vesten. Blant annet skal Wallenberg være foreslått utvekslet mot den svenske storspionen Stig Wennerström på 1960-tallet.

BAKGRUNN

- [Artikler om Raoul Wallenberg](#) - Søk i vårt arkiv

Utgiver: Aftenposten A/S, Oslo, Norge. Telefon +47 22 86 30 00. Alt innhold er opphavsrettslig beskyttet. © Aftenposten.

The Moscow times (<http://www.themoscowtimes.com/>)
Friday, Jan. 12, 2001, 6:07 PM Moscow Time

Ivanov Ducks Wallenberg Issue in Hungary

Reuters

BUDAPEST, Hungary - Foreign Minister Igor Ivanov dodged questions about the fate of Raul Wallenberg on Friday, the day Sweden said its diplomat seized by Soviet troops in 1945 in Budapest may still be alive.

"Why here?" was all Ivanov said to a reporter when asked at a news conference to comment on Wallenberg, whose disappearance was thrown into the spotlight once again by a report released in Stockholm.

The fate of Wallenberg, who saved tens of thousands of Hungarian Jews by issuing them false passports and affording them protection of the neutral Swedish flag, has been a mystery since he was arrested by Soviet occupation forces.

But based on the results of 10 years of Swedish-Russian investigations, Swedish Prime Minister Goran Persson said there was no clear evidence that Wallenberg was dead, and his government would try harder to find out what happened to him.

The Soviet and Russian authorities have said he died in Moscow's notorious Lubyanka prison in July 1947.

But there have been persistent reports that he was alive in a Soviet camp or psychiatric hospital, perhaps as late as 1989. If alive today, he would be 87.

There was no indication that Wallenberg figured in talks in Budapest Friday between Ivanov and Hungarian Foreign Minister Janos Martonyi. But Martonyi said the talks would continue over lunch and he did not rule out other issues being raised.

There are several statues and memorials to Wallenberg in Budapest, but Ivanov's public schedule called only for a visit to a Hungarian-Soviet war memorial.

Spirit of Raoul Wallenberg still alive

A lesson for future generations

Raoul Wallenberg may no longer be physically alive, but his spirit very much lives on, says the author.

By Tom Lantos
For the Herald

More than 30 years ago, the NGO Casa Argentina en Jerusalem was founded to promote interreligious dialogue. At the initiative of Mr Baruch Tenenbaum, this private, non-profit Argentine institution has created the International Raoul Wallenberg Foundation (IRWF), the first of its kind in the Southern Hemisphere, to inspire all to honour, and when required emulate, the courageous example of a man who saved countless lives, in spite of immense hardship and danger. I'm honoured to accompany Mr Tenenbaum in this mission along with almost 30 heads of state from all over the world.

On March 19, 1944, as the Nazi campaign of terror and genocide finally overtook my native land of Hungary, a young idealistic Swede made his way to Budapest to interpose his own frail body between the Nazi war machine and the persecuted unarmed thousands facing deportation and annihilation in Auschwitz.

By the time Raoul Wallenberg arrived in Budapest, 500,000 Jews from the Hungarian countryside had already been to Auschwitz where most perished. But Raoul Wallenberg's arrival delayed the execution of the death sentence upon the remaining 300,000 Jews of the cities long enough to enable some 100,000

of their children and grandchildren, that I have dedicated many years of my life to make Wallenberg's story known and to honour this great man.

When I began my work for Wallenberg in 1975, I had two goals in mind. First and foremost, I wanted to free him from the horrors of the Gulag where he was languishing. The second goal was to make Raoul Wallenberg's life and accomplishments penetrate the consciousness of mankind and to inspire all those who are touched by his story to become better, more unselfish, more caring human beings, willing to transcend the barriers of race, religion or nationality in their concern for others.

As Jews or Catholics, Australians or Hungarians or US nationals the only relevant concern for human rights that deserves respect is a concern that transcends religion, race, colour or national origin. Raoul Wallenberg did not go to Budapest in 1944 to save Lutheran Swedes. He went there to save Hungarian Jews, with whom he had nothing in common except his common humanity. Raoul Wallenberg not only fought evil but he also fought indifference, that is the twin of evil. Those who kill are murderers but those who stand by and do nothing in the face of murder share a complicity in crime. Wallenberg's message was loud and clear. We must fight evil but just as hard we must fight indifference.

He started out issuing Swedish

ated with the Nazis and later the Arrow Cross gangsters (Hungarian Fascists) who ran Hungary in the final few months of the German occupation until they recognized the validity of these fictional documents and exempted their owners from deportation and having to wear the yellow star.

He bought or leased 32 large apartment houses and succeeded in declaring them Swedish territory in Hungary. Thousands of people were crowded into these protected houses, many of whom he brought back personally from the forced marches heading towards the death camps. He rushed the saved persons to the protected Swedish houses in Budapest. He even brought people back from the railroad cars, pulling them out of deportation trains and from the banks of the Danube river. He interposed his own body between the fallen victims and the machine guns that were levelled at them by the Arrow Cross guards.

When the Russians finally liberated Budapest in January 1945, he believed he was finally safe and went to their headquarters to report and ask for food and medicine for the surviving victims. The Soviets didn't believe his story. They were convinced that he was a US spy. They kidnapped him on January 17, 1945 and he languished in the Soviet Gulag until 1981, when I personally believe that he finally died.

Even today people ask me whether I think Raoul Wallenberg still lives. I personally do not believe that he is physically alive any more but I do believe that in the spiritual sense Wallenberg is more alive than most of us who are still around living our ordinary, day-to-day lives.

He is more alive than most of us because of what he has done. He not only saved lives but he saved our faith in humanity. He continues every day to touch the lives of thousands of young people the world over who, hearing or reading his story, testify that they have been inspired to become better human beings and to dedicate themselves to fight for the right of others who are still persecuted and oppressed all over the world.

Long after the sound and fury of the twentieth century have been relegated to the garbage heaps of history, the ideals and the memory of Raoul Wallenberg will live on. He will live on to teach future generations what I think is the single most important lesson of human history — that in order to survive, in order to create more livable conditions in this world, we must accept the responsibility of becoming our brother's and our sister's keepers. This is the meaning of Wallenberg's legacy and this is the meaning of our struggle for human rights across the globe.

(Representative Tom Lantos (Democrat-California) is the US Congressional Co-Chair of the Human Rights Caucus and Co-

A Hungarian perspective

By Michael Soltys
Herald staff

Raoul Wallenberg is a universal figure today but it was on the streets of Budapest that he vanished exactly 56 years ago yesterday and it was the Jews of Hungary whom he so idealistically struggled to save.

As chance would have it, the Hungarian State Secretary for Foreign Affairs Zsolt Németh was in town on the anniversary itself yesterday and was interviewed by the *Herald* on both his country's perception of Wallenberg and its current reality.

For Hungarians, Wallenberg is a highly symbolic figure because he disappeared in 1945 at exactly the transition point between Nazism — and Communism. He is thus remembered not only for saving Jews but also as a victim of Stalinist atrocity — those who survived Nazism often failed to survive Communism and Wallenberg is

one example. The European Union at a very early stage of that 21st century — in two or three years' time. The Central European country has spent the last decade creating a democracy and if in 1990 85 percent of the economy was in state hands, now 85 percent is private sector while the percentage of trade with the EU is almost as high.

Hungary is perhaps readier for its entry than Europe and Németh hopes that the Helsinki summit principle of each candidate being considered on its merits is also practice. Hungary marked the millennium of its statehood last year as a Christian European country and its EU entry is a case of Europe "re-integrating" not expanding, Németh insists.

Given the EU's aversion to Balkan ethnic conflicts, does the dispersion of Hungarian minorities present problems in negotiations, the *Herald* asked? Németh pointed out that some current EU members, e.g. Germany,

For Hungarians, Wallenberg is a highly symbolic figure because he disappeared in 1945 at exactly the transition point between Nazism and Communism. He is thus remembered not only for saving Jews but also as a victim of Stalinist atrocity — those who survived Nazism often failed to survive Communism and Wallenberg is one example.

Communism and Wallenberg is one example.

How and when he died is secondary, according to Németh — whether in 1947 or later, as now widely believed. In recent years statues have been erected in Budapest to honour his memory and perpetuate his example.

How much war guilt is there in Hungary today, the *Herald* asked, since the country was on the Axis side for most of the Second World War?

The Second World War arose out of the First, Németh replied, and Hungary would probably never have been on the Axis side if the Treaty of Trianon (parallel to Versailles) had not carved up the lands of the Crown of St. Stephen into seven pieces with the result that even today every third Hungarian lives outside Hungary. At the same time Hungarians do not wish to evade their responsibilities.

Liberation from fascism in 1945 was quickly followed by Communist occupation, which lasted until 1990 — Németh's hope is that the 21st century will open a blank page for all countries after the mill and suffer.

have ethnic minorities beyond national borders both within and beyond the EU, not to mention former colonial empires in other continents. Hungary today has legislation offering special privileges (including a subsidized education in Hungary) to the ethnic Hungarians of neighbouring lands — two million in Romania, 700,000 in Slovakia, 300,000 in Serbia's Voivodina, 200,000 in the Ukraine, etc. Németh hopes that these minorities are not only part of the problem but also of the solution by being a bridgehead for democratization in Eastern Europe.

As for this week's burning issue of mad cow disease, Hungary has yet to suffer and its export lines to Argentina remain open. Yet everybody should be worried, says Németh, and Hungary is ready to abide by the extremely strict EU criteria as part of the price of entry.

Németh, who yesterday lunched with Foreign Minister Adalberto Rodríguez Giavarini (a recent visitor to Budapest) and other top Ministry officials, was in town as part of a general Hungarian policy of spreading

La Nación, Argentina

El hombre que salvó Raoul Wallenberg

Es húngaro; vive en Buenos Aires

Por Teresa Bausili

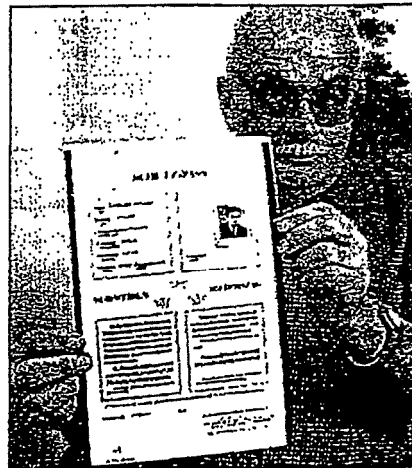
De la Redacción de LA NACION

Cuando László Ladanyi, hoy de 79 años y vecino de Barrio Norte, traspasó la puerta maciza de hierro y vidrio de la calle Legrady 39 en Budapest sintió que volvía a nacer.

Corría 1944 y, para los judíos húngaros que aún no habían sido deportados a los campos de exterminio nazis, entrar en una casa sueca era sinónimo de salvación.

Y la salvación venía de la mano de Raoul Wallenberg. "No me al-

Continúa en la Pág. 3, Col. 1

FABIAN MARELLI

**László Ladanyi, con el
pasaporte que le salvó la vida**

El hombre que salvó Raoul Wallenberg

Continuación de la Pág. 1, Col. 1

zará la vida para agradecerle", se el hombre de bigote blanco y risa fácil que en 1947 emigró a la gencia.

Asesina su más preciado tesoro, no el lo define: una nota apenas legada, impresa en azul y amarillo, en la que resalten las tres colas del escudo real de Suecia.

Se el famoso *Schitzpaz*, el pasaporte sueco que diseñó Wallenberg, diplomático del país nórdico, peyorar inmortalidad a sus poseedores.

Brasas a ese documento plagado de inscripciones, firmas y sellos sin alguna fuerza legal, pero lo suficientemente ostentoso como para presionar a los nazis.

Además, aquel entonces de 23 años, logró apartar de la maquinaria criminal Adolf Hitler.

regalo de Dios

Cómo llegó el codiciado salvoconducto a las manos de Ladaný?

Fue un regalo de Dios, dice, con acento marplatense y la voz cascada la emoción. Y recuerda que cuando aquellos hombres que no erraban y eso salía a la vista, lo vino a buscar al gueto, él se dejó llevar sin saber adónde. Poco después

sus manos sostenían el pasaporte a la vida, del que no se desprendía jamás.

Dos años antes, en 1942, Ladaný había golpeado hasta el cansancio las puertas de varias sedes diplomáticas, en un desesperado intento por huir de la sombra nazi que se cerraba sobre todos los judíos. Pero ya era tarde.

Ningún país nos quería recibir, ni siquiera los Estados Unidos", se lamenta Ladaný. Desconcertado, el joven dejó sus papeles en la embajada argentina, país al que había escapado su única hermana en 1937.

Dos años más tarde, el consulado argentino transfirió esos documentos a la embajada sueca, y así cayó el nombre de Ladaný en la larga lista de Wallenberg.

Suecia no era el único país que expedía pasaportes a los judíos. Suiza, Portugal, España y la Neuchâtr, entre otros, también trabajaban para salvar vidas. Pero ninguno con la fuerza de Wallenberg", sentencia.

Además del *Schitzpaz*, otro de los artillos que ingenió el diplomático sueco para salvar a los judíos de Budapest fueron las "casas suecas". En las puertas de esos edificios, como aquel de la calle Legendy, ilameaba siempre la bandera azul y oro de Suecia, y un cartel en la entrada

advertía que todas las personas que vivían bajo esos techos "tenían la protección de Su Excelencia el Rey de Suecia". En total, allí encontraron refugio 15 mil personas.

La noche del horror

Pero en la Hungría de fines de 1944 ningún judío estaba a salvo, ni siquiera los que vivían bajo el amparo de las "casas suecas". Así se encargaron de demostrarlo los nazis húngaros en la noche del 31 de diciembre.

De todos los horrores de la guerra, Ladaný recuerda con singular énfasis el que vivió la víspera de Año Nuevo.

"Los nazis húngaros llegaron a la casa y pidieron ayuda para descargar un tren de municiones. Algo me dijo que yo no debía bajar y entonces me quedé adentro junto a mi padre. La mayor parte de las 80 personas que vivían conmigo salió a la calle. Los tiraron a pocos metros de la puerta y después los tiraron al Danubio."

Las ráfagas de las ametralladoras y los gritos desesperados de las víctimas quedaron grabados a fuego en la memoria del joven Ladaný. Pero el infierno continuó al día siguiente, cuando los verdugos regresaron a la casa sueca para saquearla y quemar su bandera.

"Los niños chillaban atemorizados. Pero los nazis húngaros, que eran más salvajes que los alemanes, los sobornaron con caramelos y chocolates, los cargaron en camiones y se los llevaron. Mejor no saber adónde", susurra Ladaný con los ojos vidriosos.

La agonía llegaría a su fin en enero de 1945, cuando las tropas soviéticas liberaron Hungría y los judíos pudieron caminar por las calles nuevamente como hombres libres.

Ladaný ayudó a reconstruir un país que había quedado en ruinas, y dos años más tarde se embarcó rumbo a la Argentina. Su padre había muerto poco antes, al igual que su madre, "por las tremendas agitaciones que sufrieron durante la guerra". En total, 50 parientes cercanos murieron en manos de los nazis.

En el Destiende, el barco que los trajo a América del Sur, Ladaný conoció a Gina, una alemana sobreviviente del Holocausto, con quien se casó y tuvo dos hijas.

La noticia de la desaparición de Wallenberg, arrestado en enero de 1945 sin dejar rastro alguno hasta el día de hoy, lo afectó profundamente. "Aún no puedo comprender cómo yo estoy con vida y él, que salvó a más de 20 mil personas, no pudo salvarse."

Ladaný y una fotocopia del pasaporte que le dio Wallenberg

México

Ola de violencia contra políticos Balearon a un gobernador

MEXICOD.F. Una media ola

Reuters

Tillbaka

Datum: 2001-01-04 14:40

Källa: RBB-select

**SVERIGE: RAUL WALLENBERG - KAN HA VARIT I LIVET
1989 - FORSKARE.**

By Peter Starck

STOCKHOLM, Jan 4 (Reuters) - Swedish diplomat Raoul Wallenberg, who Russia has said died in a Soviet prison in 1947, may have been alive as recently as in 1989, a researcher said on Thursday.

Susan Ellen Mesinai, an independent consultant to a Swedish-Russian research commission set up to investigate what happened to Wallenberg, said Russia had failed to put any official records of Wallenberg's death on the table.

Wallenberg, hailed as one of neutral Sweden's greatest World War Two heroes after he helped save thousands of Jews from Nazi death camps, was last seen in Hungary in 1945 when he and his driver were arrested by Soviet troops.

Mesinai, writing in a column in the Swedish daily newspaper Dagens Nyheter, said Moscow's October 1989 invitation to Wallenberg's relatives to come and pick up the diplomat's personal belongings was "the most striking evidence that Wallenberg's death occurred at a later stage".

STANDARD BUREAUCRATIC PRACTICE

Mesinai said the Soviet bureaucracy had kept meticulous files on prisoners and that it had been standard practice to deliver personal effects of deceased prisoners to relatives within six months or else these were confiscated by the state.

Until Russia explained satisfactorily why Wallenberg's belongings had been lying around and returned only in 1989, "the only logical explanation is that Wallenberg died at approximately that time," she said.

The Swedish-Russian commission is scheduled to present a report on its findings on January 12. Leaks of the report published in the Swedish daily Svenska Dagbladet on Wednesday said records indicated the Soviet Union had been willing to exchange Wallenberg for Soviet defectors to Sweden.

Sweden, however, turned down the offer, the newspaper said.

In an editorial on Thursday, Svenska Dagbladet said the then Swedish

government's "cynical foreign policy combined with compliance with the Soviet dictatorship" amounted to a betrayal of Wallenberg.

On December 22, Russia acknowledged for the first time that Wallenberg had been a victim of Soviet-era purges and said he had died in a Soviet prison.

But Russia's official rehabilitation, a 40-line communique which did not say how or exactly when Wallenberg and his driver had died, failed to shed any significant new light on the mystery surrounding their disappearance.

Alexander Yakovlev, head of a presidential committee on rehabilitating victims of Stalin-era repression, said in November he was sure Wallenberg had been executed in Moscow's Lubyanka prison in 1947.

Earlier Soviet accounts had referred to a handwritten note by a physician named Smoltsov, who said Wallenberg died of a heart attack on July 17, 1947. But Mesinai said Smoltsov had been dismissed already in March that year and had not been on duty July 17-18.

By Peter Starck

STOCKHOLM, Jan 4 (Reuters) - Swedish diplomat Raoul Wallenberg, who Russia has said died in a Soviet prison in 1947, may have been alive as recently as in 1989, a researcher said on Thursday.

Susan Ellen Mesinai, an independent consultant to a Swedish-Russian research commission set up to investigate what happened to Wallenberg, said Russia had failed to put any official records of Wallenberg's death on the table.

Wallenberg, hailed as one of neutral Sweden's greatest World War Two heroes after he helped save thousands of Jews from Nazi death camps, was last seen in Hungary in 1945 when he and his driver were arrested by Soviet troops.

Mesinai, writing in a column in the Swedish daily newspaper Dagens Nyheter, said Moscow's October 1989 invitation to Wallenberg's relatives to come and pick up the diplomat's personal belongings was "the most striking evidence that Wallenberg's death occurred at a later stage".

STANDARD BUREAUCRATIC PRACTICE

Mesinai said the Soviet bureaucracy had kept meticulous files on prisoners and that it had been standard practice to deliver personal effects of deceased prisoners to relatives within six months or else these were confiscated by the state.

Until Russia explained satisfactorily why Wallenberg's belongings had been lying around and returned only in 1989, "the only logical explanation is that Wallenberg died at approximately that time," she said.

The Swedish-Russian commission is scheduled to present a report on its findings on January 12. Leaks of the report published in the Swedish daily Svenska Dagbladet on Wednesday said records indicated the Soviet Union had been willing to exchange Wallenberg for Soviet defectors to Sweden.

Sweden, however, turned down the offer, the newspaper said.

In an editorial on Thursday, Svenska Dagbladet said the then Swedish government's "cynical foreign policy combined with compliance with the Soviet dictatorship" amounted to a betrayal of Wallenberg.

On December 22, Russia acknowledged for the first time that Wallenberg had been a victim of Soviet-era purges and said he had died in a Soviet prison.

But Russia's official rehabilitation, a 40-line communique which did not say how or exactly when Wallenberg and his driver had died, failed to shed any significant new light on the mystery surrounding their disappearance.

Alexander Yakovlev, head of a presidential committee on rehabilitating victims of Stalin-era repression, said in November he was sure Wallenberg had been executed in Moscow's Lubyanka prison in 1947.

Earlier Soviet accounts had referred to a handwritten note by a physician named Smoltsov, who said Wallenberg died of a heart attack on July 17, 1947. But Mesinai said Smoltsov had been dismissed already in March that year and had not been on duty July 17-18.

(c) Reuters Limited 2001.

REUTERS NEWS SERVICE

Svenska Ekonominytt

Distributör: Nobicon
2001-01-04 17:16

 Tillbaka

NETTBASAR Icons

Dagens
HoroskopRingelyder
til mobilen!

NETTO

NETTAVISEN

Er siste tog gått?

SMS-tjenester | Nettbasar | Netto! | B2B handel | Icons | StepStone jobbsøk | Spør 40 leger | Søk mot nærings

Oppdatert kl 12:38 Mandag 15. januar 2001

Les Nettavisen på Palm og på Wap

SMS: Nyheter - a

VERDEN

FORSKERE:

- Wallenberg i live i 1989

Av: Ole Berthelsen 10. jan 2001 12:57

Forsiden
Innenriks
Verden
Sport
Økonomi
Bedre råd
Børs
IT-Nyheter
Kult og kultur
Skråblikk
Nett på sak
ReiseLiv
Været
TV-guide
Mat og drikke
Film
Musikk
Dataspill
Reklame/Media
Bil
sms

Den svenske diplomaten Raoul Wallenberg var i live fram til 1989, hevder forskere.

I en rapport som skal legges fram fredag, hevder tre amerikanske forskere at Wallenberg ble holdt som «hemmelig» fange helt fram til 1989, skriver den svenske avisen Expressen.

Det daværende Sovjetunionen skal ha foreslått overfor Sverige å utveksle Wallenberg med blant annet den svenske storspionen Stig Wennerstrøm, men Sverige avslo.

Vitner

– Dokumenter viser at Wallenberg ble ført til et mentalsykehus i Moskva-området i 1981. USAs etterretningstjeneste CIA har også arkivert vitneforklaringer fra 1983 der russiske tjenestemenn hevder at Wallenberg da befant seg på et mentalsykehus utenfor Moskva, sier forskeren Susan Mesinai til avisen.

Mer om Wallenberg:

- – [Svensk stat ofret Wallenberg](#)
- – [Wallenberg skulle verves som spion](#)
- – [Stalin beordret Wallenbergs død](#)

Rehabiliter

En russisk granskningskommisjon fastslo i desember at Wallenberg ble henrettet av Stalins hemmelige politi i 1947. Da var den svenske dipomaten 34 år. Samtidig innrømmet Russland offisielt at Wallenberg hadde blitt et offer for politisk undertrykkelse.

Tips en bekjent om denne nyheten:

Mottakers epost	Navn
Din epost	Navn
Melding	
Send	Tilbakestill

ANDRE SAKER I NETTAVISEN AKKURAT NÅ:
ØKONOMI:

Oljen ga rekordoverskudd

Den høye oljeprisen gjorde at handelsoverskuddet nesten tredoblet seg i fjor.

[LES SAKEN](#) (15. jan 10:41)

INNENRIKS:

Varslet bombe på hjemmeside

Politiet i Haugesund etterforsker nå en trusselmelding som er lagt inn i Gard skoles gjestebok på internett. Over 500 elever og 70 ansatte ble mandag morgen evakuert etter at det ble oppdaget en bombelignende gjenstand på skolen.

[LES SAKEN](#) (15. jan 12:38)

StepStone

Stilling innen:
-Ny jobb?-

[Legg inn din CV](#)

Arbeidsgivere:
[Din annonse på StepStone?](#)

Spør legen!
Klikk her [doktoronline.no](#)

Din Startside
Tips oss
Hjelp
Siste døgn
Mest lest
Om avisen
Prisliste
Kontakt oss
Søk i arkivet:

Base
2Bu
Ca

Rea
ONLI
KLIK
www.p

• [Svensk bevist at 1947.](#)

Si
[Mexicos Oslo-mø](#)
(15. jan 12:
- Mumie
(15. jan 12:
[Se bilder jordskjel](#)
(15. jan 11:
[Game, s](#)
(15. jan 11:
[Ni drept](#)
(15. jan 11:
[Forsker](#)
[Japan](#)
(15. jan 10:
[Ber om](#)
(15. jan 10:
[Iran og](#)

← Tillbaka

Datum: 2001-01-11

Källa: Süddeutsche Zeitung(Deutsch)

SCHWEDEN: EXPERTEN - WALLENBERG LEBTE NOCH BIS 1989.

Stockholm (dpa/Reuters) - Der schwedische Diplomat und Retter von mehr als 100 000 ungarischen Juden, Raoul **Wallenberg**, soll entgegen offiziellen russischen Angaben noch bis 1989 gelebt haben. Wie die Stockholmer Zeitung Expressen berichtete, sind drei Mitglieder einer russisch-schwedischen Expertenkommission nach mehrjährigem Studium von Dokumenten in Russland zu dieser Überzeugung gelangt. Im russischen Teil des Berichts werde weiter daran festgehalten, dass **Wallenberg** am 17. Juli 1947 im Lubjanka-Gefängnis in Moskau gestorben sei, hieß es in einem anderen Stockholmer Zeitungsbericht. Moskau hatte dieses Datum sowie die förmliche Rehabilitierung Wallenbergs kürzlich offiziell mitgeteilt.

Die Historikerin Susan Mesinai sagte in Expressen vor der Veröffentlichung des von den Regierungen in Stockholm und Moskau vor neun Jahren in Auftrag gegebenen Berichts: "Dokumente beweisen, dass **Wallenberg** 1981 in eine psychiatrische Anstalt bei Moskau gebracht wurde. " Der US-Geheimdienst CIA habe aus dem Jahr 1983 auch Aussagen von Sowjetbeamten, die den Aufenthalt Wallenbergs in einer solchen Anstalt bestätigten. Ähnliche Aussagen von Zeitzeugen, vor allem ehemaligen Mithäftlingen, sind seit vielen Jahren bekannt. Mesinai verwies weiterhin darauf, dass Verwandte des Diplomaten erst 1989 aufgefordert wurden, die persönlichen Gegenstände des Toten zu übernehmen. Üblich sei in Russland, dass diese spätestens ein halbes Jahr nach dem Tod des Betroffenen übergeben werden. Nach Meinung der schwedischen Forschergruppe hatte die Führung in Moskau ein starkes Interesse an **Wallenberg** als Tauschobjekt für eigene Spione, die im Westen inhaftiert waren.

Die ebenfalls an dem Bericht beteiligte Historikerin Susanne Berger warf in einem Beitrag für die Zeitung Dagens Nyheter dem Außenministerium in Stockholm vor, während des Kalten Krieges ihr Interesse an einem guten Verhältnis zur UdSSR über das an einer Rettung Wallenbergs gestellt zu haben. Dessen Halbbruder Guy von Dardel bestätigte in Dagens Nyheter, dass auch in dem am Freitag zur Veröffentlichung anstehenden Bericht eine Kritik in diese Richtung enthalten sei. Er sagte: "Es ist eine sehr harte Kritik. "

(c) 2001 Süddeutsche Zeitung.

SUEDDEUTSCHE ZEITUNG 11/01/2001

Süddeutsche Zeitung

Tillbaka

Datum: 2001-01-02

Källa: Süddeutsche Zeitung(Deutsch)

SCHWEDEN: VERWIRRUNG UM WALLENBERG.

Familie des schwedischen Diplomaten bezweifelt dessen Tod

Nach mehr als 50 Jahren hatte es die russische Justiz plötzlich eilig. Erst Ende November schlug eine Kommission die Rehabilitierung Raoul Wallenbergs vor, des schwedischen Diplomaten, der während des Zweiten Weltkriegs in Budapest Tausende Juden vor den Nazis gerettet hatte. Nicht einmal einen Monat später entsprach die Generalstaatsanwaltschaft diesem Wunsch. **Wallenberg** und sein Fahrer seien 1945 "ohne Grundlage verhaftet und aus politischen Gründen ihrer Freiheit beraubt worden".

Nach Auffassung der russischen Rehabilitierungskommission wurden **Wallenberg** und sein Fahrer 1947 im Moskauer Geheimdienstgefängnis Ljubjanka erschossen. Der schwedische Diplomat sei der Spionage verdächtigt worden. Ist die Akte **Wallenberg** also geschlossen? Für seine Familie auf keinen Fall. In ihrem Auftrag schrieb der Anwalt Morris Wolff einen Brief an US-Präsident Bill Clinton, in dem er die russische Darstellung nicht nur bezweifelt, sondern auch den Verdacht äußert, **Wallenberg** sei noch am Leben und befinde sich, 88-jährig, in einer psychiatrischen Anstalt bei Moskau.

Dabei stützt sich Wolff auf den angeblichen Bericht des ehemaligen ungarischen Kriegsgefangenen Andras Toma, der erst vergangenes Jahr in seine Heimat zurückgekehrt war. Einen glaubwürdigen Zeugen gibt dieser gebrochene, verwirrte Mann allerdings kaum her. Zudem bestreitet Tomas Psychiater, sein Patient habe jemals behauptet, **Wallenberg** gesehen zu haben.

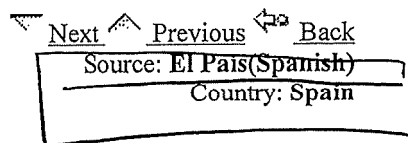
Die Spekulationen um das Schicksal des Diplomaten sind damit dennoch nicht beendet. Vor allem in Schweden wird bezweifelt, dass **Wallenberg** schon 1947 ermordet wurde. Mitglieder einer russisch-schwedischen Arbeitsgruppe wollen Beweise dafür gefunden haben, dass der Diplomat noch lange nach 1947 gelebt habe. Dies ist umso bedeutsamer, als auch die russische Justiz keinen Beweis für das angebliche Todesdatum 17. Juli 1947 vorgelegt hat. Sie stützt sich hauptsächlich auf Aussagen damaliger Geheimdienst-Mitarbeiter. Am 12. Januar will die russisch-schwedische Arbeitsgruppe einen Bericht vorlegen. Auch danach wird die Akte **Wallenberg** wohl nicht geschlossen werden können. Daniel Brössler.

(c) 2001 Süddeutsche Zeitung.

SUEDDEUTSCHE ZEITUNG 02/01/2001

REUTERS

2000-12-23 ESPAÑA: RUSIA ADMITE 55 AÑOS DESPUÉS EL ASESINATO DE WALLENBERG POR EL KGB.

Por LUIS MATÍAS LÓPEZ.

Han tenido que pasar 55 años para que se haga justicia en Rusia, aunque sea póstuma, al diplomático sueco Raoul Wallenberg, que salvó a miles de judíos de los campos de la muerte nazis y que, capturado por las tropas soviéticas en Budapest al final de la II Guerra Mundial, terminó probablemente con un tiro en la nuca en una celda de la Lubianka, el cuartel general moscovita de la policía política, por entonces, NKVD, y más tarde, KGB.

Ayer, la fiscalía general reconoció oficialmente que Wallenberg fue detenido de forma arbitraria por "órganos no judiciales", pese a su inmunidad diplomática, y que fue encarcelado más de dos años y medio, "hasta su muerte en una prisión soviética". La rehabilitación se extiende también a Vilmos Langfelder, el chófer que conducía el coche de Wallenberg cuando ambos fueron detenidos en enero de 1945 por soldados soviéticos, que los entregaron a las fuerzas de seguridad.

Según el fiscal general, Vladímir Ustinov, una minuciosa investigación ha determinado que los dos miembros de la legación sueca en Budapest fueron capturados como si fuesen soldados enemigos, pese a que Wallenberg, ciudadano de un país neutral, gozaba de inmunidad diplomática. Luego, sin que se presentase acusación alguna, siguieron presos y fueron tratados como "socialmente peligrosos".

La fiscalía ha establecido que se les debe aplicar plenamente la ley sobre Rehabilitación de las Víctimas de la Represión Política, promulgada el 18 de octubre de 1991, poco después del fracasado golpe comunista y mientras la URSS saltaba en pedazos.

Los investigadores escarbaron a fondo en los archivos del KGB en busca de más detalles, pero, según la fiscalía, no lograron determinar las causas exactas de la detención y las circunstancias del cautiverio y muerte de Wallenberg y Langfelder.

El 26 de noviembre, sin embargo, Alexandr Yákovlev, que fuera padre de la glasnost (transparencia informativa) en tiempos de Mijaíl Gorbachov y que preside la comisión rehabilitadora, aseguró que Wallenberg (miembro de la más conocida familia de industriales de Suecia) fue ejecutado en la Lubianka, "sin ningún género de dudas".

Está todavía por ver si esta rehabilitación tardía, el informe de la fiscalía y la declaración de Yákovlev bastan para poner punto final a la historia, que ha dado origen a películas, libros, exposiciones, tesis

doctorales y miles de artículos a lo largo de 55 años.

En 1957, los soviéticos dijeron que tenían una nota de un médico que indicaba que Wallenberg (conocido a veces como el Schindler sueco por haber salvado a miles de judíos) había muerto en 1947 de un ataque al corazón, en la sede del NKVD.

Pero también hubo testimonios que le situaban después de esa fecha en diversos campos de concentración estalinistas, en pleno Archipiélago Gulag. Y entre las causas de su muerte, se especuló con el envenenamiento, la tortura y el tiro en la nuca, la versión que Yákovlev da ahora por indiscutible.

"No hay ninguna prueba definitiva de lo que ocurrió", asegura, sin embargo, Jan Lundvik, miembro del comité sueco-ruso que se ocupa del asunto. Él espera cuando menos la respuesta a la siguiente pregunta: "¿Por qué no se presentó nunca un certificado oficial de defunción?". Aunque fuese falso. Total, que el caso Wallenberg aún no está cerrado del todo.

(c) Copyright DIARIO EL PAIS, S.L.

<http://www.elpais.es>.

EL PAIS (SPANISH LANGUAGE)

EL PAIS - BARCELONA 23/12/2000

Distributor: Nobicon
2000-12-26 15:37

 [Next](#) [Previous](#) [Back](#)

7

Search by Words

Search by Company

Search by Industry

Search by Person

Customize This Area

Set your preferences for the number of headlines displayed, article format and more.

DOW JONES

Format to Print/Save

Return to Headlines

Article 21

NEWS

No Consensus on Wallenberg's Fate / Swedes, Russians: Separate theories on Holocaust hero

Michael Slackman. RUSSIA CORRESPONDENT

01/13/2001

Newsday

ALL EDITIONS

A08

(Copyright Newsday Inc., 2001)

Moscow-Ten years after a joint Russian-Swedish committee began investigate the mysterious disappearance into Soviet custody of Swedish diplomat **Raoul Wallenberg**, the two sides said Friday the had failed to reach a consensus.

The Swedes said he could still be alive at age 87, hidden somewhere in Russia. Russian committee members, who issued their findings separately, maintained that the Soviets executed Wallenberg in 194 on a charge of spying for Nazi Germany during World War II.

And a senior Kremlin figure offered the most developed theory so far from Russian officialdom, saying Wallenberg had been killed as part of a power struggle within the Soviet intelligence community.

During the German occupation of Hungary, Wallenberg-a member a prominent Swedish family-used his diplomatic status to save at least 20,000 Jews from extermination by the Nazis.

"As long as there is no unequivocal evidence of what happened to Wallenberg, and this is still the case, it cannot be said that **Raoul Wallenberg** is dead," Swedish Prime Minister Goran Persson said from Stockholm while announcing the completion of the joint analysis.

But Alexander Yakovlev, a former member of the Soviet Politburo who heads Russia's presidential commission looking into Soviet-era political repression, said Wallenberg had been executed amid a conflict between the predecessor agency to the KGB and the military. Yakovlev said Soviet agents arrested Wallenberg in Hungary in an effort to get at his secret contacts within the German and U.S. intelligence communities.

"Clearly, there was no definitive order to do it [kill Wallenberg]," Yakovlev said in an interview with Reuters Friday. "There was an inter-departmental rivalry between military intelligence and [the future] KGB, and the man was a victim of this."

"But of course, people who get involved in such activities rarely stay alive. Sooner or later someone takes an interest in their activities," added. He said in the interview that Wallenberg was shot by agents of the future KGB who then tried to hide the crime from their political masters.

Jewish community activists in many countries have pressed for a resolution of the Wallenberg mystery since his disappearance in 19

after having saved an unknown number of Jews from extermination. He issued Swedish travel documents, hid Jews in safe houses and even pulled people off trains headed for death camps. Israel declared him a "righteous gentile," a title awarded to non-Jews who showed courage in helping to save Jews from persecution.

But his actions also cost him his freedom and, possibly, his life. Soon after seizing Hungary from the Nazis, the Soviet Red Army arrested Wallenberg and took him from Budapest. Last month, Yakovlev's commission persuaded Russian authorities to acknowledge for the first time that Wallenberg and his driver, Vilmos Langfelder, were illegally imprisoned for political reasons and that Wallenberg died of heart attack in 1947.

"Wallenberg knew an awful lot. It's no joke saving 30,000 from death camps ... You had to have very good contacts with German intelligence," Yakovlev told Reuters. "It was clear that he represented certain Swedish services...and evidently he was connected to Americans of such a high level that, of course, [he] was of interest to us."

Yet in the many years since Russia says he died, there have been alleged sightings of Wallenberg at prison camps and psychiatric hospitals in many locations across Russia. Yakovlev told Reuters they were all investigated and dismissed as errors. But the Swedish officials, who have criticized their predecessors for failing to do enough to free Wallenberg, say they are not so sure.

"The Russian announcement of **Raoul Wallenberg's** death could only be accepted if it were confirmed beyond any reasonable doubt, the Swedish investigators concluded. "This has not happened, partly for the want of a credible death certificate and partly because the testimony about **Raoul Wallenberg** being alive after 1947 cannot be dismissed."

Display as: Full Article

[Return to Headline](#)

[Format to Print/Save](#)

Copyright © 2000 Dow Jones & Company, Inc. All rights reserved

Vredesoverleg in gevaar na
executie Palestijnen
Senaat VS maakt zich op voor
strijd
Falun Gong betoogt in Hongkong
tegen felle vervolging in China
'Boer zal weer op kwaliteit moeten
gaan letten'
Klusjesman VN blaast
vredesoperaties nieuw leven in
Wahid weigert opnieuw verhoor
door onderzoekscommissie
Kostunica praat met Milosevic
Verdachte van hotelbrand Australië
komt voor rechter

Document geheime dienst: Wallenberg in 1947 overleden

- ANP

Een document dat is teruggevonden in de archieven van de Russische geheime dienst NKVD (de voorloper van de KGB, nu FSB) bewijst dat de Zweedse diplomaat Raoul Wallenberg in juli 1947 in Moskou is overleden. Dit heeft de procureur-generaal van de Russische militairen Kisliitsyne zaterdag verklaard.

'Wij beschikken over een aantekening waarin staat dat hij op 17 juli 1947 in de gevangenis stierf', zo citeert het Russische persbureau Itar-Tass de procureur-generaal.

Een speciale onderzoekscommissie concludeerde vrijdag nog dat er geen hard bewijs is gevonden dat bevestigt dat Wallenberg is overleden in 1947. Waar nu plotseling het bewijsmateriaal van de NKVD vandaan komt, kon het Russische militaire parket zaterdag niet zeggen.

De onderzoekscommissie, die bestaat uit Zweedse en Russische deskundigen, bestudeerde jarenlang archiefstukken uit Russische gevangenissen en verklaringen van talrijke getuigen. Vrijdag maakte zij openbaar dat 'hoewel alle versies van Russische bronnen ervan uitgaan dat Wallenberg in 1947 is overleden', de werkgroep dat niet heeft kunnen hardmaken.

Eerder deze week schreef de Zweedse krant Expressen dat onderzoek zou hebben uitgewezen dat Wallenberg in 1989 in een psychiatrische inrichting in Rusland is gestorven.

© de Volkskrant bv

**Dubbeldikke
Beursplein 5 special m**

de Volkskrant

Nieuws

Nederland Internationaal Economie Sport Nieuwe media Den Haag Het weer Nieuwsarchief

Vredesoverleg in gevaar na
executie Palestijnen
Senaat VS maakt zich op voor
strijd
Falun Gong betoogt in Hongkong
tegen felle vervolging in China
'Boer zal weer op kwaliteit moeten
gaan letten'
Klusjesman VN blaast
vredesoperaties nieuw leven in
Wahid weigert opnieuw verhoor
door onderzoekscommissie
Kostunica praat met Milosevic
Verdachte van hotelbrand Australië
komt voor rechter

Onderzoek: 'Wallenberg is door KGB geëxecuteerd'

Raoul Wallenberg, de Zweedse diplomaat die aan het eind van de Tweede Wereldoorlog twintigduizend Hongaarse joden het leven redde, is toch door Stalins geheime dienst geëxecuteerd. Dat is de conclusie die een Russische onderzoekscommissie trekt uit de verklaringen van ex-KGB'ers.

Wallenberg werd in 1945 door het Rode Leger in Hongarije als spion gearresteerd. De Sovjet-autoriteiten hebben tientallen jaren volgehouden dat hij twee jaar later in het hoofdkwartier van de KGB in Moskou, de Loebjanka, door een hartaanval om het leven zou zijn gekomen. Maar van tijd tot tijd doken er geruchten op dat Wallenberg nog in leven zou zijn, en vast zou zitten in een van de kampen in Siberië.

'We twijfelen er niet meer aan dat hij in de Loebjanka is doodgeschoten', zei Aleksandr Jakovlev, voorzitter van de Commissie voor het Eerherstel van de Slachtoffers van de Politieke Repressie. Hij gaf toe dat de Sovjet-autoriteiten 'zichzelf hadden verstrikt in leugens', en kondigde aan dat de Russische president Vladimir Poetin een decreet zal uitvaardigen over de rehabilitatie van de Zweed.

De internationale gemeenschap heeft vanaf het begin van de glasnost in de jaren tachtig aangedrongen op een onderzoek naar het lot van Wallenberg. Maar de KGB, en tegenwoordig de FSB, zijn niet erg scheutig met informatie over de misdaden die door de geheime dienst zijn gepleegd. Het Sacharov-centrum in Moskou dat het lot van politieke gevangenen onderzoekt, zegt dat het nog steeds wordt tegengewerkt door de geheime dienst.

Een deel van Wallenbergs bezittingen is al overhandigd aan de Zweedse autoriteiten, die instemmend reageerden op de Russische verklaring.

© de Volkskrant bv

REUTERS

[Next](#) [Previous](#) [Back](#)
Source: Politiken(Danish)
Country: Sweden; Russia; C.I.S.

2000-12-23 SVERIGE: UDENRIGSPOLITIK - SVERIGE OFREDE WALLENBERG.

Author: Susanne Berger Forholdet til Sovjet er vigtigere for Sverige end Raoul Wallenbergs skæbne, stod der i et dokument, som den svenske udenrigsminister underskrev i 1957. Den amerikanske forsker Susanne Berger bringer her opsigtsvækkende afsløringer i sagen og hævder, at det svenske udenrigsministerium også i dag bevidst vildleder offentligheden.

Otto Danielsson er tidligere kommissær ved det svenske sikkerhedspoliti, Säpo. For ham indtraf vendepunktet i Wallenbergsagen 15. marts 1966.

Danielsson deltog den dag i et hemmeligt internt møde om noget, der syntes at være en åbning fra sovjetisk side: Russerne ville forsikre sig om, at svenskerne benådede spionen Stig Wennerström. Oplysninger om Raoul Wallenberg var tilsyneladende en del af forhandlingsspillet.

Ved mødet afviste regeringens repræsentanter blankt at følge dette spor. Det, der bekymrede Danielsson, var, at den svenske regering havde besluttet sig, allerede inden den gik ind i diskussionen.

Han skrev i sine notater, at det ikke blot tydede på en foruroligende ligegyldighed over for Wallenbergs skæbne, men at det også rejste tvivl om regeringens vilje til overhovedet at opklare sagen.

I de seneste 55 år har svenske beslutningstagere - regeringen og Udenrigsministeriet - virket uvillige til at løse Wallenbergsagen, selv i situationer, hvor de har haft styrken til det.

Mens det lykkedes Schweiz at få frigivet sine to diplomater Harald Feller og Max Meier - der blev pågrebet samtidig med Wallenberg i Budapest - valgte Sverige af en eller anden grund at afholde sig fra forhandlinger. Endnu mere opsigtsvækkende er den omstændighed, at der igennem årene aldrig har været nogen reaktioner på tilbud om udlevering, for eksempel en russisk opfordring i 1946 til Sveriges charge d'affaires, Ulf Barck-Holst.

Udenrigsministeriet indrømmer gerne, at den første håndtering af Wallenbergsagen var mangelfuld, især i årene 1945-47. Men bortset fra omdiskuterede fejltagelser begået af enkelte diplomater er der også tydelige tegn på en dybere modvilje mod at handle i Raoul Wallenbergs interesse.

I modsætning til den almene opfattelse begrænser Udenrigsministeriets åbenlyse uvilje mod at behandle Wallenbergsagen effektivt sig ikke til 'gamle spørgsmål'.

Denne holdning gælder også nyere information.

Gennem de seneste tre år har Susan Mesinai og Marvin Makinen, mine konsulentkolleger i den svensk-russiske arbejdsgruppe, gennemført en dybdegående undersøgelse af sovjetiske administrative rutiner for håndtering af fanger. Undersøgelsen omfatter blandt andet fangernes sagsakter, transportarkiver og fængslernes registreringskort. Formålet er at kortlægge Wallenbergs vej gennem fangenskab.

Deres resultater underbygger muligheden af, at Wallenberg var i live længe efter 17. juli 1947. Konsulenternes rapporter og konklusioner offentliggøres i forbindelse med, at den svensk-russiske arbejdsgruppe fremlægger sin rapport 12. januar. Dette nye bevismateriale er særligt væsentligt, fordi Ruslands påstand om, at Wallenberg døde i 1947 hovedsageligt er baseret på udtalelser fra tidligere KGB-ansatte, som alle erkender, at de ikke har førstehandsviden om sagen.

Udenrigsministeriet har været meget sen til at reagere på de nye oplysninger, selv om der utvivlsomt er tale om de mest banebrydende afsløringer i de seneste 55 år. Det har fået konsulenterne til at spørge sig selv om, hvorfor de overhovedet gennemfører en undersøgelse, når de svenske embedsmænd tilsyneladende ikke er indstillet på at følge op på de nye oplysninger, der graves frem.

Det er ikke overraskende, at russerne er uvillige til at følge op på de nye beviser. Tavsheden fra svensk side er derimod fuldstændigt uforståelig.

Udenrigsministeriet siger, at Wallenbergundersøgelsen endnu ikke er afsluttet, men har trods utallige opfordringer stadig ikke fremlagt retningslinier for, hvordan det fortsatte arbejde kan gennemføres på en måde, der giver mening.

Historisk har det vigtigste spørgsmål for Sverige - ud over sikkerhedshensyn - været, hvordan en fortsat konfrontation med Sovjetunionen (og senere Rusland) i Wallenbergsagen ville påvirke landets interesser på længere sigt.

For udenforstående virkede den svenske regerings optræden i sagen nærmest skizofren. Samtidig med at regeringen hævdede, at den formodede, at Wallenberg var i live, indtil der blev fremlagt stærke beviser for det modsatte, var regeringens egne embedsmænd uvillige til at gøre noget for at opklare sagen.

Internt i Udenrigsministeriet havde man formaliseret sin pragmatiske indstilling, uden at det kom til den svenske offentligheds kendskab.

Holdningen sammenfattes i et notat fra udenrigsminister Östen Undén i slutningen af februar 1957: £Det forekommer sandsynligt, at Wallenberg er død ... man kan jo spekulere i andre muligheder, for eksempel at Wallenberg er forsvundet, eller at hans tilstand er sådan ... at han ikke kan vises frem. Det er teoretiske, men næppe sandsynlige muligheder. Opretholdelsen eller opbygningen af et venskabeligt

forhold til Sovjetunionen er blandt vores vigtigste udenrigspolitiske opgaver, for så vidt at vi ikke derved ofrer vigtigere værdier. Vi mener ikke, at der er grund til at søge en fortsat konflikt med Sovjetunionen^{1/2}.

Dermed var prioriteringerne slået fast. Regeringen betragtede i alt væsentligt sagen om Raoul Wallenberg som afsluttet, i hvert fald hvad angik de officielle bestræbelser på at få ham løsladt.

Undéns notat var yderst følsomt på det tidspunkt. Det fremgår blandt andet af den besked, som Sverker Åström, chef for ministeriets politiske afdeling, havde vedhæftet notatet, før det blev sendt til Rolf Sohlman i Moskva i marts 1957. £Jeg ville sætte pris på, at du brænder aktstykket, straks du har læst det^{1/2}.

Det bør påpeges, at Undéns fremstilling af sagen blev udsendt blot tre uger efter, at den sovjetiske udenrigsminister Andrej Gromyko havde sendt et andet og yderst tvetydigt notat, hvori det hævdes at Wallenberg var død af et hjertetilfælde i et fængsel i Moskva 17. juli 1947.

Gromykos notat, modtaget 6. februar, blev langt fra sidste kapitel i sagen, men gav derimod muligheder for senere revisioner af historien om Wallenberg, fordi det ikke indeholdt noget juridisk bindende bevis for Wallenbergs død.

Mere foruroligende er det imidlertid, at Undén implicit slår fast, at selv om Wallenberg skulle være i live, så ville Sverige have andre og vigtigere prioriteter.

Det er uklart, hvilke £vigtigere værdier^{1/2} Undén tænker på. Men de må altså have været så vigtige, at end ikke en svensk helt fra holocaust kunne måle sig med dem. Hvordan definerede man disse værdier? Mere konkret: Hvorfor reagerede Undén ikke på Sovjetunionens invitation til Ulf Barck-Holst i 1946 om en udveksling af Wallenberg? Hvem og hvad fik svenskerne til blankt at afvise blot at diskutere Wennerström-tilbuddet i 1966? Undén lod sig altså gerne nøje med det, som de svenske embedsmænd betegnede som £det mest sandsynlige forløb^{1/2}. Og trods de manglende beviser er det samme beskedne linie, der præger Udenrigsministeriets håndtering af sagen endnu i dag. Myten om, at der kun er få muligheder for at gøre noget, og at det er så godt som umuligt at komme videre med sagen, er dybt indgroet.

Der er ganske vist vanskelige forhindringer, der skal overvindes i Rusland, men £de få muligheder for at gøre noget^{1/2} er i mange henseender en svensk opfindelse.

Den svensk-russiske arbejdsgruppe, som officielt har efterforsket sagen siden 1991, formåede først i slutningen af 1997 at fremlægge en koordineret forskningsplan. Så snart gruppen fik direkte adgang til de russiske arkiver og indførte en systematisk opfølgning af oplysningerne, begyndte der at ske vigtige fremskridt.

Den svenske side har også fastholdt et forholdsvis snævert fokus i undersøgelsen. Svenskerne har stort set begrænset deres efterforskning til den dokumentation, der direkte omhandler Wallenbergs fysiske tilstedeværelse i Sovjetunionen, i stedet for også at interessere sig for relaterede spørgsmål, eksempelvis om samtlige Wallenbergs aktiviteter og kontakter i Ungarn, hans personlige baggrund, følgerne af hans forsvinden og så videre. Udenrigsministeriet betegner disse forhold som irrelevante og afviser derfor at undersøge dem, selv om sådanne tiltag er fast procedure i ministeriet ved alle normale efterforskninger af sager om forsvundne personer.

Resultatet er blevet, at den svenske side har bragt sig selv i en umulig situation: Fakta, som kunne bringe fremskridt i sagen, behandles ikke, fordi de kan rejse nye spørgsmål, som Sverige helst vil undgå.

Samtidig med at de svenske embedsmænd tilsyneladende er styret af formodninger og pragmatiske hensyn, snarere end af objektiv efterforskningsteknik og beviskriterier, hævder de selv det modsatte.

Denne selvmodsigelse har til formål at dække over en grundlæggende interessekonflikt.

Det svenske mantra - at Wallenberg har højeste prioritet - er ganske vist usandt, men det har vildledt dem, der bekymrer sig allermest om ham, hans nærmeste pårørende, og fået dem til at tro på, at den svenske regering deler deres højeste ønske: at redde Wallenberg eller finde sandheden om hans skæbne.

Udenrigsministeriets pragmatiske indstilling bekymrede Otto Danielsson i 1966, og den har bekymret mange andre, der har beskæftiget sig med sagen gennem årene. De har alle på et tidspunkt måttet spørge sig selv, om Sverige virkelig ønsker at få sandheden frem, eller om landet blot ønsker sig en sandhed, som man kan leve med. Med hensyn til Rusland, så har landet et interessefællesskab med Sverige. En afsløring af det virkelige hændelsesforløb ville - af forskellige årsager - skade begge lande, og ikke gavne nogen af dem.

Grunden til, at både Sverige og Rusland har formået at holde sig flydende i dette dødvande, er, at Sverige - bortset fra hovedpersonens pårørende - lider af 'Wallenbergtræthed'. Den gennemgående opfattelse er, at alle fakta er afdækket, og, hvad værre er, at disse fakta i virkeligheden er betydningsløse. Ny forskning viser, at sagen bestemt ikke er så oplagt.

En anden fejlagtig opfattelse er, at al dokumentation i sagen er gjort tilgængelig. Hos Udenrigsministeriet, sikkerhedspolitiet og andre myndigheder ligger der stadig hemmeligt arkivmateriale, som direkte eller indirekte berører Wallenberg.

Materialet omfatter vidneforklaringer og relaterede dokumenter fra 1970 og frem til i dag, korrespondance mellem offentlige instanser og henvendelser til og fra andre landes regeringer. I USAs statslige

arkiver finder man eksempelvis antydninger af, at den slags materiale eksisterer, mens den tilsvarende dokumentation stadig er utilgængelig i Sverige.

Desuden må forskerne konstatere, at Sverige ikke har frigivet et eneste dokument fra sin internationale efterretningstjeneste, der har noget med Wallenbergsagen at gøre.

Blev Wallenberg ofret af nød eller af simpel egennytte? Endnu kender vi ikke svaret. Det, vi ved, er, at Sveriges beslutning om at indskrænke efterforskningen af hans forsvinden og Sveriges manglende vilje til at løbe selv de mindste risici for at få ham løsladt i betydelig grad har reduceret hans chancer for at overleve og vende hjem.

Oplysninger om, hvordan den svenske regering opfattede Wallenbergsagen, og hvilke hensyn der styrede beslutningsprocessen, vil vise sig centrale, når det væsentligste spørgsmål skal besvares: Hvorfor blev Wallenberg ofret så beredvilligt? Oversættelse: Tonny Pedersen BAGGRUND Den svenske forretningsmand og diplomat Raoul Wallenberg blev berømt for at redde tusindvis af jøder under Anden Verdenskrig. Men under de sovjetiske troppers fremmarch gennem Ungarn i krigens sidste måneder forsvandt han under mystiske omstændigheder.

Men hvad blev Raoul Wallenbergs skæbne? Og hvem havde ansvaret? De spørgsmål har været ubesvarede i nu 55 år.

I 1991, umiddelbart efter Sovjetunionens sammenbrud, oprettede Sverige og Rusland en fælles kommission til undersøgelse af Wallenbergs skæbne. Kommissionen fremlægger sin rapport den 12. januar.

(c) Polinfo 2000.

POLITIKEN 23/12/2000

Distributor: Nobicon
2000-12-28 13:32

 [Next](#) [Previous](#) [Back](#)

REUTERS

[Next](#) [Previous](#) [Back](#)
Source: Politiken(Danish)
Country: Russia; Sweden; C.I.S.

2000-12-23 RUSSIA: WALLENBERG REHABILITERET.

Rusland rehabiliterede i går officielt Raoul Wallenberg, og indrømmede, at den svenske diplomat, der reddede tusinder af jøder fra nazisternes udryddelseslejre, selv blev offer for den sovjetiske undertrykkelse. Wallenberg, der blev sendt til Ungarn under Anden Verdenskrig, forsvandt i 1945 i Budapest, efter at sovjetiske styrker havde arresteret ham. Rusland og Sverige har siden forsøgt at finde ud af, hvad der skete med ham. Sovjetiske myndigheder hævdede længe, at han døde en naturlig død i KGBs varetægt, men nu indrømmer flere russiske embedsmænd, at han blev skudt. (Reuters).

(c) Polinfo 2000.

POLITIKEN 23/12/2000

Distributor: Nobicon
2000-12-28 13:32

[Next](#) [Previous](#) [Back](#)

Wennerström.

Den 12 januari offentliggör den svensk-ryska arbetsgrupp som i snart tio år sökt fakta i fallet **Wallenberg** sin rapport. Resultatet ger starkt stöd för möjligheten att **Wallenberg** var vid liv långt efter juli 1947, då ryssarna hävdar att han dog, skriver Susanne Berger.

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2000-12-17 01:40

 [Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)

[Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)

Källa: TT

Land/ort: Stockholm

2000-12-17 01:39 Forskare anklagar svenska UD för att ha offrat Raoul Wallenberg

Det var viktigare för Sverige att stå på god fot med Sovjetunionen är att driva fallet Raoul Wallenberg vidare.

Det skriver en amerikansk forskare i en debattartikel i Dagens Nyheter. Hon stöder sina anklagelser på en hemlig promemoria från dåvarande utrikesministern Östen Undén 1957.

Forskaren Susanne Berger har i flera år forskat kring fallet **Raoul Wallenberg** i samarbete med dennes halvbror Guy von Dardel. Hon kritiserar Sveriges passivitet genom åren och hävdar att UD än i dag låtsas ge fallet hög prioritet fast det inte förhåller sig så.

Sveriges pragmatiska inställning sammanfattades i en promemoria av Östen Undén i februari 1957, som Susanne Berger tagit del av. Där skriver han att det sannolika är att **Raoul Wallenberg** är död. Det finns andra alternativ, men de är föga troliga, resonerar Undén.

"Att vidmakthålla eller bygga upp ett vänskapligt förhållande till Sovjet i den mån detta kan ske utan offrande av viktigare värden, hör till våra viktigaste utrikespolitiska uppgifter. Vi har enligt vår mening inte anledning att hålla igång ett kontinuerligt gräl med Sovjet. . . " citerar Berger ur promemorian.

Hur känslig promemorian var avslöjas av ett meddelande som Sverker Åström, dåvarande chef för UD:s politiska avdelning, bifogat till en kopia av dokumentet innan det överlämnades till Rolf Sohlman i mars 1957.

"Jag vore tacksam om du omedelbart ville bränna aktstycket", skrev Åström, enligt Berger.

Hon hävdar att UD två gånger avvisat inviter från dåvarande Sovjetunionen, som skulle ha kunnat leda till öppningar i fallet **Wallenberg**. 1946 avvisades erbjudanden om utväxlingar och 1966 ville ryssarna lämna information om **Wallenberg** i utbyte mot löfte om en mild svensk behandling av spionen Stig

skulle brännas är inte alls konstigt, säger Sverker Åström till TT."

"Promemorian var säkert känslig och samtidigt var säkerhetsförhållanden på ambassaderna i Moskva något osäkra. Så det är troligt att jag efter samråd med utrikesminister Undén gav en instruktion att ambassadören skulle bränna sitt exemplar. Det här är inga konstigheter och originalet finns ju kvar i UD:s arkiv. Det skulle vara anmärkningsvärt om det var frågan om att bränna originalet, men så var det ju naturligtvis inte, säger Åström."

Besked i januari?

Susanne Berger hävdar att UD två gånger avvisat inviter från dåvarande Sovjetunionen, som skulle ha kunnat leda till öppningar i fallet **Wallenberg**. 1946 avvisades erbjudanden om utväxlingar och 1966 ville ryssarna lämna information om **Wallenberg** i utbyte mot löfte om en mild svensk behandling av spionen Stig Wennerström.

Den 12 januari offentliggör den svensk-ryska arbetsgrupp som i snart tio år sökt fakta i fallet **Wallenberg** sin rapport. Resultatet ger starkt stöd för möjligheten att **Wallenberg** var vid liv långt efter juli 1947, då ryssarna hävdar att han dog, skriver Susanne Berger.

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2000-12-17 19:19

 [Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)

◀ Nästa ▲ Föregående ⇐ Tillbaka

Källa: TT

Land/ort: Stockholm

2000-12-17 19:18 Forskare anklagar svenska UD för att ha offrat Raoul Wallenberg

Det var viktigare för Sverige att stå på god fot med Sovjetunionen än att driva fallet Raoul Wallenberg vidare.

Det hävdar den amerikansk forskaren Susanne Berger.

Hon stöder sina anklagelser på en hemlig promemoria från dåvarande utrikesministern Östen Undén 1957.

Forskaren Susanne Berger har i flera år forskat kring fallet **Raoul Wallenberg** i samarbete med dennes halvbror Guy von Dardel. Hon kritiserar i en debattartikel i Dagens Nyheter Sveriges passivitet genom åren och hävdar att UD än i dag låtsas ge fallet hög prioritet fast det inte förhåller sig så.

Sveriges pragmatiska inställning sammanfattades i en promemoria av Östen Undén i februari 1957, som Susanne Berger tagit del av. Där skrev han att det sannolika är att **Raoul Wallenberg** är död. Det finns andra alternativ, men de är föga troliga, resonerade Undén.

"Att vidmakthålla eller bygga upp ett vänskapligt förhållande till Sovjet i den mån detta kan ske utan offrande av viktigare värden, hör till våra viktigaste utrikespolitiska uppgifter. Vi har enligt vår mening inte anledning att hålla i gång ett kontinuerligt gräl med Sovjet. . . " citerar Berger ur promemorian.

"Inga konstigheter"

Hur känslig promemorian var avslöjas av ett meddelande som Sverker Åström, dåvarande chef för UD:s politiska avdelning, bifogat till en kopia av dokumentet innan det överlämnades till Sveriges ambassadör i Moskva, Rolf Sohlman i mars 1957.

"Jag vore tacksam om du omedelbart ville bränna aktstycket", skrev Åström, enligt Berger.

"Jag kan inte komma ihåg just det brevet men att det

[Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)
Källa: **TT-Reuters**
Land/ort: **Moskva**

**2000-12-22 13:06 BRÅDSKANDE: Ryssland
rehabiliterar Raoul Wallenberg
Ryssland beslutade på fredagen att rehabilitera
den svenske diplomaten Raoul Wallenberg som
försvann i Ungern i slutet av andra världskriget.**

**Wallenberg förklaras som ett "offer för Sovjetisk
terror".**

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2000-12-22 13:07

[Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)

[Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)**2000-12-22 13:17 (ryss-wallenberg2:
Återupprättad av militäråklagare)**

Enligt nyhetsbyrån Interfax beslutade en militäråklagare i Moskva på fredagen att både **Wallenberg** och hans ungerske chaufför ska rehabiliteras.

Den svenske diplomaten försvann i Budapest 1945. Enligt de första officiella sovjetiska beskeden dog **Wallenberg** av en hjärtattack i ett sovjetiskt fängelse.

I slutet av november i år meddelade dock Alexander Jakovlev, ordförande i en rysk kommitté som arbetar för att återupprätta offren för sovjetisk terror, att man var helt säker på att **Wallenberg** blivit skjuten i Lubjanka-fängelset.

Några bevis har ännu inte presenterats. 12 januari kommer en gemensam svensk-rysk undersökningskommission lägga fram resultaten av sitt arbete i jakten på att reda ut vad som hände med **Raoul Wallenberg**.

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2000-12-22 13:18

[Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)

[Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)**2000-12-22 13:54 (ryss-wallenberg3: "Ingen konkret betydelse")**

Raoul Wallenbergs syster, Nina Lagergren, säger till TT att rehabiliteringen inte har någon konkret betydelse vad gäller frågan om vad som egentligen har inträffat med hennes bror.

"De kan ju inte tro att vi bara nöjer oss med det. De måste komma med konkreta bevis, säger Nina Lagergren om fredagens beslut i Moskva."

"Dessutom har rehabiliteringen ingen som helst betydelse för om han är levande eller död. Det är ju många andra som har rehabiliterats när de fortfarande är vid liv."

"Vi får vänta och se tiden an. Det har vi gjort i 55 år nu, säger Nina Lagergren till TT."

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2000-12-22 13:55

[Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)

◀ Nästa ▲ Föregående ↩ Tillbaka
Källa: TT
Land/ort: Stockholm/Moskva

2000-12-22 15:45 Ryssland återupprättar Raoul Wallenberg

Ryssland beslutade på fredagen att återupprätta den svenske diplomaten Raoul Wallenberg och officiellt förklara honom som "ett offer för det politiska förtrycket".

Men beslutet har ingen konkret betydelse, säger Wallenbergs syster, Nina Lagergren, till TT.

Fredagens beslut fattades av riksåklagaren Vladimir Ustinov och gäller både **Wallenberg** och hans ungerske chaufför, Vilmos Langfelder.

De försvann i Budapest 1945. Enligt de första officiella sovjetiska beskeden dog **Wallenberg** sedan av en hjärtattack i ett sovjetiskt fängelse. Därefter har otaliga andra besked och teorier lämnats - om att **Wallenberg** skulle ha förgiftats, eller skjutits, eller rentav fortfarande var vid liv.

I slutet av november i år meddelade dock Alexander Jakovlev, ordförande i den ryska kommitté som arbetar för att återupprätta offren för den sovjetiska terrorn, att man nu var helt säker på att **Wallenberg** blivit skjutet i Lubjanka-fängelset i Moskva 1947.

Bevis saknas

Några bevis presenterades inte - och sådana ingår heller inte i fredagens beslut.

Riksåklagarens uttalade förklarar endast att **Wallenberg** "greps utan juridisk grund och frantogs sin frihet av politiska skäl som en fara för samhället, utan att anklagas för specifika brott".

Vad som egentligen hände med **Wallenberg** är alltså fortfarande obesvarat. Fredagens beslut betyder i praktiken bara att den svenske diplomaten nu officiellt förklaras som ett offer.

*"De kan ju inte tro att vi bara nöjer oss med det. De måste komma med konkreta bevis, säger **Raoul Wallenbergs** syster, Nina Lagergren till TT."*

"Dessutom har återupprättandet ingen som helst betydelse för om han är levande eller död. Det är ju många andra som har återupprättats när de fortfarande är vid liv."

"Vänta och se"

"Vi får vänta och se tiden an. Det har vi gjort i 55 år nu, säger Nina Lagergren."

En svensk och en rysk undersökningskommission ska 12 januari gemensamt presentera vad de har kommit fram till i **Wallenberg**-frågan. Ledaren för den svenska gruppen, utrikesdepartementets enhetschef för Central- och Östeuropa, Hans Magnusson, fick på fredagen besked om den ryske åklagarens beslut av ambassaden i Moskva.

"Vi har begärt att så snart som möjligt få veta detaljerna bakom. Vi noterar att ryska myndigheter konstaterar att **Wallenberg** var oskyldig, men också att det fortfarande råder oklarheter om omständigheterna", kommenterar Hans Magnusson i ett uttalande från UD.

Wiktor Nummelin/TT

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2000-12-22 15:46

 [Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)

[Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)Källa: **TT**Land/ort: **Stockholm**

2001-01-03 02:43 Regeringen avvisade invit om utväxling av Wallenberg

Sovjets syfte med att gripa Raoul Wallenberg kan ha varit att utväxla honom mot ryssar i Sverige. Men svenska UD lyssnade inte till signalerna. I stället upprepade svenska diplomater i Moskva att Wallenberg antagligen redan dödats och önskade få detta bekräftat av ryssarna.

Enligt Svenska Dagbladet finns de nya uppgifterna i det material som den svensk-ryska expertgruppen om **Wallenberg** fått fram. Gruppen lägger fram en svensk och en rysk rapport 12 januari. Tidningen hänvisar till källor med insyn i gruppens arbete.

Wallenberg greps i januari 1945 och fängslades i Moskva. Några bevis om vad som sedan hände honom finns inte. Men den ryska rapporten diskuterar att Sovjet kan ha gripit **Wallenberg** för att använda honom vid en utväxling. Det finns nya uppgifter om att två schweiziska diplomater greps dagen före **Raoul Wallenberg**. De utväxlades senare mot avhoppade Sovjetmedborgare som redan fått politisk asyl i Schweiz.

Möte med Stalin

Ett nyfunnet dokument, Josef Stalins besöksjournal ett halvt år efter den schweiziska utväxlingen, beskriver ett möte mellan Stalin och Sveriges sändebud Staffan Söderblom. Söderblom ska ha prisat de goda förbindelserna mellan länderna och först när Stalin frågade efter hans ärende ha tagit upp **Wallenberg**. Stalin frågade om Söderblom visste att det utgått order om att "svenskarna skulle skyddas". I stället för att svara på frågan ska Söderblom ha sagt att han var personligen övertygad om att **Wallenberg** fallit offer för en olycka eller rövare och att han inte trodde att sovjetiska militärmyndigheter hade några fler uppgifter om **Wallenbergs** öde. Samtalet ska ha avslutats med att Söderblom önskade ett "officiellt meddelande om att alla möjliga åtgärder vidtagits för hans efterforskning, även om de tyvärr hittills varit resultatlösa"

Med eller utan regeringens stöd

Om Söderblom på egen hand markerade ointresset för en eventuell utväxling av **Wallenberg** eller om han hade regeringens välsignelse diskuterar inte rapporten, enligt Svenska Dagbladet. Dock är det klart att utrikesminister Östen Undén var emot alla tankar på en utväxling. Han ansåg att en svensk regering inte bör bedriva människohandel.

Söderblom ska vid flera tillfällen vid möte med politiker och diplomater i Sovjet drivit linjen att **Raoul Wallenberg** dödsats antingen i strid eller vid en bilkrasch.

I rapporten citeras han vid ett möte med sovjetiska utrikeskommissariatet vid samma tid som den schweiziska utväxlingen skedde 1945:

"Det skulle vara utmärkt om beskickningen kunde få svar i denna anda, det vill säga att **Wallenberg** avlidit".

Copyright Tidningarnas Telegrambyrå A B

Distributör: Nobicon
2001-01-03 02:45

 [Nästa](#) [Föregående](#) [Tillbaka](#)

◀ Nästa ▲ Föregående ↩ Tillbaka
Källa: TT
Land/ort: Stockholm

2001-01-03 16:40 Utländska Wallenbergforskare kritiska mot UD

Tre gånger försökte Sovjetunionen få Raoul Wallenberg utväxlad, senaste gången mot spionen Stig Wennerström, tror utländska forskare som på svenska utrikesdepartementets uppdrag utrett Wallenbergfallet.

Forskarna är förbluffade över UD:s brist på intresse över slutsatserna och förbittrade över att de inte fått tillgång till ännu hemligstämplade handlingar och vittnesuppgifter om **Wallenberg** i Sverige, trots att de anlitats av UD.

"Ryssarna har varit mer samarbetsvilliga än svenskarna, säger en av forskarna, Susan Mesinai, till TT."

På fredag i nästa vecka skall den svensk-ryska arbetsgruppen i Stockholm presentera slutrapporten om **Wallenberg**.

Inte sista ordet

"Den kommer säkert inte att utgöra slutpunkten på Wallenbergaffären, säger Hans Magnusson på UD som är ordförande för gruppen."

Han avvisar de utländska forskarnas kritik och säger att de ibland kommit med felaktiga och osakliga uppgifter.

Forskarna har arbetat med Wallenbergfallet i flera års tid, med stöd av **Raoul Wallenbergs** halvbror Guy von Dardel som är med i utredningen.

Vid liv 1989?

De utländska forskarna betvivlar att **Wallenberg** dog 1947, även om de säger att det verkar som såväl ryssar som svenskar föredrar att tro det. De utesluter inte att **Wallenberg** kan ha levt till 1989, då hans ägodelar överlämnades till hans släktingar. Detta förfarande var helt i enlighet med reglementet för avlidna fångar i Sovjetunionen.

"Vi utesluter inte heller någonting, säger Magnusson

som hänvisar till rapporten nästa vecka. Den kommer att innehålla en del av de utländska forskarnas resultat."

Emfatiskt nej

Första gången Sovjetunionen försökte få **Wallenberg** utväxlad var 1946, via framstötter från sovjetiska UD. Enligt ett dokument i amerikanska UD:s arkiv som forskarna sett sade dåvarande utrikesministern Östen Undén "med emfas" nej.

Andra gången var 1956, då Sovjetunionen tycks ha varit ute efter något slags eftergifter. Svenskarna avbröt kontakterna.

Sista gången var 1966 efter gripandet 1963 av spionen Wennerström via den svenske prästen i Berlin Carl-Gustaf Svingel. Under den perioden var det rutin att öst och väst utväxlade spioner och Svingel var en välkänd mellanhand i Berlin. Sverige var ointresserat av människohandel.

Det intressanta är att **Wallenberg** då måste ha varit vid liv för att kunna utväxlas, påpekar forskarna för TT.

Dossié finns

Wallenbergs efterlämnade handlingar dök mysteriöst upp 1989. De måste ha kommit från den dossié som fanns om **Wallenberg** i Ryssland och troligen fortfarande finns där trots ryska försäkringar om motsatsen, säger forskarna.

Susan Mesinai från USA har granskat teorin att **Wallenberg** gömdes undan i Gulag efter 1947. Hon tror inte att då han avrättades, dog av sjukdom eller mördades med gift, vilket man gjort gällande från rysk sida. Hade **Wallenberg** dött 1947 skulle hans ägodelar överlämnats till släktingarna då i stället för 1989.

De andra utländska forskare som på UD:s uppdrag granskat **Wallenberg** är amerikanen Marvin Makinen, som själv satt i sovjetiskt fängelse som misstänkt spion 1961-1963, och Susanne Berger från Tyskland.

Thomas Höjeberg/TT